

Budsjett-innst. S. II

(2002–2003)

**Budsjettinnstilling til Stortinget
fra finanskomiteen**

St.meld. nr. 2 (2002-2003)

Innstilling fra finanskomiteen om Revidert nasjonalbudsjett 2003

INNHold

1.	Innledning	5
1.1	Sammendrag	5
1.2	Komiteens merknader	5
2.	Hovedtrekkene i den økonomiske politikken og utviklingen	5
2.1	Sammendrag	5
2.1.1	Hovedmålene for den økonomiske politikken	5
2.1.2	Utfordringer for den økonomiske politikken	6
2.2	Komiteens merknader	6
3.	Retningslinjene for budsjettpolitikken	13
3.1	Sammendrag	13
3.2	Komiteens merknader	14
4.	Gjennomføringen av budsjettpolitikken for 2003	15
4.1	Sammendrag	15
4.2	Komiteens merknader	16
5.	Kommuneforvaltningens økonomi	18
5.1	Sammendrag	18
5.2	Komiteens merknader	19
6.	Skatte- og avgiftspolitiske spørsmål	22
6.1	Innledning	22
6.1.1	Sammendrag	22
6.1.2	Komiteens merknader	22
6.2	Skattefritak for arbeidsgivers dekning av barnehageutgifter for ansattes barn	22
6.2.1	Sammendrag	22
6.2.1.1	Innledning	22
6.2.1.2	Regjeringens oppfølging	23
6.2.1.3	Provenymessige konsekvenser	23
6.2.1.4	Fordelingsmessige konsekvenser	23
6.2.1.5	Regjeringens forslag	23
6.2.2	Komiteens merknader	23
6.3	Arbeidsgiveravgiften og ESA	24
6.3.1	Sammendrag	24
6.3.2	Komiteens merknader	25
6.4	El-avgiften og ESA	27
6.4.1	Sammendrag	27
6.4.2	Komiteens merknader	27
6.5	Merverdiavgiften og kommunene	28
6.5.1	Sammendrag	28
6.5.2	Komiteens merknader	28
6.6	Ordning som nøytraliserer merverdiavgiften for statsforvaltningen	29
6.6.1	Sammendrag	29
6.6.2	Komiteens merknader	29
6.7	Merverdiavgiftsunntak for alternativ medisin	29
6.7.1	Sammendrag	29

6.7.2	Komiteens merknader	29
6.8	Differensierte avgifter på husholdningenes strømforbruk	30
6.8.1	Sammendrag	30
6.8.2	Komiteens merknader	30
6.9	Utvalget som har vurdert avgifter og grensehandel	30
6.9.1	Sammendrag	30
6.9.2	Komiteens merknader	30
6.10	Arbeidsgruppen som har vurdert bilavgiftene	31
6.10.1	Sammendrag	31
6.10.2	Komiteens merknader	32
6.11	Hjemme-PC-ordningen	32
6.11.1	Sammendrag	32
6.11.2	Komiteens merknader	32
6.12	Naturavgift/arealavgift	32
6.12.1	Sammendrag	32
6.12.2	Komiteens merknader	32
7.	Penge- og valutapolitikken	33
7.1	Sammendrag	33
7.2	Komiteens merknader	33
8.	Statens petroleumsfond	36
8.1	Sammendrag	36
8.2	Komiteens merknader	37
9.	Folketrygdfondet	38
9.1	Sammendrag	38
9.2	Komiteens merknader	38
10.	Syssettingspolitikken	38
10.1	Sammendrag	38
10.2	Komiteens merknader	39
11.	Inntektspolitikken	45
11.1	Sammendrag	45
11.2	Komiteens merknader	46
12.	Retningslinjer for regulering av folketrygdens grunnbeløp	47
12.1	Sammendrag	47
12.2	Komiteens merknader	49
13.	Fraksjonsmerknader	50
13.1	Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre	50
13.2	Arbeiderpartiet	51
13.3	Fremskrittspartiet	53
13.4	Sosialistisk Venstreparti	53
13.5	Kystpartiet	54
14.	Komiteens tilråding	57

Budsjett-innst. S. II

(2002-2003)

Budsjettinnstilling til Stortinget fra finanskomiteen

St.meld. nr. 2 (2002-2003)

Innstilling fra finanskomiteen om Revidert nasjonalbudsjett 2003

Til Stortinget

1. INNLEDNING

1.1 Sammendrag

Regjeringen legger med St.meld. nr. 2 (2002-2003) fram meldingen om Revidert nasjonalbudsjett 2003. Meldingen er utarbeidet i samarbeid med de enkelte departementene og bygger på opplysninger mottatt til og med 12. mai 2003.

1.2 Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Ranveig Frøiland, Svein Roald Hansen, Tore Nordtun, Torstein Rudihaugen og Hill-Marta Solberg, fra Høyre, Svein Flåtten, Torbjørn Hansen, Heidi Larssen og Jan Tore Sanner, fra Fremskrittspartiet, Gjermund Hagesæter, lederen Siv Jensen og Per Erik Monsen, fra Sosialistisk Venstreparti, Øystein Djupedal, Audun Bjørlo Lysbakken og Heidi Grande Røys, fra Kristelig Folkeparti, Ingebrigt S. Sørfonn og Bjørg Tørresdal, fra Senterpartiet, Arne Braut, fra Venstre, May Britt Vihovde og fra Kystpartiet, Steinar Bastesen, viser til forretningsordenen § 19 syvende ledd som lyder:

"Eventuell kongelig samleproposisjon om endringer i statsbudsjettet legges fram senest den 15. mai i budsjettåret, sammen med Stortingsmelding om Revidert nasjonalbudsjett. Finanskomiteen avgir innstilling om disse (B.innst.S.nr.II) senest annen fredag i juni."

Komiteen viser til at Regjeringen har lagt frem forslag om tilleggsbevilgninger og omprioriteringer på statsbudsjettet medregnet folketrygden 2003 i St.prp. nr. 65 (2002-2003) og St.prp. nr. 75 (200-2003) samt forslag til endringer i skatte- og avgiftslovgivningen i Ot.prp. nr. 93 (2002-2003), jf. henholdsvis Innst. S. nr. 260 (2002-2003) og Innst. O. nr. 122 (2002-2003), som avgis sammen med denne innstillingen. Forslag til vedtak satt frem i denne innstillingen er samlet under kapittel 23 Tilråding fra komiteen eller kapittel 22 Forslag fra mindretall i Innst. S. nr. 260 (2002-2003), jf. nevnte St.prp. nr. 65 (2002-2003) og under kapittel 17 Komiteens tilråding eller kapittel 16 Forslag fra mindretall i Innst. O. nr. 122 (2002-2003), jf. nevnte Ot.prp. nr. 93 (2002-2003).

2. HOVEDTREKKENE I DEN ØKONOMISKE POLITIKKEN OG UTVIKLINGEN

2.1 Sammendrag

2.1.1 Hovedmålene for den økonomiske politikken

Regjeringens hovedmål for den økonomiske politikken er arbeid til alle, økt verdiskaping, videreutvikling av det norske velferdssamfunnet, rettferdig fordeling og bærekraftig utvikling. Et sterkt og konkurransedyktig næringsliv er en forutsetning for å nå disse målene.

På lang sikt er det vekstevnen i fastlandsøkonomien som bestemmer utviklingen i velferden i Norge. Den økonomiske politikken må derfor legge avgjørende vekt på å fremme verdiskaping og produktivitet både i offentlig og privat sektor.

Regjeringen vil følge retningslinjene for en forsvarlig, gradvis innfasing av oljeinntektene i økonomien som det var bred enighet om ved Stortingets behandling av St.meld. nr. 29 (2000-2001). Den økonomiske politikken må samtidig bidra til en stabil utvikling i produksjon og sysselsetting. Retningslinjene innebærer at pengepolitikken rettes inn mot lav og stabil infla-

sjon. På den måten har pengepolitikken fått en klar rolle i å stabilisere den økonomiske utviklingen.

Regjeringen har forbedret rammevilkårene for næringsvirksomhet og vil fortsette arbeidet med å redusere skatter og avgifter og iverksette andre tiltak som kan øke vekstevnen i økonomien. Siktemålet er å ha en fortsatt sterk konkurranseutsatt sektor.

Regjeringen legger vekt på å videreføre det inntektspolitiske samarbeidet. Moderate inntektsoppgjør er nødvendig for å sikre en fortsatt sterk konkurranseutsatt sektor og lav arbeidsledighet.

2.1.2 *Utfordringer for den økonomiske politikken*

Et flertall i Stortinget sluttet seg våren 2001 til følgende retningslinjer for budsjettpolitikken:

- Petroleumsinntektene fases gradvis inn i økonomien, om lag i takt med utviklingen i forventet realavkastning av Petroleumsfondet.
- Det legges vekt på å jevne ut svingninger i økonomien, for å sikre god kapasitetsutnyttelse og lav arbeidsledighet.

Handlingsregelen sikter mot en langsiktig forsvarlig innfasing av oljeinntektene i norsk økonomi. Olje og gass er ikke-fornybare ressurser. Statens inntekter fra petroleumsvirksomheten har dermed sitt motstykke i en reduksjon i statens petroleumsformue, og kan ikke betraktes som inntekter i vanlig forstand. Ved å overføre netto kontantstrømmen til Statens petroleumsfond, og bare bruke realavkastningen av fondet, unngår en å tære på formuen.

Det er få eksempler på land som har klart å håndtere en så stor naturressursrikdom på en måte som gjør at den er blitt til varig glede. Manglende evne til å holde igjen i offentlige budsjetter og for liten oppmerksomhet mot verdiskaping er åpenbare fallgruver.

Med høye inntekter fra olje- og gassvirksomheten anslås Petroleumsfondet å vokse i årene framover. Etter hvert vil imidlertid petroleumsinntektene avta, samtidig som utgiftene til pensjoner, helse og omsorg vil vokse kraftig. Det er derfor viktig å holde fast ved de retningslinjene som er etablert for bruken av oljeinntektene og for forvaltningen av Petroleumsfondet. Fram mot 2050 vil det være nødvendig med betydelige innstramminger for å møte veksten i utgiftene til pensjoner og omsorg for eldre. Dette må vurderes på grunnlag av Pensjonskommisjonens innstilling. Men også på andre områder kan det være nødvendig å sette i verk tiltak som begrenser veksten i statens utgifter. Nye befolkningsframskrivninger fra Statistisk sentralbyrå, som indikerer at levealderen øker sterkere enn tidligere anslått, forsterker de langsiktige budsjettutfordringene.

Hensynet til en balansert utvikling i økonomien, der konkurranseutsatt sektor opprettholdes i et tilstrekkelig omfang, tilsier også at en sikter mot en gradvis og opprettholdbar innfasing av oljeinntektene. Holden II-utvalget, som avga sin rapport rett før påske, advarer mot en systematisk sterkere økning i bruken av oljeinntekter enn det som følger av handlingsregelen, pga. de

alvorlige konsekvensene dette kan få for industrien og annen konkurranseutsatt virksomhet.

Budsjettpolitikken må innrettes slik at den styrker grunnlaget for et vekstkraftig næringsliv og øker effektiviteten i offentlig virksomhet. En reduksjon i skatte- og avgiftsnivået kan bidra til å øke arbeidstilbudet, styrke kapitaltilførselen og bedre utnyttelsen av våre samlede ressurser. I tillegg er det viktig å prioritere tiltak for å forbedre infrastrukturen, styrke kunnskapsgrunnlaget og fremme teknologiutvikling. Moderniseringsarbeidet i offentlig forvaltning må ha som siktemål at produktiviteten øker, kvaliteten og brukervennligheten bedres og ressursene kanaliseres til de områdene der behovene er størst.

2.2 *Komiteens merknader*

Komiteens medlemmer fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre slutter seg til Regjeringens omtale av hovedtrekkene i den økonomiske politikken. Disse medlemmer vil understreke at det på lang sikt er vekstevnen i fastlandsøkonomien som vil være avgjørende for velferden i Norge, og viser til at Regjeringen er opptatt av å gi gode og forutsigbare rammevilkår for næringslivet. For å få til en slik utvikling er det bl.a. viktig med moderate lønnsoppgjør, et rimelig skatte- og avgiftsnivå og en budsjettpolitikk som legger til rette for lav inflasjon.

Disse medlemmer vil også understreke at inntektene fra petroleumssektoren ikke er inntekter i vanlig forstand, da de har sitt motstykke i en redusert petroleumsformue. Handlingsregelens retningslinjer er derfor viktig for å ta vare på denne arven også for fremtidens generasjoner. Denne formuen må også ses i sammenheng med at veksten i pensjonsutbetalinger og omsorgsbehov vil øke sterkt frem mot 2050. I tillegg vil en for sterk innfasing av disse inntektene være negativt for den konkurranseutsatte industrien som er drivkraften i fastlandsøkonomien.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at det går dårligere i norsk økonomi enn det Regjeringen antok i Nasjonalbudsjettet for 2003. Ved utgangen av mai var det registrert totalt 87 200 helt ledige arbeidssøkere (3,7 pst. av arbeidsstyrken). Sammenlignet med mai i fjor har den registrerte ledigheten økt med hele 29 pst. Disse medlemmer ser det som en hovedutfordring å snu denne utviklingen, og mener at det er nødvendig med andre grep enn det Regjeringen legger opp til.

Disse medlemmer vil understreke at finanspolitikken, pengepolitikken og det inntektspolitiske samarbeidet alle er viktige elementer i den økonomiske politikken. Det vises til Arbeiderpartiets merknader til pengepolitikken i kap.7 og til inntektspolitikken i kap.10. Disse medlemmer mener imidlertid at finanspolitikken må ha et hovedansvar for å stabilisere den økonomiske utviklingen. Dette er bakgrunnen for at handlingsregelen ikke skal anvendes mekanisk, men at det skal legges vekt på å jevne ut svingninger i økonomien for å sikre god kapasitetsutnyttelse og lav arbeidsledighet. På denne bakgrunn er disse med-

Le m m e r e n i g e i R e g j e r i n g e n s v u r d e r i n g a v a t d e t e r f o r s v a r l i g å b r u k e m e r e n n f o r v e n t e t r e a l a v k a s t n i n g a v p e t r o l e u m s f o n d e t i å r e t s b u d s j e t t .

D i s s e m e d l e m m e r v i s e r t i l a t d e t e r e n m a r k a n t v e k s t i a r b e i d s l e d i g h e t e n i i n d u s t r i e n . L a v v e k s t i i n t e r n a s j o n a l ø k o n o m i , s t e r k k r o n e k u r s o g h ø y e r e l ø n n s v e k s t e n n v å r e h a n d e l s p a r t n e r e , h a r b i d r a t t t i l l a v l ø n n s o m h e t i k o n k u r r a n s e u t s a t t e n æ r i n g e r . I n d u s t r i b e d r i f t e n e r a p p o r t e r e r n å o m f å l l i p r o d u k s j o n e n , s y s s e l s e t t i n g e n o g o r d r e r e s e r v e n e . I n d u s t r i e n r e d u s e r b r u k e n a v v a r e r o g t j e n e s t e r f r a n o r s k e u n d e r l e v e r a n d ø r e r . D e t t e p r e s s e r l ø n n s o m h e t e n o g s å i n æ r i n g e r s o m b e t r a k t e s s o m s k j e r m e t f r a i n t e r n a s j o n a l k o n k u r r a n s e . D e t e r d e r f o r g r u n n t i l å r e g n e m e d e n b e t y d e l i g r e d u k s j o n i s y s s e l s e t t i n g e n i i n d u s t r i e n f r a m o v e r , o g a t d e t t e v i l f å r i n g v i r k i n g e r f o r d e t ø v r i g e n æ r i n g s l i v .

D i s s e m e d l e m m e r m e n e r a t d e t e r v i k t i g å f ø r e e n ø k o n o m i s k p o l i t i k k s o m h i n d r e r e n r a s k o g k r a f t i g n e d b y g g i n g a v k o n k u r r a n s e u t s a t t s e k t o r . D e t e r d e r f o r n ø d v e n d i g å f ø r e e n f i n a n s p o l i t i k k s o m l e g g e r t i l r e t t e f o r a t r e n e d g a n g e n k a n f o r t s e t t e , o g b i d r a t i l a t k r o n a k a n s v e k k e s e g , n o e s o m v i l s t y r k e n o r s k e b e d r i f t e r s k o n k u r r a n s e e v n e . I d a g e n s s i t u a s j o n e r d e t f a r e f o r å s v e k k e k o n k u r r a n s e u t s a t t n æ r i n g s l i v y t t e r l i g e r e g j e n n o m e n f o r e k s p a n s i v f i n a n s p o l i t i k k . D i s s e m e d l e m m e r v i l o g s å v i s e t i l H o l d e n I I - u t v a l g e t , d e r d e t a d v a r e s m o t e n s y s t e m a t i s k s t e r k e r e ø k n i n g i b r u k e n a v o l j e i n n t e k t e n e e n n d e t s o m f ø l g e r a v h a n d l i n g s r e g e l e n , p g a . d e a l v o r l i g e k o n s e k v e n s e n e d e t t e k a n f å f o r k o n k u r r a n s e u t s a t t v i r k s o m h e t . D i s s e m e d l e m m e r v i l u n d e r s t r e k e a t e n f l e k s i b e l a n v e n d e l s e a v h a n d l i n g s r e g e l e n i k k e b a r e m å b e n y t t e s n å r d e t e r b e h o v f o r e k s t r a s t i m u l a n s i ø k o n o m i e n , m e n o g s å n å r s i t u a s j o n e n t i l s i e r a t d e t b ø r s t r a m m e s i n n .

D i s s e m e d l e m m e r v i l p e k e p å a t d e n s t o r e u t f o r d r i n g e n i e t l e n g r e t i d s p e r s p e k t i v v i l v æ r e å o p p n å f u l l s y s s e l s e t t i n g s a m t i d i g s o m e n t i l s t r e k k e l i g s t o r d e l a v a r b e i d s t a k e r n e a r b e i d e r i l ø n n s o m m e , i n t e r n a s j o n a l t k o n k u r r a n s e u t s a t t e b e d r i f t e r . D e t e r n ø d v e n d i g m e d e n k o n k u r r a n s e u t s a t t s e k t o r a v e n v i s s s t ø r r e l s e f o r å h a b a l a n s e i u t e n r i k s ø k o n o m i e n p å l a n g s i k t . D i s s e m e d l e m m e r m e n e r a t d e t t e l a n g s i k t i g e p e r s p e k t i v e t g j ø r d e t e k s t r a v i k t i g å f ø r e e n ø k o n o m i s k p o l i t i k k s o m i k k e s v e k k e r k o n k u r r a n s e u t s a t t n æ r i n g s l i v .

D i s s e m e d l e m m e r m e n e r a t ø k n i n g e n i l e d i g h e t e n e r s å a l v o r l i g a t d e t e r n ø d v e n d i g m e d e n l a n g t m e r a k t i v p o l i t i k k e n n d e t R e g j e r i n g e n l e g g e r o p p t i l . D e t t e e r b a k g r u n n e n f o r a t d e t f o r e s l å s o m p r i o r i t e r i n g e r i n n e n f o r b u d s j e t t t r a m m e n , d e r d e t v i k t i g s t e e l e m e n t e t e r e n t i l t a k s p a k k e m o t ø k e n d e l e d i g h e t o g n e d b y g g i n g a v k o n k u r r a n s e u t s a t t n æ r i n g s l i v . T i l t a k s p a k k e n b e s t å r d e l s a v g e n e r e l l e v i r k e m i d l e r o g d e l s a v v i r k e m i d l e r r e t t e t m o t p r i o r i t e r t e b r a n s j e r . D e g e n e r e l l e v i r k e m i d l e n e e r i s æ r l i g g r a d r e t t e t m o t f o r s k n i n g , i n n o v a s j o n , k o m p e t a n s e u t v i k l i n g o g r i s i k o k a p i t a l t i l b e d r i f t e r i o p p s t a r t s f a s e n . D e t t e e r o m r å d e r d e r d e n s a m f u n n s ø k o n o m i s k e a v k a s t n i n g e n o f t e e r h ø y e r e e n n d e n b e d r i f t s ø k o n o m i s k e , n o e s o m o g s å b l e t a t t o p p a v H o l d e n I I - u t v a l g e t . D e n æ r i n g s r e t t e d e t i l t a k e n e e r r e t t e t i n n m o t b r a n s j e r d e r d e t e r g r u n n t i l å t r o a t N o r g e h a r s p e s i e l l e f o r u t s e t n i n g e r f o r å g j ø r e d e t b r a , s o m o f f -

s h o r e l e v e r a n d ø r i n d u s t r i , f i s k e f l å t e n o g f i s k e i n d u s t r i e n , m a r i t i m e n æ r i n g e r o g r e i s e l i v . D i s s e m e d l e m m e r m e n e r d e t e r n ø d v e n d i g å s a t s e a k t i v t p å å o p p r e t t h o l d e o g v i d e r e u t v i k l e n o r s k i n d u s t r i k n y t t e t t i l o l j e - o g g a s s v i r k s o m h e t e n . D e t v i s e s t i l H o l d e n I I - u t v a l g e t s o m p e k t e p å v i d e r e u t v i k l i n g a v N o r g e s o m o l j e - o g g a s s n a s j o n s o m e t v i k t i g s a t s i n g s o m r å d e .

D i s s e m e d l e m m e r m e n e r a t d e n s t e r k e ø k n i n g e n i l e d i g h e t e n g j ø r d e t n ø d v e n d i g å o p p r e t t e f l e r e t i l t a k s p l a s s e r , o g f o r e s l å r 3 0 0 0 n y e p l a s s e r , h v o r a v 2 0 0 0 s k a l v æ r e i n n e n f o r b e d r i f t s i n t e r n o p p l æ r i n g .

K o m i t e e n s m e d l e m m e r f r a F r e m s k r i t t s p a r t i e t m e n e r d e t n å e r e t s t o r t g a p m e l l o m R e g j e r i n g e n s u t t a l t e m å l s e t t i n g e r f o r d e n ø k o n o m i s k e p o l i t i k k e n o g d e n p o l i t i k k e n s o m R e g j e r i n g e n f ø r e r i p r a k s i s . D i s s e m e d l e m m e r e r e n i g i a t d e t e r v e k s t e v n e n s o m a v g j ø r v e l f e r d s u t v i k l i n g e n i N o r g e o g a t d e t d e r f o r e r a v g j ø r e n d e å f r e m m e v e r d i s k a p n i n g o g p r o d u k t i v i t e t b å d e i o f f e n t l i g o g p r i v a t s e k t o r . D i s s e m e d l e m m e r u n d r e r s e g d e r f o r o v e r R e g j e r i n g e n s m a n g l e n d e i n t e r e s s e f o r e n a k t i v n æ r i n g s p o l i t i k k o g e n o f f e n s i v o g v e k s t s k a p e n d e ø k o n o m i s k p o l i t i k k s o m e r v i k t i g f o r å n å d e s k i s s e r t e m å l .

E t t e r d i s s e m e d l e m m e r s o p p f a t n i n g e r d e t f o r t s a t t i n g e n g r u n n t i l å h a e t t i l n æ r m e t m a n i s k f o r h o l d t i l v e r k e n b u d s j e t t b a l a n s e n e l l e r h a n d l i n g s r e g e l e n , a l l d e n t i d s t a t s b u d s j e t t e t g å r m e d e t e n o r m t o v e r s k u d d . D e t e r l a n g t v i k t i g e r e å h o l d e f o k u s p å v e k s t e v n e n i B N P f o r f a s t l a n d s ø k o n o m i e n o g t i l t a k s o m k a n b i d r a t i l s t ø r r e p r o d u k t i v i t e t o g e f f e k t i v i t e t o v e r t i d . D i s s e m e d l e m m e r r e g i s t r e r e r a t R e g j e r i n g e n l i k e v e l v e l g e r å f o r h o l d e s e g t i l r e g n s k a p s t e k n i k k , o g b e t r a k t e r s t ø r r e l s e r s o m f i n a n s p o l i t i k k e n f a k t i s k k a n p å v i r k e , s o m e k s o g e n t b e s t e m t e f a k t o r e r . S å l e n g e d e t t e v e d v a r e r , e r d e t d i s s e m e d l e m m e r s o p p f a t n i n g a t m a n i k k e k l a r e r å b r u k e f i n a n s p o l i t i k k e n t i l v e r k e n å f r e m m e v e k s t e l l e r v e r d i s k a p n i n g s o m e r h e l t g r u n n l e g g e n d e f o r n o r s k ø k o n o m i o v e r t i d . D i s s e m e d l e m m e r m e n e r a t R e g j e r i n g e n s s a l d e r i n g s o p p l e g g f o r r e v i d e r t b u d s j e t t i l l u s t r e r e r m e d a l l t y d e l i g h e t a t h a n d l i n g s r e g e l e n n å e r m o d e n f o r g r a v l u n d e n .

D i s s e m e d l e m m e r v i l u n d e r s t r e k e b e h o v e t f o r s t ø r r e s t r u k t u r e l l e r e f o r m e r s o m i l a n g t s t ø r r e g r a d b i d r a r t i l å e f f e k t i v i s e r e o f f e n t l i g s e k t o r o g ø k o n o m i e n s v i r k e m å t e s o m h e l h e t . S t o r t i n g e t o g R e g j e r i n g e n m å l e g g e t i l g r u n n k l a r e r e p r i o r i t e r i n g e r o g e t ø n s k e o m e n n a s j o n a l r a s j o n e l l r e s s u r s a n v e n d e l s e .

D i s s e m e d l e m m e r h a r s e t t s e g s v æ r t l e i p å d e n u n y a n s e r t e f i n a n s p o l i t i s k e d e b a t t s o m o p p s t å r s o m e n k o n s e k v e n s a v a t ø k t e u t g i f t e r p å e t t o m r å d e s k a l d e k k e s i n n k r o n e f o r k r o n e p å e t a n n e t o m r å d e , u a v h e n g i g a v h v o r d a n k r o n e n b r u k e s o g h v o r d a n d e n b å d e i s o l e r t o g s a m l e t s e t t p å v i r k e r u t v i k l i n g e n i n o r s k ø k o n o m i . B u d s j e t t b a l a n s e n , d e n s å k a l t e s t r a m h e t e n i b u d s j e t t e t o g i k k e m i n s t h a n d l i n g s r e g e l e n h a r f o r d e t p o l i t i s k e f l e r t a l l e t n å b l i t t v i k t i g e r e e n n d e r e l l e u t f o r d r i n g e r o g p r o b l e m e r s o m e k s i s t e r e r i f l e r e d e l e r a v s a m f u n n e t .

E t t e r d i s s e m e d l e m m e r s o p p f a t n i n g e r e n k r o n e i k k e l i k e n h v e r a n n e n k r o n e i b u d s j e t t s a m m e n h e n g . B e v i l g n i n g e r t i l v e i n v e s t e r i n g e r h a r a n d r e s y s s e l s e t -

tingeffekter enn innkjøp av utstyr til helsesektoren fra utlandet. Den politiske økonomiske debatten er preget av fravær av evne til å skille mellom hva pengene brukes til over statsbudsjettet. En krone brukt i utlandet har ikke samme effekt som en krone brukt i Norge. En krone brukt til investeringer har ikke samme effekt som en krone brukt til drift, og en krone brukt i en del av økonomien med ledig kapasitet har ikke samme effekt som en krone brukt i en del av økonomien med sprengt kapasitet. Disse medlemmer mener konsekvensene av slike manglende avveininger nettopp blir de store krisene vi ser i store deler av økonomien. Det blir umulig å forstå hvordan et av verdens rikeste land har omfattende kriser både i helsevesen og eldreomsorg, manglende ressurser til politi og forsvar, manglende veiinvesteringer og økende arbeidsledighet og reseksjon.

Disse medlemmer vil videre understreke at mange av problemene i norsk økonomi er myndighetskapte og det derfor er større systemendringer som er mest nødvendig, fremfor forsøk på å detaljstyre den økonomiske utviklingen gjennom stadige og mindre endringer i skatter og avgifter.

Offentlig sektor har over lang tid vokst seg stor og ineffektiv. Et omfattende byråkrati fører til rigide systemer, og lov- og forskriftsjungelen setter i mange sammenhenger sterke begrensninger på en naturlig utvikling. Disse medlemmer registrerer at Regjeringen påstår å ha vilje til å effektivisere offentlig sektor, men er skuffet over at dette ikke synliggjør seg i handling. Disse medlemmer vil understreke behovet for en finanspolitikk som er innrettet slik at konkurransevnen for vårt fremtidige næringsliv ikke svekkes, og slik at skatte- og avgiftsnivået ikke er vesentlig høyere enn i andre land det er naturlig å sammenligne seg med. Disse medlemmer er svært fristet til å foreslå en rekke avgiftsreduksjoner og endringsforslag i tilknytning til det reviderte budsjett, men vil vise til at hensikten med revidert budsjett primært er å revidere budsjettet og ikke kjøre omkamp på utallige politiske spørsmål. Videre vil en slik praksis føre til svært uforutsigbare forhold for alle dem som forventer at politikken i hvert fall ligger fast et år av gangen. Disse medlemmer har derfor begrenset seg til å fremme forslag på de områder problemene er mest akutte og noen forslag som legger premisser foran høstens budsjettbehandling.

Når den økonomiske utviklingen er preget av lavere sysselsetting, høyere ledighet og svak, ja, faktisk negativ vekst i økonomien, er det viktig at den økonomiske politikken både innrettes med kortsiktige og langsiktige virkemidler som innebærer større strukturelle endringer for økonomien. Norsk økonomi er overmoden for et systemskifte, med et langt kraftigere fokus på tilbudsiden i økonomien, noe Fremskrittspartiet har tatt til orde for ved flere anledninger. Det er nødvendig med en markedsøkonomisk tilbudsidepolitikk som vektlegger grunnlaget for økt verdiskaping gjennom betydelige struktur- og finanspolitiske reformer. Disse medlemmer viser til at Fremskrittspartiets hovedmålsetninger for den økonomiske politikken er økt vel-

ferd for folk flest gjennom høyere økonomisk vekst, lavere skatter og avgifter, en bedring av det offentlige tjenestetilbudet, lavere ledighet og lav og stabil inflasjon. Lav og stabil inflasjon er en forutsetning for et lavt og stabilt rentenivå. I sitt alternative statsbudsjett for 2003 la Fremskrittspartiet særlig vekt på:

- avgiftsreduksjoner som øker økonomiens effektivitet og som på kort sikt får direkte virkning på prisstigningen og dermed også på renten.
- skattereduksjoner som øker økonomiens effektivitet og arbeidsinnsatsen og som får virkning på kjøpekraften og dermed også på lønnsoppgjørene.
- investeringer som bidrar til økt effektivitet og bedre ressursutnyttelse.
- lovendringsforslag og reformer som over tid virker effektiviserende og produktivitetsfremmende på norsk økonomi.

Fremskrittspartiet understreket også behovet for en tilbudsidepolitikk som særlig vektlegger følgende forhold:

- aktiv styrking av produktiviteten i offentlig og skjermet sektor.
- aktiv innovasjonspolitikk som styrker innovasjonsnivået og innovasjonsevnen i alle deler av næringslivet.
- en utdanningspolitikk som gir oss et internasjonalt konkurransedyktig utdanningssystem.
- en forskningspolitikk som skaper forutsetninger for ny verdiskaping.
- en infrastrukturpolitikk som sikrer den transportmessige og elektroniske infrastruktur som næringslivet har behov for.
- en arbeidsmarkedspolitikk med vekt på lokale oppgjør som sikrer fleksibilitet og omstilling.

I revidert budsjett har handlingsregelen satt nye og ferske spor. Uavhengig av hva man mener om prioriteringene på budsjettet er det verdt å forstå hvor stor makt denne særnorske regel har fått. Etter disse medlemmers oppfatning synes man å tro at handlingsregelen ikke bare er en garanti, men også en forutsetning for en sunn økonomi. Faktum er at handlingsregelen er en kunstig oppkonstruert regel som i seg selv har liten basis innen sosialøkonomisk teori. Resultatet er blitt lite annet enn en tvangstrøye. Stortinget godtar å overlate kontrollen over finanspolitikken til handlingsregelen ved at grensen for det strukturelle budsjettunderskuddet defineres til 4 pst. av innestående beløp på petroleumsfondet ved inngangen til budsjettåret. Det er synd at det politiske flertallet, uten diskusjon, ikke vil ha et mer aktivt forhold til utviklingen i norsk økonomi. Disse medlemmer er meget godt innforstått med at man skal være forsiktig med å love penger til alle gode formål. Motivasjonen i å påvise handlingsregelens håpløshet er således ikke ønsket om å bruke hver krone som kommer inn i statskassen, enten det er skatter fra fastlandsindustrien, enkeltmennesker eller petroleumsvirksomheten. Petroleumsfor-

muen vi nå bygger opp, er et kjærkomment redskap for å sikre velstand både for dagens og fremtidens pensjonister så vel som de kommende generasjoner. Men denne finansielle formuen må forvaltes, og det er slett ikke opplagt at det eneste riktige er å investere den i utenlandske verdipapirer. Ingen ansvarlige politikere bør derfor sette seg på sidelinjen og overlate finanspolitikken og vår økonomiske fremtid til en oppkonstruert handlingsregel. Det er store mangler i argumentasjonen rundt konsekvenser av å bryte handlingsregelen. Det politiske flertall henviser til handlingsregelen og advarer mot å bruke en eneste oljekrone utover det handlingsregelen tillater. Men samtidig er det uproblematisk for det samme flertall å forbruke hver eneste skatte- og avgiftskrone som hentes inn fra fastlandsøkonomien. Man kan undre seg over hva det er som gjør skattekrone mindre inflasjonsskapende enn oljekrone.

Disse medlemmer viser til tall fra SSB av 5. juni 2003 som tegner et meget dystert bilde av norsk økonomi. BNP for fastlands- Norge hadde en negativ vekst på 0,6 pst. første kvartal i år. Siste kvartal i fjor hadde vi en tilsvarende negativ vekst. Dermed er fastlandsøkonomien inne i en resesjon, det vil si en dyp konjunkturedgang. Disse medlemmer vil peke på at dette er den største resesjonen som har vært registrert av SSB siden 1988. Fra slutten av 1988, hvor ledigheten var på samme nivå som nå, det vil si 105 000 personer, økte ledigheten med 40 000 personer til utgangen av 1991 (AKU-tall fra SSB).

Disse medlemmer mener at Regjeringen ikke tar den økonomiske krisen på alvor. Det er helt meningsløst å klamre seg til mantraet om en "stram finanspolitikk" når produksjonen faller og ledigheten øker. Det er etter disse medlemmers oppfatning også helt forfeilet å innkassere fallende rentenivå som belønning for en fornuftig økonomisk politikk. Sentralbanksjef Svein Gjedrem ga nylig klart signal om at renten kan komme til å bli satt ytterligere kraftig ned. Men dette er en konsekvens av de dårlige tidene, ikke et resultat av en sunn økonomisk politikk. Regjeringen snur saken helt på hodet når den fremholder lav rente som et mål i seg selv. Målet må være å få flere i arbeid og gjenreise norsk verdiskaping. Faren nå, er etter disse medlemmers oppfatning, at ledigheten vil akselerere og legge seg på et høyt nivå i flere år fremover. Samtidig kan næringslivet komme til å forvitte.

Disse medlemmer viser til at Fremskrittspartiet i sitt alternative budsjett for 2003 advarte mot at norsk økonomi ville kunne gå inn i en resesjon, og disse medlemmer anbefalte en omlegging av den økonomiske politikken, med blant annet store skatte- og avgiftslettelser og økte statlige realinvesteringer. Men tonen da som nå var at det var viktig å ikke "overopphete" økonomien. Disse medlemmer lurer nå på hvor kjølig det skal bli i norsk næringsliv før også Regjeringen får en fornemmelse av den økonomiske kulden. Nå hadde Regjeringen en sjanse til å justere kursen i forbindelse med behandlingen av revidert budsjett, men denne sjansen lar de altså gå fra seg, med svært alvorlige kon-

sekvenser for norske bedrifter og norske arbeidsplasser.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti viser til at dette er en revisjon av budsjettoplegget for 2003. Disse medlemmers hovedprioriteringer i det økonomiske opplegget framgår derfor av merknadene i Budsjett-innst. S. I (2002-2003) og de øvrige budsjettdokumentene. Merknader i denne innstillingen er derfor begrenset til saker der endrede forutsetninger gjør endringer nødvendig, og forhold Regjeringen har tatt opp.

Kamp mot arbeidsledighet

Disse medlemmer understreker at den sterke økningen i arbeidsledigheten er svært bekymringsfull. For dem som rammes, er dette et stort problem i forhold til privatøkonomi og sosialt nettverk, og erfaringsmessig medfører dette økt risiko for en rekke problemer. For landet betyr dette alvorlig sløsing med vår viktigste og knappeste ressurs - arbeidskraften.

Disse medlemmer ser dette som den viktigste utfordringen i norsk politikk nå. For å bekjempe dette problemet må vi ta i bruk de mest effektive virkemidlene vi har til rådighet. Men samtidig må man sikre at det ikke ødelegger muligheten til å nå viktige mål på lang sikt. Disse medlemmer vil særlig peke på behovet for å redusere rentenivået og redusere kronens verdi. Gjennom en kombinasjon av høy kostnadsvekst og kontraktiv pengepolitikk har norsk konkurranseutsett sektor opplevd en kraftig svekkelse av konkurranseevnen de siste årene. Sjø om pengepolitikken det siste halve året er lagt om i mer ekspansiv retning, er kronekursen fremdeles langt unna sitt historiske nivå det siste tiåret. Stor rentedifferanse til våre handelspartnere er en viktig del av forklaringen på dette. En økonomisk politikk som legger til rette for fortsatt rentenedgang er derfor viktig.

Disse medlemmer påpeker at en budsjettpolitikk som er bærekraftig på lang sikt er en forutsetning for at det skal lykkes. Det innebærer at vi må føre en økonomisk politikk som sikrer balanse mellom generasjoner. Disse medlemmer understreker at dette ikke er til hinder for å bruke budsjettpolitikken som virkemiddel for å bekjempe arbeidsledighet.

Gjennom automatiske stabilisatorer skjer dette til en viss grad automatisk. I nedgangstider går skatteinntektene ned, mens offentlige utgifter til bl.a. dagpenger øker. Med aktivitetskorrigeringen av budsjettet fjerner man effekten av dette på budsjettet slik at man unngår å stramme inn når konjunktorene peker nedover, eller å gi gass i gode tider. Disse medlemmer påpeker at dette er fornuftig politikk.

Dessverre har Regjeringen valgt en linje i forhold til kommunenes skatteinntekter som gjør dette til en automatisk destabilisator i norsk økonomi. Ved å la være å kompensere kommunene for skatteinntekter som er lavere enn forventet, tvinges også kommunesektoren til nedskjæringer. Dette kommer i tillegg til næringslivets problemer, og bidrar til å forsterke disse siden kommunesektoren er en viktig kunde for store deler av næringslivet. Disse medlemmer understreker at

dette i tillegg til å bidra til dårligere kvalitet på offentlige tjenester, også forsterker problemene norsk økonomi opplever. Disse medlemmer foreslår derfor å kompensere kommunene for sviktende skatteinngang.

Disse medlemmer vil på denne bakgrunn fremme følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen sikre at variasjoner i kommunal skatteinngang blir utjevnet av staten. Regjeringen bes presentere et opplegg for dette i forbindelse med framleggelsen av Nasjonalbudsjettet for 2004."

En målrettet satsing på investeringer i offentlig infrastruktur i en tid med ledig kapasitet i bygg- og anleggsbransjen, er åpenbart fornuftig. Tilrettelegging for nyskaping og innovasjon er alltid fornuftig, og ekstra viktig i nedgangstider. Disse medlemmer viser til sine merknader til kapittel 10 i denne innstillingen for en detaljert gjennomgang av tiltakene som disse medlemmer vil gjennomføre for å få flere hender i arbeid. Størstedelen av disse tiltakene er finansiert innenfor samme ramme som Regjeringens forslag til revidert budsjettopplegg. Disse medlemmer vil imidlertid understreke at det i dagens alvorlige situasjon på arbeidsmarkedet er riktig også å bruke noe mer penger for å få mer kraft i kampen mot ledighet. Det innebærer et strukturelt, oljekorrigert budsjettunderskudd som er omkring 1 mrd. kroner større enn i Regjeringens forslag.

Disse medlemmer henviser til "Drivkrefter bak konjunkturforløpet på 1990-tallet" av Per Richard Johansen og Torbjørn Eika, SSB, i Vedlegg 11 i NOU 2000:21. En strategi for sysselsetting og verdiskaping, der man har gått gjennom de siste 25 års forsøk på å drive motkonjunkturpolitikk i Norge. Konklusjonen er at man konsekvent har kommet for seint i gang - både med å øke pengebruken i nedgangstider, og med å stramme inn i gode tider. Disse medlemmer er bekymret for at man er i ferd med å gjøre den samme feilen enda en gang.

Disse medlemmer understreker at økt pengebruk i nedgangstider også må følges av strammere budsjetter i gode tider. Når indikasjoner på ny oppgang melder seg, bør derfor pengebruken begrenses tilsvarende. Disse medlemmer påpeker at manglende innstramming i oppgangstidene fram til 2001, sannsynligvis er en medvirkende forklaring til problemene vi opplever nå, sjøl om dette ble benektet av Regjeringen gjentatte ganger.

Kamp mot forskjeller

Disse medlemmer viser til at det er grundig dokumentert at forskjellene øker, bl.a. i Sosialistisk Venstrepartis rapport "Forskjells-Norge 2002". Dette skjer først og fremst fordi de aller rikeste har fått kraftige inntektsøkninger. Toppledere i de største bedriftene har mer enn doblet lønna si siden 1995. Disse medlemmer utfordrer de andre partiene: Stortinget må forplikte seg til å redusere forskjellene i løpet av denne stortingsperioden.

Disse medlemmer påpeker at 700 av Norges rikeste mottok over en firedel av alt aksjeutbyttet som ble utbetalt i 2001. De som innkasserer millioner i aksjeutbytte er ofte de samme som hever de høyeste lønningene. Svært gunstige skatteregler for kapitalinntekter og aksjeutbytte gjør at de virkelig rike betaler mindre skatt som andel av inntekten enn vanlige lønns-takere. Beskatningen av aksjeutbytte ble fjernet av de borgerlige partiene, inkludert Fremskrittspartiet.

Disse medlemmer understreker at den økende arbeidsledigheten vil skape økte forskjeller. I tider med høy ledighet er det de med svakest utgangspunkt som får størst problemer. Blant yrkeshemmede og minoriteter har ledigheten steget enda mer enn det generelle nivået. Erfaringer fra tidligere perioder med høy ledighet tyder på at mange av disse blir varig utstøtt fra arbeidslivet. Samtidig vet vi at manglende tilknytning til arbeidslivet er en av de viktigste indikasjoner på fattigdomsproblemer.

Egenandelene på helse- og sosialtjenester i kommuner og fylker har økt nesten tre ganger mer enn prisstigningen på under ti år. Allikevel foreslår Regjeringen nok en gang å øke egenandelene i helsesektoren. I tillegg presser dårlig økonomi kommunene til å øke egenbetalingene på mange tilbud.

Disse medlemmer registrerer at Regjeringen gir uttrykk for at de ønsker utjevning, men fokuserer utelukkende på tiltak mot fattigdom. Disse medlemmer understreker at Sem-erklæringen er en oppskrift for økte forskjeller. Høyres store skattelettelser gir mest til dem som har mye fra før. Kristelig Folkeparti har fått gjennomslag for at det skal gjøres noe for de aller fattigste. Problemet er at det skal finansieres gjennom kutt for de som har litt.

Disse medlemmer påpeker at Norge er et av verdens rikeste land. Vi har større handlefrihet enn de aller fleste. Denne handlefriheten kan enten brukes til å øke det private forbruket for de fleste av oss litt mer og mye for dem som har mest fra før, eller den kan brukes til å ruste opp de felles arenaene som inkluderer alle. Disse medlemmer legger vekt på at vi trenger alternativer utenfor markedet - der ungdom kan leie til en rimelig pris mens de bygger seg opp egenkapital, eller der folk som har dårlig råd kan få seg et stabilt tak over hodet. Norge skiller seg i dag ut i Europa som et land med mangel på en sosial boligpolitikk. Vi ligger langt etter "land det er rimelig å sammenligne oss med".

Disse medlemmer viser til samfunnsforskning som viser at samfunn med forholdsvis små forskjeller gir mer lykke til flere. Helsa er bedre, tryggheten større og kriminaliteten lavere i et samfunn der det ikke er store forskjeller mellom folk. Det blir færre som faller utenfor i et samfunn der den offentlige skolen er gratis, der barnehager ikke er priset som et luksusgode, og der den økonomiske terskelen for å delta i ulike fritidsaktiviteter eller på skolefritidsordninger er lav. Oppskriften på mindre forskjeller blir derfor enkel: Gjør skolen og SFO gratis. Gjør barnehager og fritidsaktiviteter billigere. Dette er brede og treffsikre tiltak, men de krever vilje til omfordeling.

Disse medlemmer er glade for at tre av fire nordmenn ønsker seg et samfunn med mindre forskjeller mellom folk. Denne regjeringen gir dem noe annet. Høyres skatteprosjekt vil ikke bare øke forskjellene mellom folk, men hindrer også at de store pengene brukes til å ruste opp velferdsgodene som når oss alle. Dermed blir det flere som må fanges opp av finsiktede fattigdomstiltak. I sum gir det et dårligere samfunn.

Disse medlemmer vil advare mot en slik utvikling, og fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen iverksette tiltak som sikrer at de økonomiske og sosiale forskjellene skal være mindre ved utgangen av denne stortingsperioden enn de var ved periodens begynnelse."

"Stortinget ber Regjeringen legge frem en vurdering av utviklingen av økonomiske og sosiale forskjeller i Norge i de årlige budsjetter."

AKTIVT EIERSKAP

Disse medlemmer viser til at staten har en betydelig portefølje av aksjer i en rekke selskaper. Mange av de fremste selskapene i Norge har staten eierskap i. Disse medlemmer mener dette er en fornuftig plassering av statens formue som sikrer verdiskaping, arbeidsplasser og forvaltning av ressurser. Disse medlemmer registrerer at det gjennom de siste åra har blitt en allmenn oppfatning at staten som eier ikke skal bruke eierskapet sitt. Disse medlemmer viser til at dette fører til en betydelig maktforskyving til fordel for øvrige aksjonærer, og styrket makt til administrasjonen. Disse medlemmer mener at staten ikke skal detaljstyre selskaper, og at selskapene naturlig nok skal ha stor grad av frihet til å styre bedriftene. Disse medlemmer viser videre til at det er avgjørende viktig at selskapene drives rasjonelt og bedriftsøkonomisk lønnsomt. Samtidig er det viktig å understreke at disse selskapene har en spesiell forpliktelse i å ivareta og utvikle seg også i Norge. Halvstatlige bedrifter som Norsk Hydro har gjennom snart 100 år forvaltet naturressursene i mange norske lokalsamfunn. Dette er små industriplasser som er bygd opp rundt industrien og er oftest totalt avhengig av fortsatt levedyktige industriarbeidsplasser. Spesielt aluminiumsverkene i Sogn er sterkt utsatt dersom ikke Hydro investerer i ny og mer miljøvennlig og kostnadsdrivende teknologi. Bedriftene har derfor også en forpliktelse overfor disse samfunnene. Disse medlemmer vil understreke at kortsiktige hensyn til profitt ikke må gå på bekostning av langsiktige investeringer og langsiktig forvaltning av bedriften og samfunnets interesser.

Disse medlemmer viser til at en rekke statlige selskap er børsnotert de siste åra og at den høyredominerte Regjeringa har en målsetting om å privatisere mer av nasjonens eierskap. Disse medlemmer tror det kan være nyttig å høste erfaringer om de privatiseringene vi har sett de siste årene har vært vellykket; om bedriftene har blitt bedre, om de tjener samfunnet bedre, om de har blitt mer lønnsomme og

om de føler den samme forpliktelsen overfor lokalsamfunn og ansatte.

Disse medlemmer fremmer forslag om en evaluering av store statlige nedslag de siste åra.

"Stortinget ber Regjeringa iverksette en evaluering av salget av Kredittkassen, Statoil og Telenor, for å se om salget har bidratt til å fylle de mål Stortinget satte."

Medlemen i komiteen frå Senterpartiet viser til Senterpartiet sine merknader i Budsjett-innst. S. I (2002-2003) og Budsjett-innst. S. nr. 1 (2002-2003), der hovudlinene i Senterpartiets økonomiske politikk er gjort greie for.

Denne medlemen seier seg samd med Regjeringa si vurdering av at omsynet til ei balansert økonomisk utvikling tilseier at konkurranseutsett sektor (heretter K-sektor) vert oppretthalden i eit tilstrekkeleg omfang. Problemet er derimot at Regjeringas finans- og pengepolitikk ikkje er optimal i så måte: Konkurranssevna til norsk industri har vorte monaleg forverra dei siste åra, og har no byrja materialisere seg i form av både nedleggingar, utflaggingar og aukande arbeidsløyse. Det siste året har avskalinga frå industrien auka markert, og ligg vesentleg over "trendnivået". Meir presist har den gjennomsnittlege nedgangen i industri-sysselsetjinga i perioden 1970-2002 vore på 3000 personar i året. Frå 4. kvartal 2001 til 4. kvartal 2002 fall industrisysselsetjinga derimot med 8000 personar. Mykje av nedgangen er i tillegg geografisk lokalisert i distrikts-Noreg all den tid fylka på det sentrale Austlandet for lengst er å rekne som avindustrialiserte. Bak desse makrotala skjuler det seg derimot ei rekkje "mikrotragediar" i form av tap av inntekt, personleg prestisje og sosiale nettverk. Denne medlemen meiner at dette aktualiserer behovet for ein meir aktiv næringspolitikk i høve til næringar der Noreg har både naturlege og komparative fordelar.

Reint definisjonsmessig er K-sektor kjenneteikna ved eit sett lønsame og internasjonalt konkurranseutsette verksemdar. Eksistensen av slike er viktig både med tanke på ein langsiktig balanse i utanriksøkonomien, og utsiktene Noreg som ein liten og ressursspesialisert økonomi har til å hauste av føremonene ved internasjonalt byte av varer og tenester. Innfasinga av oljepengar i norsk økonomi har like fullt kravd, og vil i tida frametter sannsynlegvis fordre, ei overføring av ressursar frå K-sektor til næringar som kan stette auka etterspurnad etter varer og ikkje minst tenester som i større grad er unnateke internasjonal konkurranse. Denne medlemen meiner derimot at Regjeringa sin politikk inneber ei for rask avvikling av K-sektor. Problemet med denne negative trenden er tredelt. For det fyrste tenderer nedbemanninga til å skje i område av landet der arbeidskrafta har avgrensa sysselsetjingsalternativ, noko som aukar sannsynet for langtidsarbeidsløyse og redusert arbeidstilbod. Vidare er K-sektor spesiell av di aktivitet i industrisektoren i større grad enn til dømes tenesteytande næringar gjev opphav til læringseffektar og teknologiutvikling, som i neste omgang typisk stimulerer til økonomisk vekst. For det

tredje, og mest alvorleg, aukar sannsynet for hollandsk sjukelikhande problem: Overføringar av ressursar til K-sektor må reverserast, men omstillinga er kostesam. Dette gjeld spesielt dersom oppbygginga av sektoren må skje frå låge nivå og innanfor ein kontekst kjenne-teikna ved mangel på både kompetanse og eigna "industrielt miljø".

Konkurranssevna til K-sektor har forverra seg markert etter dei siste åra, fyrst og fremst på grunn av realappresieringa til den norske krona. Statistisk sentralbyrå har i Økonomiske analyser 1/2003 dessutan peika på at den noverande pengepolitikken har hatt utilsikta konsekvensar for konkurransevna til norsk næringsliv. Den høge rentedifferansen i høve utlandet stordelen av fjoråret var i utgangspunktet meint som ein reaksjon på lønsoppgjeret, som isolert sett svekka lønsemda i K-sektor. Problemet er at denne sektoren også vart råka indirekte av Noregs Banks rentepolitikk ved at kronekursen styrka seg, noko som jo svekka innteninga og lønsemda i K-sektor målt i norske kroner. Denne medlemen meiner at den omtalte mekanismen aktualiserer ein debatt om i kva grad ei einssidig fokusering på inflasjonsmål er velegna for ein liten, open økonomi der omsynet til konkurransevne har stått - og typisk kjem til å stå - sentralt i den økonomiske politikken. Eit relatert poeng er at Noregs Bank i ettertid knapt kan seiast å ha innfridd den delen av målfunksjonen sin som tilseier ei stabil utvikling i høve produksjon og sysselsetjing. Senterpartiet har elles fremja forslag om at mandatet til Noregs Bank bør presiserast i forhold til nett desse målsetjingane, jf. Dokument nr. 8:4 (2002-2003).

Senterpartiet meiner at den altfor raske endringa i samansetjinga mellom K-sektor og skjerma sektor på sikt kan kome til å medføre balanseproblem i utanriksøkonomien. Dette er primært ei langsiktig utfordring, men den bør ideelt sett møtast med ein meir aktiv næringspolitikk alt no. Meir konkret bør rammevilkåra leggjast spesielt til rette for næringar som både kan generere valuta og som er kjenneteikna ved naturlege og komparative føremoner. Senterpartiet tek såleis til motmæle mot prinsippet om næringsnøytralitet. Det heftar minst to moglege problem ved ein slik politikk. Det eine er argumentet om at private aktørar og/eller entreprenørar i større grad enn folkevalde representantar evnar å identifisere profitable næringsprosjekt. Denne medlemen tykkjer at omfanget til denne forma for informasjonsasymmetri er overdrive. Spesielt gjeld den ikkje ålment. I høve petroleumssektoren var det i si tid openbert også for og i det politiske miljøet at investeringar i utvinning av olje og gass med stort sannsyn ville implisere hausting av omfattande grunnrente utover ei gjeve normalavkastning.

Ein annan påstand er at aktiv næringspolitikk kjenne-teikna ved målretta investeringar frå det offentlege si side opnar opp for suboptimal "rent-seeking" frå privat sektor. Eitt problem i så måte er at offentleg kapital ikkje nødvendigvis vert kanalisert til dei mest profitable prosjekta. Denne medlemen vil derimot snu dette på hovudet, og peike på at tilgang på langsiktig kapital kan vere - og typisk er - ein kritisk faktor når det

gjeld nysatsingar innanfor ei rekkje næringssektorar. Dessutan har staten ein komparativ føremon i høve evne til å ta større - og gjerne andre former for - risiko enn mange (og relativt sett meir kortsiktige) private aktørar. All den tid omsynet til langsiktig balanse i utanriksøkonomien er eit (del-)mål for norsk økonomisk politikk, fylgjer det at det offentlege også bør nytte sine politikkinstrument for aktivt å innfri eit slikt mål. Nett som ein i bistandspolitikken vel samarbeidsland ut ifrå ei rekkje kriterium, kan næringspolitikken blinke ut - og evaluere satsing på - einskildsektorar på basis av eit veldefinert og gjennomdiskutert sett med retningslinjer. Ein næringsnøytral politikk kan derimot degenerere til politikknøytral politikk.

I tråd med desse tankerekkjeane tek Senterpartiet i sitt reviderte budsjettopplegg til orde for ei målretta satsing på forskning og utvikling, samt tiltak retta inn mot spesielt verftsindustri og maritime næringar. I tillegg ynskjer Senterpartiet i større grad å leggje til rette for kanalisering av statleg kapital til næringsutvikling i Noreg.

Komiteens medlem fra Kystpartiet ønsker å bidra til at revidert budsjett for 2003 får en verdikonservativ sentrumsprofil. Skatte- og avgiftslettelsene bør først og fremst komme på nødvendighetsgoder som bolig, mat og arbeid. På denne måten legges forholdene til rette for at den enkelte skal kunne klare seg på egen inntekt. Samtidig styrkes det norske næringslivets konkurransevne overfor utlandet.

Dette medlem vil motarbeide den tendensen vi ser internasjonalt til å øke beskatningen av folks bolig. Trygghet i heimen er en forutsetning for et harmonisk familieliv og dermed for å gi barna en god oppvekst. Trygghet i heimen er også nøkkelen til å sikre den enkeltes arbeidsevne og helse. En god boligpolitikk er derfor av stor økonomisk betydning. Kystpartiet vil snarest mulig avvikle fordelsskatten på bolig. Kystpartiet foreslår å heve bunnfradraget til 200 000 kroner, noe som utgjør en betydelig besparelse for boligeierne.

Dette medlem vil understreke betydningen av full sysselsetting. Det å kunne klare seg på egen inntekt gjør at den enkelte får en bedre kontroll over sitt eget liv. Det reduserer også behovet for støtte fra det offentlige. Internasjonalt kan man merke tendenser til økonomiske nedgangstider. Men Norge har med sine store inntekter fra olje, gass, fisk og vannkraft helt spesielle forutsetninger for å håndtere en slik situasjon. Det største problemet er at det politiske flertall i Norge, og Samarbeidsregjeringen i særdeleshet, ser ut til å sette Norges gunstige posisjon på spill ved å tillate salg av norske nøkkelbedrifter og naturressurser til utlandet. På denne måten risikerer vi å miste kontrollen med og det økonomiske utbyttet av disse ressursene. Det er også sterkt beklagelig at utenlandske eierinteresser tar større utbytte ut av Norge enn de norske kapitalinvesteringer i utlandet inkludert Oljefondet, trekker inn i landet. Vi bør i større grad utnytte vår økonomiske handlingsfrihet til å investere i utbygging av infrastruktur i land og på kysten. Vi bør styrke vår finansnærings under norsk kontroll. Dette medlem viser til at Statistisk

Sentralbyrå nå i vår konkluderte med at det var rom for å bruke betydelig mer til forbruk og investeringer enn det som var antatt tidligere.

Dette medlem vil peke på at det i et høykostland som Norge er spesielt viktig for sysselsettingen at norsk arbeidskraft ikke er for sterkt belastet med skatter og avgifter. Ved at flere kommer i arbeid og ved at arbeidstakerne får mer igjen i disponibel lønn, vil det kunne ligge til rette for gode forhandlingsløsninger mellom partene i arbeidslivet. En forutsetning for slike løsninger er at man tar i bruk de eksisterende arbeidskraftressurser i Norge fremfor å satse på import av arbeidskraft fra utlandet. Det er også viktig å hindre at det utvikler seg et illegalt arbeidsmarked i Norge som resultat av den manglende grensekontrollen mot Schengen.

Dette medlem vil peke på den samfunnsøkonomiske betydningen av å sikre en trygg og billig mat. Gjennom sin fiskeproduksjon bidrar Norge i betydelig grad til å gi verdens befolkning sunn mat. Det blir derfor av største viktighet å sikre at ressursene i havet ikke blir truet av forurensende utslipp fra Sellafield, oljevirkosomhet og industri. Selve fisket og oppdrettsvirksomheten må selvsagt også drives på en slik måte at vi bevarer balansen i naturen og sikrer et maksimalt utbytte av ressursene innenfor disse rammene. Ressursene og kysten må fortsatt være under nasjonal kontroll. Skatten på mat bør avvikles. Det vil gi grunnlag for lavere lønnskrav og dermed bedre norsk næringslivs konkurransekraft.

Dette medlem viser til at det ofte viser seg at tiltak og avgifter som er ment å skulle minske presset i økonomien i pressområdene omkring Oslo, også fører til mindre etterspørsel i geografiske områder som ikke har samme press i økonomien som i Oslo-området. Dette medlem mener derfor at det er større grunn til å differensiere de økonomiske tiltakene etter hvor i landet utslagene gjør seg gjeldende.

Dette medlem mener at det i dagens situasjon er rom for et mer ekspansivt statsbudsjett, om en hadde differensiert bedre i forhold til hvor i landet den økonomiske virkningen hadde gjort utslag.

Dette medlem viser til sine merknader og forslag i Innst. S. nr. 260 (2002-2003) og Innst. O. nr. 122 (2002-2003).

3. RETNINGSLINJENE FOR BUDSJETTPOLITIKKEN

3.1 Sammendrag

Et flertall i Stortinget sluttet seg våren 2001 til følgende retningslinjer for budsjettpolitikken:

- Petroleumsinntektene fases gradvis inn i økonomien, om lag i takt med utviklingen i forventet realavkastning av Petroleumsfondet.
- Det legges vekt på å jevne ut svingninger i økonomien, for å sikre god kapasitetsutnyttelse og lav arbeidsledighet.

De budsjettpolitiske retningslinjene tar utgangspunkt i at budsjettpolitikken må være opprettholdbar over tid, samtidig som den skal bidra til en stabil økonomisk utvikling. I denne sammenheng gir de store overskuddene i statens samlede budsjetter et misvisende bilde av den budsjettpolitiske handlefriheten. Dagens høye innbetalinger fra petroleumsvirksomheten kan ikke betraktes som inntekter i vanlig forstand, men er for en vesentlig del en omplassering av olje- og gassressursene. Skal vi ha glede av olje- og gassinntektene på varig basis, må derfor bruken av dem frikoples fra de løpende innbetalingene til staten. De budsjettpolitiske retningslinjene ivaretar dette hensynet. Netto kontantstrømmen fra oljevirkosomheten overføres i sin helhet til Statens petroleumsfond, mens det over tid bare er realavkastningen av fondet som brukes. På denne måten opprettholder staten en betydelig sparing i årene framover. Dette er helt nødvendig for å møte den framtidige økningen i pensjonsutgiftene og andre aldersrelaterede utgifter knyttet til helse og omsorg.

Aldringen av befolkningen og modningen av pensjonssystemet innebærer et sterkt underliggende press i retning av økte utgifter i årene framover. Langsiktige framskrivninger av budsjettbalansen peker i retning av et inndekningsbehov som vil øke til drøyt 8 pst. av BNP for Fastlands-Norge fram mot 2050, dersom en skal greie å møte den anslåtte veksten i utgiftene til pensjoner og omsorg. Dette gjelder selv om bruken av petroleumsinntekter over tid holdes innenfor de grensene handlingsregelen trekker opp. Beregningene illustrerer behovet for å gjennomføre en pensjonsreform som reduserer veksten i de framtidige utbetalingene. Også på andre områder er det påkrevd å finne fram til strukturelle tiltak som reduserer den underliggende veksten i statsbudsjettets utgifter. Alternativt må inntektene økes betydelig.

Økt bruk av oljeinntekter vil over tid føre til omstillinger og overføring av ressurser fra konkurranseutsatte sektorer til skjermede næringer. Hensynet til en balansert utvikling i økonomien, der konkurranseutsatt sektor opprettholdes i et tilstrekkelig omfang, tilsier også at en bør legge stor vekt på å unngå en for rask innfasing av oljeinntekter. Holden II-utvalget, som avga sin rapport rett før påske, advarte mot en systematisk sterkere økning i bruken av petroleumsinntekter enn det handlingsregelen legger opp til, fordi dette kan ha alvorlige konsekvenser for industrien og annen konkurranseutsatt virksomhet.

Budsjettpolitikken må innrettes slik at den styrker grunnlaget for et vekstkraftig næringsliv og gjør offentlig virksomhet mer effektiv. En gradvis reduksjon i skatte- og avgiftsnivået kan bidra til å øke arbeidstilbudet og bedre utnyttelsen av landets samlede ressurser. Dette vil også dempe presset i retning av omstillinger som følge av en gradvis økning i bruken av petroleumsinntekter. For å understøtte næringslivet er det i tillegg viktig å prioritere tiltak for å forbedre infrastrukturen, styrke kunnskapsgrunnlaget og fremme teknologiutvikling. Moderniseringsarbeidet i offentlig forvaltning må ha som siktemål at produktiviteten øker, kvaliteten og brukervennligheten bedres og

ressursene kanaliseres til de områdene der behovene er størst.

Retningslinjene for den økonomiske politikken innebærer at budsjettpolitikken har fått en mellomlangsigtig forankring. Samtidig har pengepolitikken fått en mer framtrædende rolle i å stabilisere norsk økonomi. Kapittel 2 i St.meld. nr. 2 (2002-2003) inneholder anslag for utviklingen i norsk økonomi gjennom 2003 og 2004. For de to årene sett under ett ligger det an til en vekst i aktiviteten i fastlandsøkonomien klart i underkant av trendveksten. Arbeidsledigheten ventes å øke noe inneværende år, for deretter å stabilisere seg i 2004.

Den svake veksten i deler av fastlandsøkonomien må ses i sammenheng med utviklingen i lønnsomheten i industrien og andre konkurranseutsatte næringer. Høy vekst i lønnskostnadene og en sterk krone har bidratt til en markert svekkelse av den kostnadsmessige konkurranseevnen.

Skal vi sikre langsiktig balanse i norsk økonomi og unngå en kostnadsbestemt og mer langvarig økning i arbeidsledigheten, må lønnsveksten komme ned på linje med utviklingen hos våre handelspartnere. I tillegg må den økonomiske politikken innrettes slik at kronekursen vender tilbake til et nivå som sikrer en langsiktig balansert utvikling i norsk økonomi. Budsjettpolitikken må understøtte en slik utvikling.

3.2 Komiteens merknader

Komiteens medlemmer fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre slutter seg til Regjeringens vurderinger ovenfor og viser til sine merknader under kapittel 2.2 og 4.2 i denne innstillingen.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til sine merknader under kapittel 2.2.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Kystpartiet viser til at disse medlemmer var mot de retningslinjer for budsjettpolitikken som et flertall ga sin tilslutning til våren 2001. Disse medlemmer viser til sine merknader i den forbindelse.

Videre vil disse medlemmer gjenta sin uenighet med disse retningslinjene og viser for øvrig til sine øvrige merknader i denne innstilling.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti viser til sine merknader til Innst. S. nr. 229 (2000-2001), der disse medlemmer sa seg enig i at budsjettpolitikken må være bærekraftig på lang sikt. Disse medlemmer advarte imidlertid mot en firkantet forståelse av handlingsregelen, fordi det vil være et hinder for å bruke finanspolitikken til nødvendige aktivitetskorrigeringer av økonomien.

Disse medlemmer viser til sine øvrige merknader til denne innstillingen.

Medlemmen i komiteen frå Senterpartiet viser til retningslinjene for budsjettpolitikken som eit fleirtal i Stortinget slutta seg til våren 2001, der det også vart lagt vekt på å sikre god kapasitetsutnytting og låg arbeidsløyse. Denne medlemmen vil peike på at Regjeringas politikk på desse felte knappast kan seiast å vere tilfredsstillande. Til dømes viser tal frå Statistisk sentralbyrå - publisert i Økonomiske analyser 1/2003 - at kapasitetsutnyttinga i industrien har falle markert, og låg ved utgangen av 2002 på kring 78 pst. Den økonomiske veksten stoppa opp i andre halvår 2002, noko som også viser seg ved at arbeidsløysa aukar til dels dramatisk. Denne medlemmen meiner at budsjettpolitikken aktivt, handfast og raskt må motvirke denne negative utviklinga ved å auke offentleg konsum og offentlege investeringar.

Regjeringa har over tid haussa opp skattelette som det virkemiddelet som er best eigna til å skape auka økonomisk aktivitet. Analysar som har vorte gjennomførte med Statistisk sentralbyrås MODAG-modell, indikerer at effekten av ei slik budsjettsvekking på auken i BNP for Fastland-Noreg er om lag ti gonger svakare samanlikna med ei tilsvarande auke i offentleg konsum og investeringar. Det er to hovudgrunnar til at ein auke i offentlege utgifter og skattelette på kort sikt utviser forskjellig aktivitetseffekt: Dels er konsum og investeringar i offentleg forvaltning meir arbeidsintensiv, dels vil hushalda typisk spare ein del av skattelettene. Dermed får dei ikkje tilsvarande ekspansiv verknad. Eit anna moment som SSB omtaler i Økonomiske analyser 1/2003, er at auka offentlege utgifter og skattelette fungerer forskjellig også gjennom dei automatiske stabilisatorane: Medan kring 50 pst. av ein utgiftsvekst kjem attende til det offentlege gjennom skattar og reduserte overføringar til arbeidslause, vert berre 20 pst. av skattelettene attendeførte på tilsvarande vis. Denne medlemmen må dermed konkludere med at Regjeringa sine finanspolitiske preferansar - ei insistering på bruk av skattelette som viktigaste budsjettpolitiske virkemiddel - lyt setjast på konto for politisk ideologi. Dei over 100 000 utan arbeid i Noreg hadde derimot fortent ein meir pragmatisk budsjettpolitikk og målretta næringspolitikk frå Regjeringa si side.

Senterpartiet støttar tankegangen bak handlingsregelen for finanspolitikken, og ser på denne som ein fornuftig spareplan for petroleumsformuen. Denne medlemmen vil likevel presisere at denne regelen ikkje bør nyttast mekanisk, jf. Dokument nr. 8: 4 (2002-2003). Spesielt viktig er dette når Noregs Bank - som i 2002 - sannsynlegvis fastset foliorenta på eit vis som gjer at kronekursen styrkar seg for mykje, for raskt. Dette gjer i sin tur at Petroleumsfondet - målt i norske kroner - isolert sett minskar, noko som etter handlingsregelen tilseier eit lågare strukturelt, oljekorrigert underskot på statsbudsjettet. Ein slavisk bruk av handlingsregelen vil i så fall innebære ei kombinert pengepolitisk og finanspolitisk innstramming.

4. GJENNOMFØRINGEN AV BUDSJETT-POLITIKKEN FOR 2003

4.1 Sammendrag

Siden Nasjonalbudsjettet 2003 er anslagene for den økonomiske utviklingen oppdatert med utgangspunkt i reviderte nasjonalregnskapstall for årene 2000-2002, og det er innarbeidet ny informasjon om bl.a. utviklingen i internasjonal økonomi, oljemarkedet og finansmarkedene.

Det strukturelle, oljekorrigerte underskuddet for 2002 anslås nå til 37,6 mrd. kroner, målt i 2003-priser. Dette er knapt 9 mrd. kroner mer enn lagt til grunn i Nasjonalbudsjettet 2003. Svekkelsen har i betydelig grad sammenheng med lavere skatteinnfang som bare delvis forklares av korreksjoner knyttet til konjunktursituasjonen. Regnskapsinformasjonen for 2002 tilsier at også skatte- og avgiftsanslagene for 2003 justeres ned. Sammen med et høyere nivå på dagpengeutbetalingene bidrar dette isolert sett til å øke det strukturelle underskuddet i 2003 sammenliknet med det anslåtte nivået fra Nasjonalbudsjettet 2003 på 30,7 mrd. kroner.

Regjeringens reviderte budsjettforslag for 2003 innebærer at en ikke dekker inn anslagsendringer knyttet til skatteinntekter og dagpengeutbetalinger, og slik at nivået på det strukturelle underskuddet er uendret fra 2002 til 2003. Inndekning av de nevnte anslagsendringene i 2003 ville ha medført en kraftig innstramning i finanspolitikken i en situasjon der arbeidsledigheten øker markert. Regjeringens forslag innebærer et strukturelt, oljekorrigert budsjettunderskudd i 2003 på samme nivå som i 2002, dvs. 37,6 mrd. kroner.

Utviklingen i internasjonale finansmarkeder og styrkingen av norske kroner gjennom fjoråret bidro til at kapitalen i Statens petroleumsfond ble redusert med om lag 15 mrd. kroner gjennom 2002, til tross for at fondet ble tilført betydelige midler. Ifølge statsregnskapet for 2002 utgjorde kapitalen i fondet ved inngangen til 2003 om lag 605 mrd. kroner, dvs. om lag 60 mrd. kroner mindre enn anslått i Nasjonalbudsjettet 2003. Forventet realavkastning av fondet i 2003, beregnet som 4 pst. av kapitalen i fondet ved inngangen til året, anslås nå til 24,2 mrd. kroner.

De nye anslagene for Petroleumsfondet og det strukturelle underskuddet understreker at handlingsregelen ikke kan anvendes mekanisk. Siktemålet med handlingsregelen er å sørge for en jevn innfasing av de høye oljeinntektene som anslås for de nærmeste årene. Da retningslinjene ble innført våren 2001, pekte anslagene mot at handlingsregelen ville gi rom for å øke bruken av oljeinntekter med nærmere 24 mrd. kroner over perioden 2001-2005. Anslagene i denne meldingen innebærer imidlertid at rommet for økt innfasing i denne perioden ikke er mer enn knapt 3,5 mrd. kroner. Forskjellen fra tidligere anslag skyldes at nivået på det strukturelle underskuddet i 2001 er blitt justert opp med drøyt 10 mrd. kroner, samtidig som anslaget på forventet realavkastning av Statens petroleumsfond i 2005 er blitt justert ned med knapt 10 mrd. kroner.

Også nivåene for det strukturelle underskuddet i 2002 og 2003 er betydelig oppjustert, til et nivå på

rundt 37,5 mrd. kroner, jf. ovenfor. Samlet sett innebærer dette at bruken av oljeinntekter over statsbudsjettet er klart høyere enn tidligere lagt til grunn. Samtidig har handlingsrommet i budsjettpolitikken framover blitt redusert som følge av lav avkastning i internasjonale kapitalmarkeder. Regjeringens reviderte budsjettforslag for 2003 innebærer dermed et strukturelt, oljekorrigert budsjettunderskudd som ligger om lag 13,5 mrd. kroner høyere enn forventet realavkastning av kapitalen i Statens petroleumsfond ved inngangen til året.

Også i Nasjonalbudsjettet 2003 ble det lagt opp til en høyere bruk av oljeinntekter i 2003 enn det som svarer til forventet realavkastning av Petroleumsfondet. Siktemålet var å oppnå en jevn innfasing av oljeinntekter mellom 2002 og 2004, i tråd med handlingsregelen. Regjeringens reviderte budsjettforslag for 2003 og anslagene i denne meldingen, innebærer at det vil ta lengre tid før en er tilbake til en bruk av oljeinntekter som samsvarer med forventet realavkastning av Petroleumsfondet. Anslagene bygger på en forutsetning om at kronen vil svekke seg framover i tråd med terminkursene ved utgangen av 1. kvartal i år. En slik utvikling vil langt på vei reversere den markerte styrkingen av kronen gjennom 2001 og 2002.

Regjeringens reviderte budsjettforslag for 2003 vil virke om lag nøytralt på aktiviteten i økonomien, målt ved endringen i den strukturelle, oljekorrigerte budsjettbalansen. Den reelle, underliggende veksten i statsbudsjettets utgifter fra 2002 til 2003 er nær null.

Budsjettopplegget er godt tilpasset den økonomiske situasjonen. Innretningen av budsjettpolitikken må ta hensyn til at pengepolitikken nå har fått en klar rolle i å stabilisere den økonomiske utviklingen. Budsjettpolitikken og pengepolitikken må virke sammen for å skape en stabil utvikling i økonomien. Skal vi sikre langsiktig balanse i norsk økonomi og unngå en kostnadsbestemt og mer langvarig økning i arbeidsledigheten, må lønnsveksten bli mer på linje med utviklingen hos våre handelspartnere. I tillegg må kronekursen vende tilbake til et nivå som sikrer en langsiktig balansert utvikling i norsk økonomi. Potensialet og behovet for lavere rente og svakere krone er fortsatt betydelig. Finanspolitikken må ikke motvirke lettelser i pengepolitikken.

På denne bakgrunn har Regjeringen lagt opp til følgende hovedlinjer for revisjonen av budsjettet for 2003:

- Et strukturelt, oljekorrigert budsjettunderskudd på 37,6 mrd. kroner. Dette er en økning på 6,9 mrd. kroner sammenliknet med saldert budsjett. Som andel av trend-BNP for Fastlands-Norge er det strukturelle underskuddet om lag uendret fra 2002 til 2003. Målt ved den tradisjonelle budsjettindikatoren kan budsjettpolitikken dermed karakteriseres som om lag konjunkturnøytral.
- En reell, underliggende vekst i statsbudsjettets utgifter på nær null, etter en vekst på vel 3,25 pst. i 2002. Nedjusteringen av anslaget for utgiftsveksten for 2003 må ses i sammenheng med at utgiftsnivået i 2002 ble høyere enn tidligere anslått.

- Det foreslås endringer i skatte- og avgiftsreglene som reduserer bokførte skatter og avgifter med om lag 140 mill. kroner i 2003, mens påløpte skatter og avgifter øker med om lag 340 mill. kroner. De samlede skatte- og avgiftslettelsene i 2003, dvs. summen av endringer som allerede er vedtatt, og de forslagene som nå legges fram, er knapt 8,6 mrd. kroner påløpt og knapt 11,8 mrd. kroner bokført, eksklusive endringer i barnetrygden.
- Statsbudsjettets oljekorrigerte underskudd i 2003 anslås nå til 50,8 mrd. kroner, som er 16,0 mrd. kroner mer enn i saldert budsjett. Det oljekorrigerte underskuddet dekkes ved en tilsvarende overføring fra Statens petroleumsfond. Forskjellen mellom det oljekorrigerte underskuddet og det strukturelle, oljekorrigerte underskuddet i 2003 skyldes at skatteinntektene er lavere enn i en normal konjunktursituasjon, samtidig som overføringene fra Norges Bank og netto renteinntektene fra Norges Bank og utlandet er lavere enn normalnivåene.
- Statens netto kontantstrøm fra petroleumsvirksomheten anslås til 158,1 mrd. kroner i 2003. Dette er 14,7 mrd. kroner mindre enn anslått i Nasjonalbudsjettet 2003. Anslaget på gjennomsnittlig oljepris i 2003 er oppjustert fra 180 kroner pr. fat i nasjonalbudsjettet til 190 kroner pr. fat. Dette motvirkes av at innbetalte oljeskatter har vært lavere enn lagt til grunn, samt av noe høyere statlige investeringer i oljevirkosomheten.
- Medregnet renter og utbytte mv. i Statens petroleumsfond anslås et samlet overskudd på statsbudsjettet og i Statens petroleumsfond i 2003 på 128,8 mrd. kroner. Dette er 33,1 mrd. kroner lavere enn i saldert budsjett.
- Ved utgangen av 2003 anslås den samlede kapitalen i Statens petroleumsfond til om lag 816 mrd. kroner. Tilsvarende anslag i Nasjonalbudsjettet 2003 var på 846 mrd. kroner. Nedjusteringen skyldes særlig den svake utviklingen i aksjemarkedene i andre halvår i fjor og lavere netto kontantstrøm fra oljevirkosomheten.

Regjeringen fremmer forslag om netto reduserte utgifter (utenom dagpenger og regnskapsmessige korreksjoner) på 1,2 mrd. kroner, mens forslagene på inntektssiden innebærer om lag uendret inntektsnivå.

Endringene på utgiftssiden omfatter bl.a. økte bevilgninger til innvandringsformål på om lag 1 mrd. kroner, 300 mill. kroner i økte bevilgninger til innsatsstyrt finansiering av sykehusforetakene og om lag 150 mill. kroner til økt bostipend for elever i videregående opplæring. Nye opplysninger innebærer reduserte anslag for utgiftene i folketrygden på knapt 1,4 mrd. kroner, reduserte utgifter til rentestøtte i Statens lånekasse for utdanning på 187 mill. kroner og lavere utgifter til Statens pensjonskasse på 184 mill. kroner. Stortinget har vedtatt påplussninger i forhold til Regjeringens forslag når det gjelder tiltak i forbindelse med økte kraftpriser og situasjonen i arbeidsmarkedet. Deler av de påplussningene som regjeringspartiene ikke

har sluttet seg til, foreslår Regjeringen nå å reversere. Reserveavsetningen under ymseposten er redusert med 1,2 mrd. kroner. Dette må bl.a. ses i sammenheng med at lønnsveksten er nedjustert fra 5 i nasjonalbudsjettet til 4,5 pst. i denne meldingen, noe som reduserer statens utgifter i forbindelse med stats- og trygdeoppgjørene.

På inntektssiden er den største bevilgningsendringen knyttet til reduserte renteinntekter fra statsbankene på om lag 1,7 mrd. kroner. Inntekter fra utbyttebetalinger, særlig fra Telenor og Statkraft, øker med til sammen 609 mill. kroner i forhold til saldert budsjett.

Regjeringen legger ikke opp til en særskilt regulering av folketrygdens grunnbeløp i forkant av årets trygdeoppgjør. Regjeringen foreslår imidlertid et tillegg til retningslinjene for regulering av grunnbeløpet.

For øvrig vil Regjeringen komme tilbake til disse spørsmålene i proposisjonen om trygdeoppgjøret. Videre foreslår Regjeringen å reversere Stortingets vedtak fra i høst om utvidet skattefritak for arbeidsgiverbetalte barnehageplasser. Det vises for øvrig til nærmere omtale av Regjeringens prioriteringer og innledningsforslag i St.prp. nr. 65 (2002-2003).

4.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til sine merknader nedenfor og i Innst. S. nr. 260 (2002-2003) samt Innst. O. nr. 122 (2002-2003).

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre, har registrert innspillene til en reformert nettolønnsmodell med kompetanseprofil, hvor virkemidlene rettes inn mot opplæring og erfaringsoverføring knyttet til sentrale funksjoner på skipene.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre mener det er naturlig at Regjeringen kommer tilbake med en vurdering av dette på en egnet måte.

Disse medlemmer slutter seg til Regjeringens omtale av gjennomføringen av budsjettpolitikken for 2003. Disse medlemmer vil påpeke at hovedhensikten med årets budsjett har vært å legge grunnlaget for en rentenedgang og svekket kronkurs. Dette for å styrke konkurranseevnen og bekjempe den økende arbeidsledigheten. I en slik situasjon er det viktig at ikke finanspolitikken reduserer handlingsrommet til pengepolitikken. Disse medlemmer mener de rentenedsettelse som har vært det siste halvåret, og utsiktene til nye lettelse i pengepolitikken, viser at Regjeringens økonomiske opplegg er godt tilpasset den økonomiske situasjonen.

Disse medlemmer er også fornøyd med Regjeringens bruk av handlingsregelen. Hensikten med regelen er å få en jamn innfasing av oljeinntektene over tid, og ikke en statisk bruk av en regel. Store svingninger i avkastningen på fondet må jevnes ut for å unngå for store negative utslag i finanspolitikken, ikke minst når arbeidsledigheten stiger.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til sine merknader under kapittel 2.2.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener generelt at behandlingen av revidert budsjett bør reflektere at hensikten med budsjettrevidering er å justere det vedtatte stats- og nasjonalbudsjett i forhold til endringer i de økonomiske rammebetingelser eller ved særskilte behov for endringer i bevilgningsvedtak som har oppstått etter at det ordinære budsjettet ble vedtatt. Disse medlemmer mener at Regjeringen ikke tar tilstrekkelig hensyn til de endringer som faktisk har funnet sted siden budsjettet ble vedtatt. Etter disse medlemmers oppfatning, var flere av de prognoser og beregninger som lå til grunn for behandlingen av statsbudsjettet for 2003 ikke realistiske, noe de senere måneders utvikling til fulle har dokumentert. Regjeringens anslag for ledighetsutvikling var åpenbart for lave og de økonomiske utsiktene var åpenbart for optimistiske. Dette må derfor tas hensyn til i forbindelse med revideringen av statsbudsjettet. Når norsk økonomi nå åpenbart er inne i en resesjon, synes disse medlemmer det er svært urovekkende og ikke minst uansvarlig at Regjeringen fortsatt fastholder at budsjetttrammene skal være "stramme" og at det er pengepolitikken som nå alene skal få "få økonomien på rett kjøll" igjen. Etter disse medlemmers vurdering er dette langt fra tilstrekkelig, tvert imot svært passivt fra Regjeringens side i en tid som roper på en langt mer aktiv finanspolitikk.

Profilen i Fremskrittspartiets forslag til endringer av revidert budsjett kan i grove trekk oppsummeres på følgende måte:

- den inngåtte budsjettavtale mellom Fremskrittspartiet og regjeringspartiene fra høsten 2003 skal oppfylles
- arbeidsledigheten må dempes gjennom en rekke tiltak omtalt både i denne innstillingen og Innst. S. nr. 260 (2002-2003)
- vedtak fattet av Stortinget som Regjeringen ikke har fulgt opp, som trygdeoppgjør, nettolønn for offshore, barnehager, øremerking av leirskoletilskudd osv, følges opp i tråd med forutsetningene
- en kraftig satsing på kriminalitetsbekjempelse, gjennom særlig å styrke politiets driftsbudsjett
- en styrking av sykehusøkonomien, særlig gjennom bevilgninger til utstyrsinvesteringer
- kompensasjon for tapte skatteinntekter for kommunesektoren
- gå mot Regjeringens forslag til skjerping av egenandeler
- gå mot Regjeringens forslag til skatte- og avgiftsøkninger
- gå mot Regjeringens kraftige økning av midler til asyl- og flyktningeformål
- gå mot Regjeringens forslag til økt utbytte fra statseide selskaper

Disse medlemmer viser for øvrig til sine merknader i denne innstillingen og i Innst. S. nr. 260 (2002-2003), samt Innst. O. nr. 122 (2002-2003).

Disse medlemmer viser til at den maritime politikken har vært gjenstand for store skift og betydelig usikkerhet gjennom mange år. Disse medlemmer mener dette er uheldig fordi det skaper usikkerhet i en næring som er avhengig av stabile og forutsigbare rammebetingelser. Etter disse medlemmers oppfatning er tiden overmoden for at rammebetingelsene blir forankret og klargjort. Disse medlemmer viser til at Fremskrittspartiet gjennom mange år har kjempet for full nettolønn i Norge og mener fortsatt at dette ville vært det beste bidraget fra myndighetenes side i forhold til å skape et konkurransedyktig maritimt regime i Norge. Disse medlemmer viser til gjennomgangen av den maritime politikken som Regjeringen har iverksatt. Dette skal resultere i en stortingsmelding med behandling våren 2004. Disse medlemmer legger særlig vekt på at prosessen knyttet til meldingen gir langsiktige og stabile rammebetingelser. Det samlede maritime næringsmiljø er en av Norges viktigste verdiskaper. Når det gjelder rammebetingelsene for rederier og sjøfolk registrerer disse medlemmer at det er en avstand mellom det faktiske norske regelverket og tilsvarende rammebetingelser internasjonalt, og særlig i EU-området.

Når det gjelder nettolønnsystemet registrerer disse medlemmer at den norske bruken av virkemidler atskiller seg fra det vi finner hos våre naboer, både i teknisk utforming og i omfang. Den norske refusjonsordningen har en sterkt varierende intensitet fra fartøysgruppe til fartøysgruppe.

Disse medlemmer har registrert innspillene til en reformert nettolønnsmodell med kompetanseprofil, hvor virkemidlene rettes inn mot opplæring og erfaringsoverføring knyttet til sentrale funksjoner på skipene. Disse medlemmer ber Regjeringen komme tilbake med en vurdering av ulike modeller som ivaretar alle fartøysgrupper og sjøfolk, i statsbudsjettet for 2004.

Disse medlemmer vil vise til den subsidiære avtalen som ble inngått om statsbudsjettet for 2003 mellom Fremskrittspartiet og regjeringspartiene. Disse medlemmer vil hevde at Regjeringen, gjennom sine forslag til revidert budsjett, på flere punkter ikke har fulgt denne avtalen opp. Dette aksepteres ikke av disse medlemmer.

Disse medlemmer forutsetter at regjeringspartiene står ved sine skriftlig inngåtte avtaler, og derved foreslår de nødvendige endringer som skal til for at avtalen i sin helhet er oppfylt.

Disse medlemmer viser til at Regjeringen på flere områder unnlater å følge opp Stortingets vedtak. Dette er etter disse medlemmers oppfatning ikke akseptabelt. Regjeringen plikter å varsle Stortinget om dette før vedtak blir fattet av Stortinget, ikke når det måtte passe Regjeringen. Disse medlemmer vil selvsagt vedstå seg alle de vedtak Fremskrittspartiet har bidratt til å skape flertall for i Stortinget. Disse

medlemmer viser til sine merknader og forslag i Innst. S. nr. 260 (2002-2003) og i Innst. O. nr. 122 (2002-2003).

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti påpeker at det vedtatte budsjettet åpenbart er basert på for optimistiske anslag for utviklingen av norsk økonomi. Arbeidsledigheten øker raskere enn forutsatt, og veksten er svakere enn anslagene i fjor høst. Sjøl om forslaget til revidert budsjett til en viss grad retter opp dette, framstår Regjeringens innsett for å bekjempe arbeidsledigheten som kraftløse.

Disse medlemmer understreker at kampen mot arbeidsledigheten er den viktigste saken i revideringen av budsjettet. På dette området foreslår disse medlemmer en rekke tiltak, jf. merknader til kapittel 10 i denne innstillingen, som balanseres innenfor en ramme som innebærer en noe mer ekspansiv finanspolitikk. Det legges opp til at hovedvekten av stimulansen skal skje gjennom lavere rente, men disse medlemmer går også inn for å bruke de finanspolitiske virkemidlene.

Utover dette vil disse medlemmer prioritere følgende saker:

- Skole, eldreomsorg og velferdsproduksjon i kommunene.
- Fjerning av usosiale kutt.
- Rettferdig pensjonsoppgjør for de trygdede.
- Sikre penger til gjennomføring av stortingsvedtak knytta til barnehager, trygdeoppgjøret, sjøfolka og de som ble rammet hardest av strømkrisa.

Medlemene i komiteen frå Senterpartiet og Kystpartiet merker seg at Regjeringa omtaler budsjettopplegget som godt tilpassa den økonomiske situasjonen. Mellom anna vert det presisert at det reviderte budsjettforslaget for 2003 vil virke bortimot nøytralt på aktiviteten, gjeve at endringa i det strukturelle, oljekorrigerte budsjettunderskottet er minimal.

Desse medlemene vil derimot minne om at veksten i norsk økonomi hausten 2002 så å seie stoppa opp. Veksten i talet på arbeidslause, tiltakande nedlegging og utflagging av norske arbeidsplassar og nedjusterte anslag for den økonomiske utviklinga framover er ein direkte konsekvens av dette. Senterpartiet og Kystpartiet meiner at dette krev ein annan finanspolitisk reaksjon enn eit konjunkturnøytral opplegg. Spesielt er det viktig å setje i verk motkonjunkturrelle politikktiltak som kan hindre at arbeidsløysa fester seg på eit for høgt nivå. Dette vert gjerne kalla hystereseeffektar, og vil typisk gje opphav til monalege velferdstap for norsk økonomi. Desse medlemene meiner at Regjeringa sitt reviderte budsjettforslag kjem til kort i høve den akutte utfordringa som forverringa på arbeidsmarknaden representerer.

Regjeringa tek i sitt framlegg til orde for å reversere ei rekkje stortingsvedtak. Dette signaliserer ei nyorientering i forhold til sedvanleg parlamentarisme. Desse medlemene observerer ein historisk ironi i at nettopp Venstre stiller seg bak dette.

5. KOMMUNEFORVALTNINGENS ØKONOMI

5.1 Sammendrag

I Nasjonalbudsjettet 2003 ble det lagt til grunn en reell økning i kommunesektorens inntekter fra 2002 til 2003 på vel 1,25 pst., eller om lag 2,6 mrd. kroner, regnet i forhold til det inntektsnivået som ble lagt til grunn i Revidert nasjonalbudsjett 2002. Regnet i forhold til anslag på regnskap ble veksten anslått til om lag 0,75 pst., eller om lag 1,6 mrd. kroner. Gjennom avtalen med Fremskrittspartiet om budsjettet for 2003 ble kommuneøkonomien styrket med om lag 1 mrd. kroner i forhold til forslaget i nasjonalbudsjettet. Av dette var 287 mill. kroner økte bevilgninger til barnehagesektoren, mens kommunesektorens frie inntekter ble økt med 713 mill. kroner.

Etter salderingen av statsbudsjettet for 2003 er anslaget for kommunesektorens skatteinntekter i 2003 nedjustert med 1 mrd. kroner, basert på informasjon om skatteinngangen hittil i år. Forslagene til Revidert nasjonalbudsjett 2003 innebærer at bevilgningene innenfor kommuneopplegget reduseres med til sammen om lag 75 mill. kroner i forhold til saldert budsjett, jf. St.prp. nr. 65 (2002-2003). I tillegg foreslås det økte bevilgninger til asylsøkere og flyktninger på 275 mill. kroner. Disse midlene holdes utenom kommuneopplegget.

Samlet sett innebærer forslagene til Revidert nasjonalbudsjett 2003 at den reelle veksten i kommunesektorens samlede inntekter fra 2002 til 2003 nå kan anslås til om lag 2 pst., eller om lag 4 mrd. kroner. Veksten er regnet fra regnskap for 2002, hvor skatteinntektene ble 2 mrd. kroner lavere enn anslått i Nasjonalbudsjettet 2003. Kommunesektorens frie inntekter anslås å øke med knapt 0,9 pst., eller om lag 1,3 mrd. kroner. I tillegg kommer en engangsbevilgning på 100 mill. kroner til økte skjønnsmidler i kommunene knyttet til økte sosialhjelpsutgifter pga. høye strømpriser. Medregnet økte bevilgninger til asylsøkere og flyktninger på 275 mill. kroner innebærer bevilgningsforslagene i denne meldingen at overføringene til kommunesektoren økes med om lag 300 mill. kroner i forhold til saldert budsjett.

Ved Stortingets behandling av St.prp. nr. 41 (2002-2003) 20. februar 2003 ble det fattet følgende vedtak:

"Regjeringen bes i Revidert nasjonalbudsjett 2003 legge fram en vurdering av hvordan kommunenes økonomiske situasjon påvirkes av de økte strømprisene, og herunder av økte kostnader til sosialhjelp."

Det ble samtidig vedtatt en bevilgning på 130 mill. kroner i økte skjønnsmidler til kommunene til dekning av økte sosialhjelpsutgifter.

Kommunal- og regionaldepartementet har våren 2003 foretatt en undersøkelse av hvordan økte strømpriser påvirker kommuneøkonomien. En nærmere omtale av denne undersøkelsen er gitt i Kommuneproposisjonen for 2004. Gjennomgangen viser at kommunene totalt sett vil få økte utgifter som følge av høyere strømpriser, først og fremst pga. økte sosialhjelpsutgif-

ter. Økte strømpriser vil imidlertid også kunne generere betydelige merinntekter for kommunesektoren sett under ett, blant annet gjennom at økte strømpriser påvirker kommunenes eiendomsskatteinntekter fra kraftverk samtidig som det kan gi rom for økte utbytter fra kommunalt eide kraftselskaper. Ut fra en samlet vurdering foreslås på denne bakgrunn at den vedtatte bevilgningsøkningen på 130 mill. kroner reduseres med 30 mill. kroner. Det er lagt til grunn at denne bevilgningen er av engangskaraktér, og derfor ikke videreføres til 2004.

I brev av 4. november 2002 fra finansministeren ble Stortingets finanskomité orientert om at kommunesektorens skatteinntekter kunne bli lavere i 2002 enn tidligere lagt til grunn. I brevet sto det videre at nedjusteringen av skatteanslaget for 2002 isolert sett kunne trekke i retning av at også skatteinntektene i 2003 ville bli lavere enn anslått i Nasjonalbudsjettet 2003, men at utviklingen i skatteinntektene også påvirkes av andre usikre forhold. Det ble derfor varslet at Regjeringen i Revidert nasjonalbudsjett 2003 ville komme tilbake med en vurdering av opplegget for kommuneøkonomien i 2003.

Skatteanslaget for kommunesektoren i 2003 er nå nedjustert med 1 mrd. kroner i forhold til saldert budsjett, basert på informasjon om skatteinntekten hittil i år. Redusert anslag på lønnsveksten innebærer isolert sett en besparelse for kommunene, men dette motvirkes av økte priser på kommunal vareinnsats. Kommunenes økonomi påvirkes også av renteutviklingen. Kommunesektorens samlede netto rentebærende gjeld er på 70-80 mrd. kroner. Kommunene har langsiktig rentebinding på en del av sin gjeld. En rentereduksjon på 2 prosentpoeng, som svarer til reduksjonen i Norges Banks styringsrenter siden desember i fjor, vil likevel redusere kommunesektorens renteutgifter.

Regjeringen legger opp til en betydelig satsing på kommunesektoren i budsjettet for 2004, jf. Kommuneproposisjonen for 2004, som legges fram samtidig med denne meldingen. Det signaliseres der en vekst i kommunenes samlede inntekter på 3,75 – 4,25 mrd. kroner fra 2003 til 2004, og en vekst i frie inntekter på 2,25 mrd. kroner. I tillegg foreslås at en rekke øremerkede tilskudd innlemmes i rammetilskuddet, noe som vil øke den kommunale handlefriheten.

Regjeringen legger på denne bakgrunn opp til at kommunesektoren ikke kompenseres for lavere skatteinntekter i 2003. Dette er for øvrig i tråd med tidligere praksis, som bl.a. innebærer at kommunesektoren har fått beholde eventuell merskattevekst.

5.2 Komiteens merknader

Komiteens medlemmer fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre er kjent med at det gjennom en årrekke har vært et større tilfang av oppgaver enn inntekter for kommunesektoren. For å kunne opprettholde et godt tjenestetilbud er det viktig at kommunene får hensiktsmessige rammevilkår. Disse medlemmer mener at styrking av kommuneøkonomien er helt nødvendig, men at dette alene ikke vil være tilstrekkelig. Det må derfor arbeides parallelt med

omfattende system- og strukturendringer med det formål å øke det lokale handlingsrommet.

Med bakgrunn i at kommunesektorens samlede netto rentebærende gjeld er på om lag 80 mrd. kroner konstaterer disse medlemmer at kommunesektorens økonomi påvirkes positivt av et stramt statsbudsjett som har medført rentereduksjon. En rentereduksjon på 2 prosentpoeng, som svarer til reduksjonen i Norges Banks styringsrenter siden desember i fjor, vil på lang sikt redusere kommunesektorens renteutgifter med om lag 1,6 mrd. kroner på årsbasis. En eventuell ytterligere rentereduksjon vil forsterke denne effekten.

Disse medlemmer har merket seg at anslaget for kommunesektorens skatteinntekter i 2003 er nedjustert med 1 mrd. kroner i forhold til saldert budsjett, basert på skatteinntekten hittil i år.

Disse medlemmer viser for øvrig til sine merknader i Innst. S. nr. 259 (2002-2003) fra kommunalkomiteen om lokaldemokrati, velferd og økonomi i kommunesektoren 2004.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at kommunene og fylkeskommunene står for mesteparten av den offentlige tjenesteproduksjonen. Derfor må kommuner og fylkeskommuner ha økonomiske rammer som gjør dem i stand til å tilby de tjenestene befolkningen har behov for.

Disse medlemmer er kjent med at anslaget på kommunesektorens skatteinntekter er redusert med 1 mrd. kroner sammenliknet med Stortingets budsjettvedtak. Disse medlemmer er klar over at den økonomiske situasjonen i kommunesektoren er svært anstrengt. Ifølge en undersøkelse som KS har gjennomført vil så mange som 56 pst. av kommunene i år redusere ett eller flere tjenestetilbud. Dette vil særlig ramme skole og eldreomsorg. Det er gitt signaler fra kommunesektoren om at det kan forventes en ytterligere nedjustering av skatteinntektene i 2003, og at dette vil forverre situasjonen. Det må være samsvar mellom de oppgaver kommunene skal løse og de pengene kommunene har til rådighet.

Disse medlemmer ønsker at bevilgningen til skolefritidsordningen fortsatt skal være øremerket, og viser til sine merknader i Innst. S. nr. 260 (2002-2003).

Disse medlemmer vil for øvrig vise til Arbeiderpartiets merknader i Innst. S. nr. 259 (2002-2003) fra kommunalkomiteen om lokaldemokrati, velferd og økonomi i kommunesektoren 2004.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at med unntak av 2000 og 2002 har aktiviteten i kommunesektoren de siste årene økt betydelig sterkere enn inntektene. Dette har ført til økte underskudd, noe som skyldes både høye investeringer og svake driftsresultater. Kommunenes netto lånegjeld utgjør nå omtrent 33 pst. av kommunenes inntekter. Disse medlemmer har merket seg at anslaget for kommunenes skatteinntekter i 2003 er nedjustert med 1 mrd. kroner, og at den samlede veksten i kommunesektorens samlede inntekter fra 2002 til 2003 kan anslås til om lag 2 pst., eller om lag 4 mrd. kroner, reg-

net fra regnskap for 2002, hvor skatteinntektene ble 2 mrd. kroner lavere enn anslått i Nasjonalbudsjettet for 2003.

Økningen fra 2002 til 2003 skyldes altså i stor grad at skatteinntektene i 2002 ble vesentlig lavere enn forutsatt. Kommuneøkonomien ble bl.a. av den grunn satt under et betydelig press i 2002, en utvikling som fortsetter også i 2003 gjennom et redusert skatteanslag og bl.a. manglende kompensasjon for læreravtalen og seniortiltak for lærere. Disse medlemmer viser til at Fremskrittspartiets stortingsgruppe gjennom dette året har jobbet med kartlegging av kommunenes økonomiske situasjon i forhold til de reformer og pålegg staten har innført overfor kommunene. Tilbakemeldingen viser at det er flere områder som helt tydelig er underfinansiert. Dette illustreres godt gjennom en undersøkelse fra Forskningsstiftelsen Fafo, som viser at over halvparten av kommunene vil si opp lærere fra høsten, og at om lag 1000 lærerstillinger skal kuttes. En tilsvarende utvikling ser vi også innen andre viktige kommunale oppgaver. Disse medlemmer er positive til en nedbemanning i offentlig sektor, inkludert kommunesektoren, som kommer som et resultat av rasjonalisering og konkurranseutsetting, og som ikke rammer viktige lovpålagte oppgaver som skole, helse og omsorg. Etter disse medlemmers oppfatning er det ikke en slik planlagt og villet nedbemanning vi nå ser, men en tvungen nedbemanning grunnet det kommunene selv opplever som en økonomisk krise, og som også i stor grad rammer de kjerneområdene som disse medlemmer ønsker å skjerme. At dette skjer i en periode med stor og økende arbeidsledighet, vil si at vi ikke frigjør arbeidskraft fra offentlig sektor til bruk i privat sektor, men til i stor grad å bli en belastning på offentlige budsjetter.

Disse medlemmer viser til budsjettavtalen mellom regjeringspartiene og Fremskrittspartiet for 2003, som forutsatte en høyere skatteinngang i kommunene enn det nå ligger an til. Disse medlemmer vil ikke være gisler for Regjeringens feilslåtte økonomiske politikk, som nå fører landet inn i en økonomisk resesjon som vi ikke har sett maken til på mange tiår, og som får alvorlige konsekvenser for skatteinngangen i kommunene.

Når Regjeringen foreslår å ikke kompensere kommunene for den reduserte skatteinngangen i 2003, er disse medlemmer uenig i dette, og foreslår å kompensere den reduserte skatteinngangen til primærkommunene med 1 mrd. kroner.

Disse medlemmer viser for øvrig til sine merknader i Innst. S. nr. 260 (2002-2003) og Fremskrittspartiets merknader i Innst. S. nr. 259 (2002-2003).

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti viser til at disse medlemmers opplegg for kommunene har som hovedmål å sikre et samfunn med små forskjeller, en moderne kvalitets-skole, og god kvalitet og tilgjengelighet til velferd og omsorg for dem som trenger det. Regjeringens budsjettopplegg vil virke i stikk motsatt retning. Disse medlemmer viser til manglende kompensasjon for

inntektssvikt, befolkningsvekst og til den store økningen i egenbetaling for kommunale tjenester

Hovedproblemet er at handlingsrommet er brukt opp av skattelette, og at denne regjeringen styrer sterkt mot målet om en mindre offentlig sektor. Dette kan illustreres ved Regjeringens egne tall som viser økning i offentlig og privat konsum. Privat konsum ligger på totalt 683,5 mrd. kroner, og det legges opp til 2,9 pst. økning i 2003. Offentlig konsum utgjør 336,6 mrd. kroner, og her legges det opp til en økning på 0,3 pst. i 2003. Disse medlemmer understreker at dette med all ønskelig tydelighet viser hvorfor kommunene sliter, og problemene tårner seg opp. Standardgapet mellom offentlig og privat øker, og forskjellene mellom fattig og rik øker.

Disse medlemmer viser til at Teknisk beregningsutvalg betrakter netto driftsresultat som den primære indikator for økonomisk balanse i kommunesektoren. For kommunesektoren som helhet anslås driftsresultatet redusert til 0,9 pst. Dette viser at Regjeringen styrer mot svekket velferd og dårligere skole.

Disse medlemmer kan ikke godta en slik nedbygging av våre velferdstjenester, og øker derfor tilskuddene til kommunene med 2,1 mrd. kroner i forhold til Regjeringens opplegg, derav 1,6 mrd. kroner i økte frie midler til kommuner og fylkeskommuner.

Disse medlemmer vil at gode, offentlige fellesløsninger skal videreutvikles, ikke avvikes og privatiseres. Redusert kvalitet på tjenestetilbudene og dårligere tilgang til offentlige velferdstjenester vil øke befolkningens misnøye. Dette er en bevisst del av Regjeringens privatiseringsstrategi. Politikken er basert på ideologien om at private løsninger automatisk er bedre enn offentlige, ikke på hva som faktisk er mest fornuftig, på hva som gir alle like muligheter, eller på hva som skaper mindre forskjeller og fattigdom. Erfaring viser at privatisering ikke fører til en mer fornuftig bruk av ressurser, bedre tilbud eller høyere kvalitet. Økt konkurranse betyr mindre langsiktighet og mindre fokus på kompetanse og konkurranse, framfor samarbeid om helhetlige gode løsninger for befolkningen.

Disse medlemmer vil spesielt advare mot at fellesarenaer for barn og unge utarmes og legges ned. I skolene og i barnehagene legges et viktig grunnlag for fellesskap og samfunnsforståelse. Regjeringen har ikke fulgt opp den offentlige skolen med tilstrekkelige midler til å virkeliggjøre de nye læreplanene. Den offentlige enhetsskolen svekkes, samtidig som det åpnes for stadig flere private skoler. Dette bryter med grunnlaget for enhetsskolen, og vil på sikt splitte opp samfunnet i enkeltindivider og grupper som har lite til felles. Skolen er den viktigste fellesarena i samfunnet, og den viktigste investeringen i framtida.

Disse medlemmer vil påpeke at det er i den offentlige skolen grunnlaget for framtidens verdiskaping legges. Skolen må være fullt på høyde teknologisk og kunnskapsmessig med samfunnet ellers, og ha ressurser til å holde god kontakt med samfunnet rundt seg.

Disse medlemmer vil vise til at barn i fattige familier rammes svært hardt av dårlig kommuneøkonomi, fordi de mer enn andre er avhengig av at det fin-

nes gode tilbud der ingen stenges ute fordi en ikke har råd. Regjeringens kommuneøkonomi vil gi kutt i skolebudsjettene, dyrere SFO og færre og dyrere fritidstilbud. Det vil ramme barn i fattige familier. Dårlig kommuneøkonomi vil også føre til kutt i sosialhjelpssatsene. De smale fattigdomstiltakene finansieres ved kutt i ytelser til arbeidsledige og økte egenandeler til syke.

Medlemen i komiteen frå Senterpartiet vil streke under at den økonomiske situasjonen i kommunane stendig vert vanskelegare. Denne situasjonen har oppstått av di staten har pålagt kommunane å bere tyngda av velferdstilbodet til innbyggjarane, men utan å syte for at tilstrekkeleg med pengar fylgjer med. Dette medfører både politikarforakt og ei de facto svekking av lokaldemokratiet i Noreg.

Denne medlemen registrerer at Regjeringa meiner den noverande, vanskelege situasjonen er eit resultat av lang tids nedprioritering av kommunesektoren. Det er grunn til å minne om at då denne Regjeringa tok til, var underskottet i kommuneforvaltningi 6,9 mrd. kroner. Den seinaste rapporten frå Teknisk beregningsutvalg (april 2003) viser at underskottet nå er på 10,8 mrd. kroner. Det er ein auke på nesten 4 mrd. kroner i løpet av to år. I same periode har netto driftsresultat (som er dugande parameter på sunnleiken i kommunesektoren) gått frå 1,7 pst. i 2001 til 0,4 pst. i 2002. Gjennomsnitt for 1990-talet er eit driftsresultat på om lag 3 pst.

Denne medlemen viser til at det er ikkje vorte teke omsyn til dei ekstraordinære pensjonsutgiftene kommunesektoren er vorten påført som konsekvens av nedgangen på dei internasjonale finansmarknadene. Det same gjeld i høve det akkumulerte underskottet i kommunesektoren. Senterpartiet registrerer at Regjeringa nå nedjusterar anslaget for kommunesektorens skatteinngang med 1 mrd. i 2003 i forhold til Nasjonalbudsjettet for 2003. Kommunanes Sentralforbund i si høyringsutsegn indikerer elles ei endå sterkare svikt i skatteinngangen.

For Senterpartiet er det viktig å hindre ytterlegare nedskjeringar og kutt i velferdstilbodet til borgarane. Senterpartiet tek difor til orde for å kompensere for sviktende skatteinngang, og ynskjer å auke løyvingane til kommunesektoren med 1 300 mill. kroner i Revidert nasjonalbudsjett. Denne medlemen viser elles til Senterpartiet sine merknader til Kommuneproposisjonen for 2004, jf. Innst. S. nr. 259 (2002-2003). Her vert det m.a. gjort framlegg om ein treårig opptrappingsplan for å få kommuneøkonomien i balanse. Sanering av kommunal gjeld på basis av ei rekkje objektive kriterier kan vere ein viktig del av ein slik plan.

Denne medlemen vil vise til dei ekstraordinære straumkostnader kommunesektoren har hatt i inneverande år. Denne medlemen syner òg til at Stortinget løyva 130 mill. kroner ekstra for å dekkje ekstraordinære kostnader knytt til auka straumpris, og til auka utbetaling til sosialhjelp som fylgje av det same. Senterpartiet registrerer at Regjeringa i Kommuneproposisjonen 2004 estimerer dei samla meirutgiftene til desse

formåla til 157 mill. kroner. På spørsmål nr. 69 frå Senterpartiets stortingsgruppe svarar Kommunal- og regionaldepartementet:

"Energiutgiftene har økt med 157 millioner kroner fra første kvartal 2002 til første kvartal 2003. 122 millioner kroner kan føres tilbake til oppgangen i strømprisene, mens de resterende 35 millioner kroner skyldes økt forbruk. Utgifter til økonomisk sosialhjelp som direkte kan knyttes til økte strømpriser, har økt med om lag 85 millioner kroner."

Denne medlemen vil difor streke under at kommunane sine meirutgifter i samband med høgare straumprisar er 85 mill. kroner høgare enn det Regjeringa legg til grunn når dei reduserer kompensasjonen med 30 mill. kroner. Denne medlemen er usamd i ei slik nedjustering, og viser til Senterpartiets alternative opplegg for Revidert nasjonalbudsjett.

Denne medlemen viser til at kommunane har ei total gjeldsbelastning på mellom 70 og 80 mrd. kroner. Ein stor del av denne gjelda er knytt til underfinansierte reformer frå staten si side. Regjeringa melder at kommunesektoren vil spare 1,6 mrd. kroner på rentenedgangen. Denne medlemen er sterkt uroa over den overforenklinga Regjeringa her gjer seg skuldig i. I røynda er mykje av kommunesektorens gjeld knytt til fast rente. Senterpartiet viser til KS sitt høyringsbrev, der det vert fastslått at effekten av rentenedgangen er kring 500 mill. kroner årleg. Denne medlemen viser òg til at redusert rente gjev lågare avkastning mellom anna på kommunane sine pensjonsfond. Dei kommunale pensjonsfonda var i 2002 på om lag 125 mrd. kroner. Legg ein til grunn 2 pst. lågare rente medfører det ei lågare inntekt på 2 500 mill. kroner. Senterpartiet er difor sterkt kritisk til Regjeringa si framheving av rentereduksjonar som eit element for å betre kommunane sin økonomi.

Komiteens medlem fra Kystpartiet mener at en god økonomi i kommunene og fylkeskommunene er avgjørende for at viktige samfunnsoppgaver skal løses tilfredsstillende og sikre et godt grunnlag for et velfungerende velferdssamfunn. Kommunene har ikke bare i oppgave å være et instrument for å løse oppgaver som staten delegerer til disse, men også til å løse oppgaver og oppdrag som befolkningen i sine respektive kommuner finner nødvendige for sin velferd og funksjon.

Dette medlem vil derfor legge vekt på å sikre kommunene og fylkene økonomiske rammer som gir rom for, ikke bare å løse helt nødvendige oppgaver, men helst også gi rom for lokale prioriteringer av oppgaver som befolkningen mener det er viktig løses.

Dette medlem har fremmet en rekke forslag om skattelettelser, men mener at disse lettelsene ikke må gå ut over kommunenes og fylkeskommunenes økonomiske rammer. Derfor vil dette medlem foreslå at rammetilskuddene innenfor kommunalsektoren økes minst tilsvarende skattelettelsene. Dette medlem har derfor i Innst. S. nr. 260 (2002-2003) fremmet flere forslag som gir kommunene og fylkene bedre økonomi

og det er fremmet forslag om å øke bevilgningene under kap. 571 og 572.

6. SKATTE- OG AVGIFTSPOLITISKE SPØRSMÅL

6.1 Innledning

6.1.1 Sammenheng

Skatte- og avgiftsreglene bør i hovedtrekk ligge fast gjennom året. Regjeringens forslag til skatte- og avgifts- endringer i forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett begrenser seg til:

- Det foreslås økt fradrag for fagforeningskontingent mv. fra 1 100 kroner til 1 450 kroner for 2003. Dette er varslet i brev av 2. april 2003 fra statsministeren til partene i arbeidslivet. Forslaget gir et provenytap på om lag 110 mill. kroner påløpt og 100 mill. kroner bokført i 2003. Regjeringen er også innstilt på å foreslå at fradraget heves ytterligere til 1 800 kroner i budsjettet for 2004. Forslaget til lovendring er fremmet i Ot.prp. nr. 93 (2002-2003) kap. 5.
- På grunn av reduserte markedsrenter foreslås det at normalrentesatsen for beregning av skattepliktig fordel av lån i arbeidsforhold reduseres med 1,5 prosentpoeng til 5 pst. med virkning fra 1. juli 2003. For nærmere omtale av saken vises det til St.prp. nr. 65 (2002-2003) kap. 2.
- Det foreslås innstramning i NOKUS-reglene (regler for beskatning av norskregistrerte selskaper i lavskatteland) slik at underskudd i NOKUS-selskap ikke løpende kan fradras i alminnelig inntekt, men kun framføres mot senere overskudd i samme selskap. Dette vil redusere mulighetene for skattemotiverte tilpasninger og gi administrative forenklinger. På svært usikkert grunnlag anslås provenyet av å stramme inn fradragetsordningen til om lag 500 mill. kroner påløpt i 2003 og om lag 500 mill. kroner bokført i 2004. Forslaget er nærmere omtalt i Ot.prp. nr. 93 (2002-2003) kap. 2.
- Det foreslås et eget inntektsfradrag for reindriftsnæringen. Fradraget vil bli tilsvarende det som gis for jordbruket. Provenytapet anslås til om lag 6 mill. kroner påløpt og bokført i 2003. For nærmere omtale vises det til Ot.prp. nr. 93 (2002-2003) kap. 3.
- Det foreslås et inntektsfradrag for skifernæringen i Finnmark og Nord-Troms. Provenytapet anslås til om lag 3 mill. kroner påløpt og bokført i 2003. For nærmere omtale vises det til Ot.prp. nr. 93 (2002-2003) kap. 4.
- Det foreslås at Postens omsetning av masseforsendelser av brev til utlandet blir fritatt fra merverdiavgift (nullsats) fra 1. juli 2003. Dette er i tråd med prinsippet om at eksport av varer og tjenester er fritatt fra merverdiavgift. Forslaget anslås å gi et provenytap på om lag 3 mill. kroner påløpt og om lag 2 mill. kroner bokført i 2003. For nærmere omtale vises det til Ot.prp. nr. 93 (2002-2003) kap. 1.

- Det foreslås å gi lettelse i omregistreringsavgiften for tyngre kjøretøy. Det foreslås dessuten at kjøretøy med flere seterader ikke lenger blir godkjent som avgiftsfrie lastebiler. Samtidig økes vektgrensen for avgiftsfrie kombinertbiler til 7500 kg. Forslagene er nærmere omtalt i St.prp. nr. 65 (2002-2003) kap. 2.
- Omlegging av avgiften på forbrenning av avfall til en utslippsavgift foreslås utsatt i påvente av avklaring fra ESA om tilskuddsordningen for levert energi fra avfallsanlegg. En utsettelse av ordningen til 1. januar 2004 gir isolert sett et provenytap på 35 mill. kroner påløpt og 30 mill. kroner bokført. Samtidig innebærer utsettelsen at det ikke blir bevilget midler til tilskuddsordningen i 2003 (40 mill. kroner). Forslaget er nærmere omtalt i St.prp. nr. 65 (2002-2003) kap. 2.
- Det foreslås at korn- og soyabaserte melkeerstatningsprodukter blir avgiftsmessig likestilt med melk og andre melkeprodukter. Dette innebærer at det gis fritak for produktavgiften på alkoholfrie drikkevarer og fritak for avgiftene på drikkevareemballasje. Den nærmere avgrensingen av fritakene vil bli gitt i forskrift. Forslaget er nærmere omtalt i St.prp. nr. 65 (2002-2003) kap. 2.

Samlet gir de foreslåtte endringene en bokført lettelse på om lag 140 mill. kroner og en påløpt innstramning på om lag 340 mill. kroner.

Sammen med allerede vedtatte endringer, gir dette samlede skatte- og avgiftslettelse for 2003 på knapt 8,6 mrd. kroner påløpt og knapt 11,8 mrd. kroner bokført (ekskl. barnetrygd). Av dette betyr regelendringer i 2003 en lettelse på vel 3,1 mrd. kroner påløpt og knapt 1,8 mrd. kroner bokført. Hoveddelen av lettelsene skyldes med andre ord virkninger av endringer som ble vedtatt for 2002.

Stortingets flertallet har vedtatt å utvide skattefritaket for barnehageplasser. Det er ikke anvist hvordan provenytapet skal dekkes inn. Regjeringen foreslår at vedtaket reverseres.

Utover dette foreslås enkelte endringer av teknisk karakter som ikke har provenyvirkning.

6.1.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til sine merknader nedenfor og i Innst. S. nr. 260 (2002-2003) samt Innst. O. nr. 122 (2002-2003).

6.2 Skattefritak for arbeidsgivers dekning av barnehageutgifter for ansattes barn

6.2.1 Sammenheng

6.2.1.1 INNLEDNING

I forbindelse med behandlingen av statsbudsjettet for 2003 vedtok Stortinget å innføre et skattefritak for arbeidsgivers dekning av barnehageutgifter for ansattes barn, jf. Innst. O. nr. 27 (2002-2003) punkt 21.1. Skattefritaket ble forutsatt gjennomført ved forskrifts- endringer, og det ble vedtatt hjemmel for slike forskriftsbestemmelser i skatteloven § 5-15 andre ledd

andre punktum. Det ble forutsatt at hjemmelen skulle benyttes. Stortinget fattet ikke vedtak om inndekning for proveny tapet ved skattefritaket.

6.2.1.2 REGJERINGENS OPPFØLGING

Den 14. februar 2003 sendte Finansdepartementet ut et høringsbrev hvor det ble vurdert to ulike modeller for skattefritak for arbeidsgiverbetalte barnehageplasser:

- En begrenset modell som bygger på samme avgrensning som gjeldende regler om begrenset skattefritak for arbeidsgivers tilskudd til bedriftsbarnehager, men der det gis fullt skattefritak. Dette innebærer at arbeidsgiver må ha en aktiv rolle i forhold til barnehagen, bl.a. ved å yte kapitaltilskudd e.l. som står i forhold til antall plasser arbeidsgiveren disponerer.
- En generell modell som innebærer skattefritak for enhver form for arbeidsgivers dekning av barnehageutgifter, herunder også arbeidstakers egne utgifter. Det vil si at det åpnes for utgiftsdekning/-refusjon også uten at arbeidsgiver har noe direkte forhold til barnehagen.

I høringsbrevet anses en begrenset modell med fullt skattefritak for plass i bedriftsbarnehage å være i samsvar med punkt o) i barnehageavtalen, jf. Innst. S. nr. 255 (2001-2002) punkt 10.4.2.

Videre antas det at den generelle modellen trolig er mest i tråd med Stortingets vedtak i forbindelse med statsbudsjettet for 2003, jf. Innst. O. nr. 27 (2002-2003) punkt 21.1.

Etter Regjeringens syn er det en rekke sterke hensyn som taler mot å innføre et fullt skattefritak for arbeidsgivers dekning av barnehageutgifter for ansattes barn. I tillegg til at skattefritaket innebærer et betydelig proveny tap, som Stortinget ikke har funnet inndekning for, vil et slikt skattefritak også virke usosialt. Skattefritaket strider dessuten mot et sentralt prinsipp om at alle fordeler vunnet ved arbeid bør beskattes som lønn. Slike fritak uthuler skattegrunnlaget og svekker effektiviteten i økonomien. Disse motforestillingene har også blitt påpekt i flere av høringsuttalelsene. Etter departementets syn er det nødvendig å trekke et skattemessig skille mellom arbeidstakerens mer private utgifter og arbeidsgiverens betaling for arbeidsinnsats. Skattesystemet bør ikke motivere arbeidsgivere til å dekke arbeidstakers private utgifter framfor å tilby tilsvarende i lønn. Et utvidet skattefritak for arbeidsgivers dekning av barnehageutgifter for ansatte skiller seg således fra skattefritaksordninger som er begrunnet ut fra virksomhetens behov.

Regjeringen foreslår derfor at det ikke gjennomføres en utvidelse av skattefritaket for bedriftsbarnehager, og at lovendringen som åpner for et generelt skattefritak for arbeidsgivers dekning av barnehageutgifter for ansattes barn, reverseres.

6.2.1.3 PROVENYMESSIGE KONSEKVENSER

I forbindelse med statsbudsjettet for 2003 anslo departementet på skjønnsmessig grunnlag at en begrenset modell kunne gi et årlig proveny tap på mellom 200 og 600 mill. kroner, jf. St.prp. nr. 1 (2002-2003) Skatte-, avgifts- og tollvedtak. Som presisert, ville proveny tapet innenfor dette intervallet bl.a. avhenge av hvilket krav som stilles til arbeidsgivers økonomiske engasjement i barnehagen. Med den begrensede modellen for bedriftsbarnehager som departementet har skissert, jf. høringsbrevet av 14. februar 2003, antar departementet at proveny tapet trolig ligger i nedre del av dette proveny intervallet. En generell modell ble videre på svært skjønnsmessig grunnlag anslått å gi et årlig proveny tap på om lag 1 mrd. kroner. Provenyvirkningen for 2003 vil avhenge av hvor raskt skattyterne klarer å tilpasse seg skattefritaket, og i hvilken grad usikkerheten rundt utformingen av ordningen påvirker tilpasningene.

Departementet antar at antallet barnehageplasser vil øke over tid. Lavere foreldrebetaling og utvidet skattefritak vil dessuten gjøre arbeidsgiverbetalte barnehageplasser mer attraktive i forhold til andre omsorgsalternativer. Det årlige proveny tapet ved et utvidet skattefritak vil derfor stige. På lang sikt antar departementet på svært skjønnsmessig grunnlag at et generelt skattefritak kan gi et årlig proveny tap på 1-2 mrd. kroner. Øvre del av intervallet må ses på som en øvre grense på et mulig proveny tap, hvor det er lagt til grunn en meget høy barnehagedekning.

6.2.1.4 FORDELINGSMESSIGE KONSEKVENSER

Et utvidet skattefritak for arbeidsgivers dekning av barnehageutgifter for ansattes barn vil ha usosiale fordelingsvirkninger. For det første er det lønnstakere med relativt høy lønnsinntekt som vil tjene mest på skattefritaket. For det andre viser empiriske undersøkelser at naturalytelser i arbeidsforhold har størst omfang blant personer med høy arbeidsinntekt.

6.2.1.5 REGJERINGENS FORSLAG

På grunn av det betydelige proveny tapet og de usosiale virkningene er det etter Regjeringens syn sterke grunner for ikke å innføre et fullt skattefritak for arbeidsgivers dekning av barnehageutgifter for ansattes barn. En utvidelse av skattefritaket vil også bryte med helt sentrale prinsipper i skattesystemet. Regjeringen foreslår på bakgrunn av dette ikke å utvide gjeldende skattefritak for tilskudd til bedriftsbarnehager og å reversere lovendringen som hjemler et generelt skattefritak for arbeidsgivers dekning av ansattes utgifter til barnehage, jf. Innst. O. nr. 27 (2002-2003). Det vises til forslag til endring i skatteloven § 5-15 annet ledd annet punktum, jf. Ot.prp. nr. 93 (2002-2003).

6.2.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til at det 11. juni 2003 ble enighet om et bredt forlik om barnehagepolitikken i årene

fremover og henviser i den forbindelse til Innst. S. nr. 250 (2002-2003) og Innst. O. nr. 128 (2002-2003) for en nærmere omtale av dette. Forliket er også omtalt i Innst. S. nr. 260 (2002-2003) og Innst. O. nr. 122 (2002-2003).

Komiteen viser til at barnehageforliket skattemessig for 2003 innebærer at gjeldende krav til arbeidsgivers engasjement, for at arbeidsgivers dekning ikke skal medføre skatteplikt for den ansatte, eller arbeidsgiveravgiftsplikt for arbeidsgiver, opprettholdes, men at kravene til minste foreldrebetaling settes ned fra dagens 18 000 kroner til 9 000 kroner. Komiteen ber Regjeringen gjennomføre dette ved forskriftsendring.

Komiteen viser videre til at for 2004 skal det oppstå rett til skattefrihet og frihet fra arbeidsgiveravgift for arbeidsgiverbetalt barnehageplass når barnehageklassen de facto er arbeidsgiverbetalt, og hvor det er arbeidsgiver selv som enten driver barnehageklassene, eller har kjøpt barnehageplasser i kommunal eller privat barnehage for aktivt å tilby disse til egne ansatte. Forutsetningen er at vilkårene om innskudd/depositum og vedtektsfestet innsynsrett mv. er oppfylt. Komiteen understreker at dette må utformes slik at små og mellomstore bedrifter også kan delta. Plasser som bedriftsbarnehagen tilbyr til andre enn bedriftens ansattes barn, omfattes ikke av skatte- eller avgiftsfrihet. Komiteen ber Regjeringen utforme forskrifter i tråd med dette, som forelegges Stortinget.

6.3 Arbeidsgiveravgiften og ESA

6.3.1 Sammenheng

I brev av 25. september 2002 ble Norge bedt om å meddele ESA innen 25. mars 2003 hvilke endringer vi ville gjøre for å bringe ordningen i samsvar med EØS-regelverket. I svarbrevet ble det vist til at Norge tar sikte på å opprettholde nullsatsen for arbeidsgiveravgift for ansatte bosatt i tiltakssonen (Nord-Troms og Finnmark). Norge ønsker å benytte artikkel 1(2) tredje ledd i Protokoll 3 til Overvåkings- og domstolsavtalen (ODA-avtalen) som grunnlag for en videreføring av 0-satsen i tiltakssonen. En slik fremgangsmåte forutsetter at det foreligger usedvanlige omstendigheter som rettferdiggjør videreføring av 0-satsen, og dessuten at Island og Liechtenstein gir sitt samtykke til at ordningen skal anses å være forenlig med EØS-avtalen. I brevet til ESA ble det også gjort klart at Norge vil beholde den graderte arbeidsgiveravgiften for ansatte i fiskeri og landbruk. Videre ble det søkt om (notifisert) en overgangsordning på tre år for sone 3 og 4, for å unngå at næringslivet i de berørte områdene opplever en brå kostnadsøkning. Det er også søkt om (notifisert) en ordning med direkte transportstøtte.

Regjeringen fører en aktiv næringspolitikk og har gjennomført store forbedringer i rammebetingelsene for næringslivet. Det kommer også næringslivet i distriktene til gode. Omleggingen av arbeidsgiveravgiften bør skje på en måte som underbygger denne politikken. Regjeringens utgangspunkt er derfor at de økte avgiftsinntektene ved en endring av dagens ordning skal tilbakeføres til de områdene som blir berørt. Regjeringen

har i tillegg lagt vekt på at de alternative ordningene skal være kostnadseffektive og målrettede i forhold til bosetting og sysselsetting i distriktene.

Situasjonen i tiltakssonen (Finnmark og Nord-Troms) er spesiell. En økning i ordinær arbeidsgiveravgiftssats fra 0 til 14,1 pst. ville være dramatisk. Bedriftene i tiltakssonen har i gjennomsnitt svært lave profittmarginer, og vil derfor i liten grad være i stand til å bære økte kostnader. Fraflyttingstallene for Finnmark er i tillegg spesielt høye. De store avstandene, den svært lave befolkningstettheten, klimaet og hensynet til samisk bosetning er forhold som begrunner at omstendighetene i tiltakssonen er usedvanlige. Dette er bakgrunnen for at Regjeringen tar sikte på å videreføre den differensierte arbeidsgiveravgiften i tiltakssonen. Det legges opp til å bruke ODA-avtalen, Protokoll 3.

Det er viktig at den rettslige begrunnelsen for å beholde redusert avgift er god når man vurderer anvendelse av Protokoll 3. Dersom Protokoll 3 skulle ha vært anvendt også utenfor tiltakssonen, måtte det blitt dokumentert at det foreligger slike usedvanlige omstendigheter som protokollen krever, også i områdene utenfor tiltakssonen. Regjeringens klare vurdering er at en ikke ville fått gjennomslag for en slik påstand. Regjeringen har imidlertid godt håp om at unntak for tiltakssonen kan bli godtatt.

Regjeringen går inn for å beholde dagens differensierte arbeidsgiveravgift for primærnæringene fiskeri og landbruk. En nærmere oversikt over hvilke typer foretak innenfor landbruks- og fiskerisektoren som vil kunne beholde dagens graderte arbeidsgiveravgift, vil bli presentert i forbindelse med statsbudsjettet for 2004. I utgangspunktet vil den graderte arbeidsgiveravgiften bli videreført for dem som produserer varer som faller utenfor statsstøtteregulverket i EØS-avtalen.

I utformingen av en alternativ ordning for privat næringsvirksomhet har Regjeringen lagt vekt på at en så langt som mulig skal opprettholde den fordel som ligger i dagens differensierte arbeidsgiveravgift. For privat næringsliv lokalisert i sonene 2, 3 og 4, legges det derfor opp til en ordning for differensiering av arbeidsgiveravgiften innenfor det fribeløpet for statsstøtte som statsstøtteregulverket tillater. Fribelet er på 100 000 euro over tre år, eller om lag 250 000 kroner pr. foretak pr. år. En slik ordning vil kunne kompensere foretak med inntil om lag 10 ansatte i sonene 3 og 4, og inntil om lag 20 ansatte i sone 2. Detaljene i ordningen er ikke fastsatt, men vil bli framlagt i forbindelse med statsbudsjettet for 2004. ESAs retningslinjer for bagatellmessig støtte tillater imidlertid ikke et slikt fribelet for transportsektoren.

For å unngå at næringslivet i de berørte områdene skal oppleve en brå og sterk kostnadsøkning, har Regjeringen overfor ESA søkt om (notifisert) en overgangsperiode for sonene 3 og 4. For sone 3 legges det opp til at satsen økes årlig med 1,9 prosentpoeng med unntak for 2007, da satsen økes med 2 prosentpoeng. For sone 4 legges det opp til at satsen økes årlig med 2,2 prosentpoeng, med unntak for 2007 da satsen økes med 2,4 prosentpoeng. Overgangsordningen vil ha

betydning for de virksomhetene i sonene 3 og 4 som ikke blir kompensert fullt ut av fribeløpet.

Det er usikkert om ESA vil godkjenne en overgangsperiode. Ifølge ESA vil overgangsordningen innebære statsstøtte i strid med statsstøtteregelverket i overgangsperioden. ESA har derfor varslet at det må åpnes formell prosedyre. På grunn av prosedyreregler om uttalesesrett mv. innebærer dette at endelig vedtak fra ESA sannsynligvis ikke foreligger før sent høsten 2003. Statsbudsjettet for 2004 må derfor baseres på at den notifiserte overgangsperioden blir godtatt.

For offentlig sektor legger Regjeringen opp til en kompensasjonsordning gjennom økte rammeoverføringer. Dette vil i hovedsak gjelde kommunesektoren, men også en del statlige virksomheter i de berørte sonene, for eksempel de statlige helseforetakene. Kompensasjonsordningen for kommunesektoren er nærmere beskrevet i St.prp. nr. 66 (2002-2003) Kommune-proposisjonen.

Regjeringen har notifisert en ordning med direkte transportstøtte basert på retningslinjene for transportstøtte i EØS-området. Transport av varer utover 350 km til og fra virkeområdet vil etter forslaget kunne motta støtte. Transport over 350 km innenfor virkeområdet vil også kunne få transportstøtte. For transport mellom 350 km og 700 km legges det opp til en støtteintensitet avhengig av foretakets lokalisering. For transport utover 700 km økes støtteintensiteten. Ordningen vil bli nærmere vurdert i forbindelse med statsbudsjettet for 2004.

Regjeringen legger dessuten opp til å avvikle el-avgiften for all næringsvirksomhet, jf. like nedenfor under punkt 6.4. Dette kommer også næringslivet i de berørte sonene til gode.

6.3.2 *Komiteens merknader*

Komiteens medlemmer fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til at den differensierte arbeidsgiveravgiften har vært en treffsikker, administrativ enkel og god ordning for å opprettholde næringsaktivitet i distriktene. Disse medlemmer viser til at ESA har fått medhold av EFTA-domstolen i at den differensierte arbeidsgiveravgiften er ulovlig statsstøtte og at ESAs godkjenning av slik støtte bortfaller 1. januar 2004. Disse medlemmer viser til at Regjeringen har vurdert ulike kompenserende tiltak og at Regjeringen hele tiden har holdt en åpen linje i denne saken og har invitert til synspunkter og forslag fra dem som berøres av endringer. Regjeringens utgangspunkt er at de økte avgiftsinntektene ved en endring av dagens ordning skal tilbakeføres til de områdene som blir berørt. De alternative ordningene skal i tillegg være kostnadseffektive og målrettede i forhold til bosetting og sysselsetting i distriktene.

Disse medlemmer vil vise til St.meld. nr. 2 (2002-2003) Revidert nasjonalbudsjett 2003 der det er gjort rede for de ulike alternative ordningene Regjeringen tar sikte på å innføre som erstatning for den differensierte arbeidsgiveravgiften. Regjeringen har blant annet varslet videreføring av dagens ordning innenfor et fribeløp på om lag 250 000 kroner pr. bedrift pr. år

slik statsstøtteregelverket tillater, innføring av en direkte transportstøtteordning, fortsatt fritak for elektrisitetsavgiften for næringslivet, kompensasjonsordning for offentlig sektor, og at de næringene som ikke er omfattet av EØS-avtalens statsstøtteregelverk, skal beholde differensiert arbeidsgiveravgift.

Disse medlemmer viser videre til at det blir tatt sikte på å videreføre den differensierte arbeidsgiveravgiften i tiltakssonen ved å bruke en spesialbestemmelse i EØS-reglementet (ODA-avtalen, protokoll 3).

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet vil vise til at virkningene av økt arbeidsgiveravgift vil kunne få alvorlige konsekvenser for det næringsliv som rammes. Disse medlemmer viser til at Arbeiderpartiet i et brev til statsministeren 12. mars 2003 ba om at Regjeringen la opp til en bredere drøfting av situasjonen med partiene i Stortinget utenom orienteringen i Stortingets EØS-utvalg. Disse medlemmer konstaterer at Regjeringen ikke fulgte opp denne henstillingen, som kunne gitt et bedre grunnlag for å vurdere muligheten for å utnytte EØS-avtalens unntaksbestemmelse som gir rom for en politisk vurdering av unntak fra statsstøtteregelverket.

Disse medlemmer viser til at mulighetene for å benyttes ODA, protokoll 3 i andre soner enn Finnmark og Nord-Troms heller ikke synes tilstrekkelig klarlagt.

Disse medlemmer vil også peke på at Regjeringen i sin orientering ikke presenterer et opplegg for hvordan den vil sikre full kompensasjon for høyere arbeidsgiveravgift til næringslivet i de regionene som rammes.

Disse medlemmer vil understreke at de økte avgiftsinntektene som følge av økt arbeidsgiveravgift i store deler av dagens unntakssoner fullt ut skal benyttes til tiltak i de enkelte regioner hvor avgiften skal økes. Disse medlemmer vil peke på at mulighetene for å beholde lavere arbeidsgiveravgift for bransjer hvor dette ikke virker konkurransevridende må utnyttes. Mulighetene for å bruke transportstøtte som alternativt tiltak må utnyttes i alle regioner, og det må legges opp til næringspolitiske tiltak der hvor det ikke er mulig å finne løsninger som kan avhjelpe kostnadsøkningen i bransjer og enkeltbedrifter. Disse medlemmer vil videre understreke at de tiltak det legges opp til må være varige og ikke bare overgangsordninger.

Disse medlemmer viser til sitt forslag om å fjerne el-avgiften for all næringsvirksomhet og at dette også kommer næringslivet i de berørte soner til gode. Disse medlemmer vil peke på at en slik reduksjon ikke skal dekkes inn gjennom de økte inntektene fra arbeidsgiveravgiften, og viser for øvrig til sine merknader og forslag i Budsjett-innst. S. II. kap. 6.4.2.

Disse medlemmer vil videre peke på at det forutsettes at offentlig sektor i alle berørte områder fullt ut kompenseres for bortfallet av lavere arbeidsgiveravgift.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Kystpartiet viser til at differensiert arbeidsgiveravgift har vært en treffsikker, administra-

tivt enkel og god ordning for å opprettholde aktivitet i usentrale deler av Norge.

Selv om overgangsordninger, fribeløp og transportstøtte vil redusere de negative konsekvensene omleggingen gir, frykter disse medlemmer likevel at omleggingen kan skape store problemer for mange bedrifter som blir berørt.

Disse medlemmer er også kritisk til om Regjeringen har gjort det som er mulig for å forhindre bortfallet av differensiert arbeidsgiveravgift.

Disse medlemmer viser for øvrig til at denne problemstillingen også var aktuell under regjeringen Stoltenberg og at heller ikke denne regjeringen gjorde en tilstrekkelig innsats i forhold til å finne alternative løsninger.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Kystpartiet viser til at Regjeringen legger opp til å bruke ODA, Protokoll 3, for å beholde 0-sats i Finnmark og Nord-Troms, samtidig som det ikke gjøres forsøk på å benytte samme protokoll på andre soner i landet som blir berørt av denne omleggingen.

Disse medlemmer synes dette er en alfor passiv holdning og mener at Regjeringen på nytt må vurdere en utvidet bruk av ODA, Protokoll 3, med sikte på at dagens differensierte arbeidsgiveravgift kan beholdes i sin helhet.

Medlemene i komiteen frå Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet vil understreke den sentrale plassen den differensierte arbeidsgiveravgifta har i norsk distriktpolitikk. EFTA-domstolen sitt vedtak av 20. mai 1999 slo fast at den geografisk differensierte arbeidsgiveravgifta er å sjå på som statsstøtte i samsvar med EØS-avtalen. Desse medlemmene vil peike på at både EU og EØS-tilhengarane har hevda at differensiert arbeidsgiveravgift var norsk skatte- og avgiftspolitikk og dermed unntatt frå EØS-avtalen. Dette var altså feil og Noreg er no pliktig å gjennomføre dei endringane i arbeidsgiveravgifta som endringar i EU sitt regelverk for regionalstøtte etter artikkel 61 (3)c krev. EU sitt regelverk for støttenivå, innretning og geografisk virkeområde har med dette fått direkte verknad på, og styring over, norsk politikk på eit av dei viktigaste områda innanfor norsk distrikts- og næringsstøtte.

Desse medlemmene vil peike på at dommen fører med seg fundamentale og prinsipielle endringar som tar ordninga ut av nasjonale hender og overfører avgjerdene til EU. Desse medlemmene har fremja fleire forslag for å få klargjort dei langsiktige verknadane dommen vil få for den differensierte arbeidsgiveravgifta og norsk distriktpolitikk. I samband med budsjethandsaminga i kommunalkomiteen hausten 1999 fremja Sosialistisk Venstreparti forslag om å få utgreidd langsiktige konsekvensar av dommen, og pålegg om at Regjeringa måtte arbeide fram alternativ. Forslaget falt. Under handsaminga av budsjett for 2000, sendte Sosialistisk Venstreparti si stortingsgruppe brev til dåverande kommunal- og regionalmi-

nister Sylvia Brustad, og frå svaret går det fram at dette viktige og vanskelige arbeidet ikkje har starta enno. Fordi Regjeringa ikkje hadde byrja på dette omfattande, vanskelege og viktige arbeidet, fremja Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet igjen forslag i Stortinget om å be Regjeringa seinast i Distrikts- og regionalpolitisk melding våren 2001 klargjere dei langsiktige verknadane EFTA-dommen ville få for den differensierte arbeidsgiveravgifta og norsk distriktpolitikk, og om å førebu arbeidet med ein notifikasjon slik at geografisk differensiering og støttenivå i distriktpolitikken kunne oppretthaldast òg etter 2003.

Under handsaminga av saka sendte finansminister Karl Eirik Schjøtt-Pedersen brev til komiteen der det blant anna står:

"Regionalstøtteregelverket som ESA la til grunn for sin vurdering av ordningen gjelder fram til 31. desember 2006. Det bør derfor ikke være problematisk å få videreført ordningen etter 31. desember 2003, gitt at Norge fortsatt kan dokumentere at næringslivet har transportmerkostnader som overstiger fordelene med nedsatt arbeidsgiveravgift."

Medlemene i komiteen frå Sosialistisk Venstreparti vil peike på at Regjeringa gikk ut frå at intensjonane vart ivaretatt gjennom det arbeid Regjeringa hadde sett i verk. Dette har no vist seg å ikkje stemme, og vi har eit halvår på oss til å tilpasse oss EU sitt regelverk for støttenivå, innretning og geografisk virkeområde.

Medlemene i komiteen frå Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet vil hevde at Regjeringa sitt arbeid på dette viktige området er kritikkverdigg. Særleg vil desse medlemmene peike på at Regjeringa sitt forslag til transportstøtte ikkje omfattar ein einaste av kommunane i Aust-Agder, Telemark, Buskerud, Hordaland, Oppland eller Hedmark, trass i at regelverket gir høve til det, samstundes som Regjeringa har søkt om unntak for andre kommunar som ikkje fyller kriteria. Dette er så oppsiktsvekkande at ESA har påtalt det i sitt svar. Desse medlemmene vil òg vise til at Regjeringa heller ikkje har sannsynleggjort kvifor ein ikkje vil vurdere om eit vedtak etter ODA protokoll 3. art. nr. 2 tredje ledd kan rekke lenger enn til å oppretthalde nullsats for arbeidsgiveravgift i sone V, slik Regjeringa no varslar.

Desse medlemmene viser vidare til at Regjeringa går inn for å oppretthalde den differensierte arbeidsgiveravgifta for primærnæringane fiskeri og landbruk, men enno ikkje kan sei noko om kva type føretak innanfor fiskeribasert næringsmiddelindustri og landbruksbasert næringsmiddelindustri som kan komme inn under unntaket.

Desse medlemmene vil finne det totalt uakseptabelt om Noreg ikkje nyttar sjansane som finst i regelverket maksimalt. Det vil vere katastrofalt for næringslivet i distrikta om Regjeringa fortsetter å ignorere problema desse får ved bortfallet av den differensierte arbeidsgiveravgifta. Desse medlemmene viser òg til at Sosialistisk Venstreparti har sendt brev til Statsmi-

nisteren og bedt om grunngeving for Regjeringa sin handlemåte i saka, og om at Stortinget no vert orientert fullt og heilt om vår posisjon i denne saka fram til no, og kva som vil vere våre posisjonar framover.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Kystpartiet vil understreke at Norge vil stå politisk og juridisk sterkt i en sak for å opprettholde hele virkeområde for den differensierte arbeidsgiveravgiften. En juridisk utgreiing fra Norges fremste eksperter på EØS-rett, ved advokatkontoret Thommesen, Krefting Greve og Lund AS, datert 13. mai 2003, konkluderer med at Norge har svært gode og saklige argumenter på vår side. Utredningen konkluderer med at ODA protokoll 3 art. 1 nr. 2 tredje ledd neppe kan gjøres til gjenstand for kontroll ved EFTA-domstolen, og at prøvingsintensiteten under alle omstendigheter vil være temmelig begrenset.

Utredningen viser også til at bruk av adgangen etter ODA protokoll 3 art. 1 nr. 2 tredje ledd neppe må ha EØS-komiteens samtykke.

Disse medlemmer har også merket seg at utredningen viser til at dersom det legges til grunn at EØS-komiteens samtykke er nødvendig, vil EU ikke ha saklig grunn til å stemme mot at støtte vedtatt av EFTA-landene etter ODA protokoll 3 art. 1 nr. 2 tredje ledd er forenlig med EØS-avtalen, bortsett fra i de tilfeller et tilsvarende vedtak etter EU artikkel 88 nr. 2 tredje ledd ville blitt undererkjent av EF-domstolen. Og det har til nå ikke skjedd.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen på grunnlag av ODA protokoll 3 artikkel nr. 2 tredje ledd, overfor ESA søke unntak for hele virkemiddelområdet for den differensierte arbeidsgiveravgiften."

6.4 El-avgiften og ESA

6.4.1 Sammendrag

EFTAs overvåkingsorgan, ESA, vedtok 23. mai 2001 nye retningslinjer for miljøstøtte. ESA åpnet en formell undersøkelsesprosedyre av enkelte av de norske miljøavgiftene 26. juli 2002. Saken ESA behandler gjelder forbruksavgiften på elektrisk kraft (el-avgiften), CO₂-avgiften og SO₂-avgiften slik de har vært utformet etter 1. januar 2002. Mye tyder på at industriens fritak for el-avgift vil bli ansett som statsstøtte, og at el-avgiften må legges om. For å redusere risikoen for eventuelle krav fra ESA om tilbakebetaling av støtte, bør avgiften legges om fra 1. januar 2004.

Administrative, kontrollmessige og samfunnsøkonomiske hensyn taler etter Regjeringens vurdering for at den beste løsningen på problemet er å frita all næringsvirksomhet fra el-avgift. Dette vil gi en varig løsning av saken ovenfor ESA, og sikre bedre og mer stabile rammebetingelser for næringslivet. Et fritak for el-avgift for all næringsvirksomhet kan innebære et netto provenytap på i størrelsesorden 1,8-1,9 mrd. kroner dersom bevilgningene til offentlig virksomhet blir redusert tilsvarende besparelsen i el-avgift. Regjerin-

gen vil foreslå endringer i el-avgiften i budsjettet for 2004.

Endringer i elektrisitetsavgiften kan gjøre det relativt sett mindre lønnsomt å bruke andre energibærere, enn elektrisitet. Dette vil spesielt ramme overgangen til alternativ oppvarming og utbyggingen av vannbåren varme. Regjeringens ambisjoner og mål om energiomlegging står fast. Ved en utvidelse av fritaket vil Regjeringen vurdere avbøtende tiltak for å motvirke uheldige virkninger for energiomleggingen.

6.4.2 Komiteens merknader

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til de alvorlige innvendinger som er kommet i høringene mot Regjeringens forslag om å fjerne el-avgift for all næringsvirksomhet når det gjelder overgang fra andre energibærere til elektrisk kraft og en alvorlig forverring av konkurranseforholdene for andre oppvarmingsformer og energikilder. Disse innvendingene bekreftes i svar fra Finansdepartementet, hvor det pekes på at endringene kan innebære en økning i elektrisitetsforbruket over tid på inntil 3 TWh.

Disse medlemmer viser til at en slik økning i strømforbruket vil forsterke den underbalansen som allerede eksisterer og gi ytterligere prispress på strøm. Like alvorlig er det at endringen vil svekke det økonomiske grunnlaget for utbygging av fjernvarmesystemer, noe som ytterligere vil svekke det økonomiske grunnlaget for utbygging av fjernvarmesystemer, noe som ytterligere vil svekke kraftbalansen. Disse medlemmer kan ikke se at Regjeringen har presentert tiltak som kan møte dette og sikre økonomisk grunnlag, verken for dagens fjernvarmeproduksjon eller en videre utbygging.

Disse medlemmer kan ikke se at de innvendinger Regjeringen reiser mot en opplegging av dagens el-avgiftsfritak for industrien i tråd med det danske systemet, er av en slik karakter at dette bør avvises. Etter disse medlemmers syn er konsekvensene av Regjeringens opplegg langt alvorligere, spesielt i forhold til svekkelsen av kraftbalansen og mulighetene for økt utbygging og overgang til fjernvarme basert på andre energibærere.

På denne bakgrunn vil disse medlemmer fremme følgende forslag:

"Dagens fritak for el-avgift til industrien legges om i tråd med det danske avgiftssystemet fra 1. januar 2004.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Kristelig Folkeparti, Venstre og Kystpartiet slutter seg til Regjeringens vurderinger.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet er positiv til Regjeringens vurdering vedrørende fritak for el-avgift for all næringsvirksomhet. En løsning hvor deler av konkurranseutsatt næringsliv ville fått økte kostnader gjennom pålegg om el-avgift ville forverret en allerede vanskelig konkurransesituasjon.

Samtidig må det tas hensyn til at kraftbalansen i Norge allerede er meget stram, noe situasjonen i vinter illustrerte tydelig. Disse medlemmer mener derfor et fritak for el-avgiften også må innebære at det gjøres nødvendige avgiftsmessige tilpasninger i andre deler av kraftforsyningen. Flere instanser har påpekt faren for at energifleksibiliteten blir svekket ved at elkraft alene får redusert avgiftene.

Disse medlemmer har merket seg at Regjeringen vil vurdere avbøtende tiltak for å motvirke uheldige virkninger for energiomleggingen, og at Regjeringen nevner spesielt alternativ oppvarming og utbygging av vannbåren varme. Disse medlemmer forventer at Regjeringen har et bredere syn på energiforsyningen, og blant annet også justerer grunnavgiften på olje slik at man unngår sterk konkurransevridding mellom forskjellige energibærere.

Disse medlemmer viser til at grunnavgiften på olje ble innført for å balansere en økning i el-avgiften. Økt bruk av olje i vinter var en viktig kilde til å unngå kraftrasjonering. Dersom Regjeringen gjennom redusert el-avgift forverrer oljens konkurransevne til oppvarmingsformål ytterligere, vil dette redusere olje som et alternativ til el-oppvarming. Dette vil gjøre Norge ytterligere avhengig av el-kraft, hvor kraftunderskuddet i dag må dekkes av blant annet kullkraft fra Danmark.

Dersom de avbøtende tiltak ikke er tilstrekkelige til å hindre en konkurransevridding til fordel for elektrisitet, frykter disse medlemmer at konsekvensene av en allerede stram kraftbalanse og for lav overføringskapasitet kan bli høyere pris til husholdningene. Dette må unngås.

Medlemen i komiteen frå Senterpartiet peikar på at det norske systemet med fritak for el-avgift i industrien har fungert føremålstenleg. Spesielt har det styrka den kostnadmessige konkurransevna til sentrale verksemder i den konkurranseutsette industrien. Denne ordninga lyt Noreg ideelt sett krevje vert halden ved like. Regjeringa bør også leggje til rette for at fleire produksjonsverksemder kan kome innunder fritaket.

Denne medlemen meiner derimot at eit generelt fritak for el-avgift, slik Regjeringa går inn for, har ei rekkje negative sideverknader. Både fjernvarmebransjen, bioenergibransjen og naturvernorganisasjonar åttvarar mot den foreslegne endringa. For det fyrste vil incitamenta til substitusjon av el med andre varmekjelder i næringsverksemder verte svekka. Til dømes har Enova varsla at avgiftskuttet vil gjere det umogeleg å oppnå målet om 4 TWh vassboren varme innan 2010, utan omsyn til om målet står fast. For det andre tilseier avgiftsfritaket isolert sett auka etterspurnad etter el. I ein situasjon kjenneteikna ved stram kraftbalanse, vil brorparten av denne auken sannsynlegvis verte stetta gjennom import av elektrisitet frå utlandet, til dømes kolkraft. Denne medlemen vil peike på at framlegget til Regjeringa dermed vil kunne ha ein negativ miljøeffekt.

6.5 Merverdiavgiften og kommunene

6.5.1 *Sammendrag*

Merverdiavgiftssystemet gir konkurransevridding mellom offentlig forvaltning og private tilbydere. Konkurransevriddingene skyldes at offentlig forvaltning som regel er utenfor merverdiavgiftssystemet, og dermed ikke kan fradragføre merverdiavgiften på anskaffelser. Merverdiavgiften kan dermed gi et motiv til egenproduksjon av avgiftspliktige tjenester i offentlig forvaltning. Regjeringen nedsatte i januar 2002 et utvalg som skulle vurdere løsninger som virker nøytralt for kommunenes beslutninger i forhold til merverdiavgiften. Utvalget la fram sin utredning 18. desember 2002, jf. NOU 2003: 3 Merverdiavgiften og kommunene – Konkurransevriddinger mellom kommuner og private.

Utvalget har vurdert ulike løsninger for å motvirke konkurransevriddingene og anbefaler en overgang fra dagens begrensede kompensasjonsordning til en generell kompensasjonsordning for kommuner og fylkeskommuner. En generell kompensasjonsordning vil innebære at kommunesektoren får kompensasjon for merverdiavgiften på alle innkjøp av varer og tjenester hvor det ikke foreligger rett til fradrag. Siden kommunene får kompensert all merverdiavgift, vil avgiften dermed ikke påvirke om kommunen produserer tjenester med egne ansatte eller kjøper dem fra andre. Etter utvalgets forslag skal en generell kompensasjonsordning, i likhet med dagens begrensede ordning, ligge utenfor merverdiavgiftssystemet.

Utvalgets utredning ble sendt på høring 16. januar 2003 med frist 16. april 2003. Høringsinstansene slutter seg i stor grad til utvalgets forslag om å innføre en generell kompensasjonsordning utenfor merverdiavgiftssystemet.

Med utgangspunkt i utvalgets forslag og høringsinstansenes innspill vil Finansdepartementet, i samarbeid med Kommunal- og regionaldepartementet, vurdere nærmere en ordning som kan nøytralisere merverdiavgiften for kommunene.

En ordning som sikrer nøytralitet, skal etter planen innføres fra 2004. Regjeringen legger vekt på ordninger som totalt sett er robuste, og som kan håndteres uten unødige administrative kostnader. Ved utarbeiding av forslag til administrative løsninger som berører kommunesektoren, bl.a. i forhold til håndteringen i kommunale regnskaper, vil departementene ha kontakt med representanter for kommunal sektor. Regjeringen vil legge fram sitt forslag til løsning i budsjettet for 2004 med sikte på at ordningen trer i kraft fra 1. januar 2004.

6.5.2 *Komiteens merknader*

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre, viser til Budsjett-innst. S. nr. 1 (2002-2003) og budsjettavtalen mellom regjeringspartiene og Fremskrittspartiet om 2003-budsjettet, og ser frem til at Regjeringen vil legge frem forslag til løsning i budsjettet for 2004.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Kystpartiet viser til at Regjeringens opplegg for endringer i momskompensasjonen er en oppfølging av budsjettavtalen mellom regjeringspartiene og Fremskrittspartiet. Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet stemte mot forslaget om utvidelse av ordningen ved behandlingen av finansinnstillingen. Disse medlemmer ser ikke grunn for nå å foreta slik utvidelse som Regjeringen legger opp til.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser for øvrig til at partiet flere ganger har fremmet forslag om avgiftsmessig likestilling av kjøp fra private bedrifter og offentlig egenproduksjon av tjenester.

6.6 Ordning som nøytraliserer merverdiavgiften for statsforvaltningen

6.6.1 Sammendrag

I forbindelse med omtalen av løsninger som nøytraliserer merverdiavgiften for kommunesektoren i Revidert nasjonalbudsjett 2002, er det uttalt at videre utredning av løsninger for statsforvaltningen vil skje parallelt med at det arbeides med løsninger for kommunene, og at Regjeringen vil komme tilbake med eventuelle forslag til endringer også for statsforvaltningen tidligst i budsjettet for 2004.

Finansdepartementet har vurdert alternative løsninger som motvirker konkurransevridningen i statsforvaltningen. Departementet anbefaler en ordning med nettobudsjettering av merverdiavgift, dvs. at virksomhetene ikke belastes betalt merverdiavgift i regnskapet. Dette vil i utgangspunktet være en enkel og oversiktlig ordning med lave administrative kostnader.

Finansdepartementet har lagt til grunn at en ordning som nøytraliserer merverdiavgiften for statsforvaltningen, i utgangspunktet bør begrenses til ordinære forvaltningsorganer som rapporterer til statsregnskapet.

For å sikre en provenynøytral omlegging til en nettoordning, må alle budsjettposter renses for utgifter til merverdiavgift som i dag ligger inne i budsjetttramene. Størrelsen på disse utgiftene er imidlertid meget usikker siden det ikke finnes tall over betalt merverdiavgift for forvaltningsorganene.

Regjeringen vil gå inn for at en baserer trekk på regnskapsmessig grunnlag. Dette forutsetter at det gjennomføres en regnskapsmessig omlegging slik at utgifter til merverdiavgift synliggjøres i regnskapene. En slik regnskapsmessig omlegging kan tidligst gjennomføres for budsjettåret 2004 og foreligge i mars 2005. Nettobudsjetteringsordningen kan dermed tre i kraft fra og med budsjettåret 2006.

Regjeringen vil foreslå at regnskapsførte utgifter til merverdiavgift legges til grunn for trekk ved innføring av en ordning som nøytraliserer merverdiavgiften for staten i 2006. Den enkleste utformingen av ordningen vil være at den gjelder all merverdiavgift som forvaltningsorganene betaler på sine innkjøp.

Regjeringen vil komme tilbake på et senere tidspunkt med et konkret forslag til innføring av en ordning som nøytraliserer merverdiavgiften for ordinære forvaltningsorgan. Det legges opp til at ordningen kan innføres fra 2006.

6.6.2 Komiteens merknader

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, tar dette til orientering.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet støtter innføringen av en ordning som nøytraliserer merverdiavgiften for statsforvaltningen, men mener at Regjeringen har hatt god tid på seg til å finne frem til en hensiktsmessig ordning, og at en innføring fra 2006 er unødvendig sent.

6.7 Merverdiavgiftsunntak for alternativ medisin

6.7.1 Sammendrag

I forbindelse med behandlingen av budsjettet for 2003 ble det lagt til grunn at tjenester innen alternativ behandling skal unntas fra merverdiavgift, og at dette skal iverksettes senest i forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett 2003 innenfor de rammer Stortinget trekker opp.

I Ot.prp. nr. 1 (2002-2003) Skatte- og avgiftsopplegget 2003 - lovendringer ble det foreslått en utvidelse av merverdiavgiftsloven § 5 b første ledd nr. 1 til også å omfatte helserelaterte tjenester. Stortinget har sluttet seg til forslaget. Det foreligger nå lovhjemmel for at Finansdepartementet i forskrift kan innføre ytterligere unntak også for alternativ behandling.

I samsvar med forslaget i Ot.prp. nr. 27 (2002-2003) Om lov om alternativ behandling av sykdom mv. har Finansdepartementet hatt på høring et forslag om å utvide unntaket for alternativ behandling med fem nye behandlingsformer.

Høringsfristen gikk ut 31. mars 2003. I samarbeid med Helsedepartementet foretar Finansdepartementet nå en vurdering og oppsummering av høringsrunden. Det er lagt opp til at utvidelsen vil bli fastsatt innen kort tid.

6.7.2 Komiteens merknader

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Kystpartiet, tar dette til orientering.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Kystpartiet viser til behandlingen av Ot.prp. nr. 1 (2002-2003) hvor det ble vedtatt en utvidelse av merverdiavgiftslovens § 5 b første ledd nr. 1 til også å omfatte helserelaterte tjenester. Videre viser disse medlemmer til at det i forbindelse med budsjettet for 2003 ble lagt til grunn at tjenester innen alternativ behandling skal unntas fra merverdiavgift, og at dette skal iverksettes senest i Revidert nasjonalbudsjett 2003, og forutsetter at utvidelsen blir fastsatt så raskt som overhodet mulig.

6.8 Differensierte avgifter på husholdningens strømforbruk

6.8.1 Sammendrag

I Dokument nr. 8:40 (2002-2003) og Innst. S. nr. 135 (2002-2003) har Stortinget bedt Regjeringen om å utrede modeller for differensierte avgifter på strøm og legge fram eventuelle forslag om dette i forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett 2003. Modellen skulle inneholde incitamenten til strømsparing ved premiering av lavt forbruk og økt byrde ved høyere forbruk.

Regjeringen legger betydelig vekt på energisparende tiltak. Regjeringen er imidlertid av den oppfatning at differensierte avgifter for strøm ikke er et særlig velegnet virkemiddel verken for å begrense energibruk eller redusere miljøproblemer. I tillegg kan slike systemer ha uheldige fordelingsmessige effekter. En eventuell innføring av et slikt virkemiddel vil måtte ledsages av tiltak for å oppveie både for de negative fordelingsmessige virkningene og uheldige miljøeffekter. En slik omlegging er etter Regjeringens syn ikke hensiktsmessig. Regjeringen vil i lys av dette ikke foreslå at el-avgiften differensieres.

6.8.2 Komiteens merknader

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre, registrerer at Regjeringen ikke har fulgt opp Stortingets vedtak om å foreslå modeller for differensiert el-avgift. Flertallet foreslår at det opprettes et nytt og bredt sammensatt utvalg bestående av representanter for strømleverandører, distributører, nettselskaper, samt representanter for forbruker- og miljøorganisasjoner. Flertallet viser for øvrig til Arbeiderpartiets forslag Dokument nr. 8:139 (2001-2002) om toveiskommunikasjon som vil gi forbrukerne anledning til å påvirke sin egen strømregning.

Flertallet fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen nedsette et bredt sammensatt nasjonalt utvalg bestående av representanter for strømleverandører, distributører, nettselskaper, samt representanter for forbruker- og miljøorganisasjoner som skal utrede ulike modeller for differensierte avgifter på elektrisitet. Utvalget skal legge fram en innstilling så snart det lar seg gjøre, men innen utgangen av 2003."

Komiteens medlemmer fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre slutter seg til Regjeringens vurdering om ikke å differensiere el-avgiften. Disse medlemmer viser til de faglige innvendinger som er kommet mot forslaget om en differensiert el-avgift. Disse medlemmer tar inn over seg det faktum at en differensiert avgift ikke er et egnet virkemiddel verken for å gi incitamenten til å begrense energibruk eller redusere miljøproblemer. Disse medlemmer er også særlig opptatt av de negative fordelingsmessige effektene av et slikt forslag, samtidig som forslaget også vil kunne skape en ineffektivitet

i kraftmarkedet, som er uheldig for totalvelferden i samfunnet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at Olje- og energidepartementet har vurdert to-prissystem på strøm ved flere anledninger. Utredninger har vist at differensiert avgift har liten treffsikkerhet på inntektsfordelingen, og har stor usikkerhet vedrørende kraftforbruket. Det er mange praktiske vanskeligheter med en slik differensiering.

Disse medlemmer vil hevde at innføringen av to-prissystem med differensiert avgift er administrativt komplisert, og gir incentiver til kreative tiltak for å unngå det progressive leddet. Dette kan eksempelvis være å installere flere strømmålere, dele opp husstanden etc. Ordningen tar ikke hensyn til kraftbehovet i husholdningene, og kan derfor slå uheldig ut mht. store familier. Mange har i dag ikke alternativer til elektrisk oppvarming, og heller ikke muligheter for å installere dette.

Disse medlemmer vil arbeide for å redusere/fjerne el-avgiften generelt, og viser til Fremskrittspartiets alternative statsbudsjett hvor avgiften ble mer enn halvert. Som strakstiltak foreslo Fremskrittspartiet i nysalderingen av statsbudsjettet for 2002 å gi Regjeringen fullmakt til å tilbakeføre ekstrainntektene i form av økt moms, ved å redusere/fjerne el-avgift og moms i seks måneder.

I tillegg vil disse medlemmer vise til Dokument nr. 8:51 (2002-2003) om el-avgift og moms fritak som ble nektet behandling av Stortingets flertall.

Disse medlemmer viser til Innst. S. nr. 135 (2002-2003) hvor Fremskrittspartiet sluttet seg til forslaget om en ytterligere utredning av et to-prissystem, og vil nå som da understreke at det bør legges vekt på å få frem løsninger på de svakheter som er nevnt ovenfor.

6.9 Utvalget som har vurdert avgifter og grensehandel

6.9.1 Sammendrag

I budsjettavtalen høsten 2002 mellom regjeringenspartiene og Fremskrittspartiet ble det bestemt at det skulle settes ned et utvalg som skulle vurdere virkningene på statens inntekter av å endre avgiftene på grensehandelsutsatte varer, jf. Budsjett-innst. S. nr. I (2002-2003). Utvalget ble nedsatt 22. januar 2003 og la fram sin rapport 30. april.

Rapporten fra utvalget vil bli sendt ut på høring med det første.

6.9.2 Komiteens merknader

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Senterpartiet, tar dette til orientering.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at Danmark, Sverige og Finland innfører EU-kvoter på alkohol fra 1. januar 2004.

EU-borgere vil da til disse landene kunne ta med 10 liter brennevin, 20 liter sterkvin, 90 liter vin og 110 liter øl ved hver grensepassering fra annet EU-land.

EU-kommisjonen krever at Sverige avgiftsbelegger øl og vin likt, noe som vil føre til en reduksjon i svenske vinavgifter. Videre vil budsjettforliket i Danmark føre til en kraftig reduksjon av de danske brennevinsavgiftene fra 1. oktober 2003.

Da vil de danske brennevinsavgiftene være 73 pst. lavere, og vinavgiftene hele 84 pst. lavere enn tilsvarende norske avgifter. Med de betydelige kvotene innen EU vil dette nødvendigvis måtte få en "dominoeffekt" også for Sverige og Finland og føre til at disse landene vil måtte ytterligere redusere sine avgifter.

De store forskjellene vil også få konsekvenser for grensehandelen mellom Norge og nabolandene. For 2003 er det anslått at nordmenn vil handle for ca. en milliard kroner på det svenske Systembolaget. Med ytterligere økte forskjeller i avgiftsnivået vil dette bare øke i tiden fremover.

Disse medlemmer mener derfor at for å motvirke en videre økning i grensehandelen, er det nødvendig å senke de norske alkoholavgiftene ned til svensk nivå i budsjettet for 2004.

Disse medlemmer viser til at Norge har verdens høyeste avgifter på alkohol.

Mens Regjeringen i Sem-erklæringen lovte at særavgiftene på grensehandelsutsatte varer skulle reduseres, har i stedet nesten alle grensehandelsrelaterte avgifter økt i stortingsperioden.

Avgiftene på drivstoff, tobakk, sukker, sjokolade og kullsyre er økt med 2,2 pst. siden 2001, mens emballasjeavgiften er økt med 4,3 pst. Avgiftene på øl og vin er redusert med beskjedne 2,9 pst. Bare for brennevin har avgiften blitt synlig redusert, med 22,7 pst.

Disse medlemmer viser til at ifølge Finansdepartementet på spørsmål i oktober 2002 ville provenytapet for en reduksjon av brennevinsavgiften med 10 pst. være 98 mill. kroner. Fra nyttår ble brennevinsavgiften redusert med 9 pst., og Vinmonopolets salg av brennevin viser at staten tar inn 20 mill. kroner mer i første kvartal i år enn i tilsvarende periode i fjor. Fortsetter denne trenden, vil inntektsøkningen bli hele 80 mill. kroner pluss moms på årsbasis. Altså det stikk motsatte av Finansdepartementets beregninger.

Dette viser at departementets anslag er helt ubrukelige som grunnlag å fatte vedtak på.

Nesten alle grensehandelsutsatte varer har altså fått økt prisforskjell mot Sverige i stortingsperioden. Aller mest har prisforskjellen økt for vin.

Sverige har redusert sin vinavgift med 18,8 pst. siden 2001, slik at avgiftsforskjellene for vin mellom Norge og Sverige har økt med om lag 15 pst. i perioden.

Resultatet er en sterk økning i grensehandelen med vin etter 2002 (grensehandelsutvalget side 66). Disse medlemmer viser også til at vi ikke har ferdig utviklet et modellverktøy til å beregne forbruks- og inntektsvirkningene av tiltak på avgiftssiden. Det arbeidet som er iverksatt i SSB i.f.m. Grensehandelsutvalget, har resultert i en lovende tilnærming i form av beregningsmodellen Konsum. Dette arbeidet må videreføres slik

at en revidert provenymodell kan være operativ i Finansdepartementet senest ved forberedelsen av Revidert nasjonalbudsjett 2004.

Videre vil disse medlemmer peke på at vi ikke har noen kunnskap om hvor mye alkohol nordmenn drikker. Statens institutt for rusmiddelforskning (SIRUS) måler totalforbruket av alkohol bare hvert femte år, sist i 1999. En ny måling i 2004 med rapportering i 2005 vil gjøre det umulig å fastsette avgifter som gir god tilnærming til situasjonen i Norden fra 2004.

Disse medlemmer vil derfor fremme følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen fullføre utviklingsarbeidet med ny beregningsmodell for provenyberegningene i grensehandelsperspektiv, bygget på den modellutvikling Grensehandelsutvalget og SSB har igangsatt, slik at korrekte beregninger kan utføres senest i forarbeidet til Revidert nasjonalbudsjett for 2004."

"Stortinget ber Regjeringen foreta en kvantitativ måling av det totale alkoholkonsumet, med gjennomføring i løpet av 2003."

"Stortinget ber Regjeringen legge frem forslag i budsjettet for 2004 som sikrer at Norge får de samme avgifter på alkohol og tobakk som er gjeldende i Sverige for 2004."

Medlemmen i komiteen frå Senterpartiet meiner ordskiftet om grensehandel på mange vis er perspektivlaust. I utgangspunktet er det ingen grunn til at import av brennevin, tobakk og ymse matvarer frå Sverige skal representere eit større samfunnsøkonomisk "problem" enn til dømes nordmenns konsum av ferietenester i Spania. Isolert sett medfører reiser til sudlanda attpåtil eit større "tap" for norsk økonomi enn den omtalte grensehandelen.

Denne medlemmen tykkjer hovudproblemet er at diskusjonen om grensehandel overfokuserer på jamføringar av absolutte matprisnivå. I gjennomsnitt er norske matprisar om lag 60 pst. høgare enn det gjennomsnittlege nivået i dei 15 EU-landa. Eit stykke på veg kjem dette av skilnader i klima og topografi. Senterpartiet meiner det interessante er å samanlikne utgifter til mat i forhold til hushaldas disponible inntekt. Tal frå Statistisk sentralbyrå indikerer at nordmenn no i gjennomsnitt bruker 12 pst. av inntektene sine på mat. I 1960 var det tilsvarende talet 40 pst., medan det i 1980 hadde kome ned i 20 pst. Dette er elles i tråd med den såkalla "Engels lov": Utgiftene til mat minskar etter kvart som inntektsnivået stig. Denne medlemmen noterer samstundes at hushalda i EU-landa bruker gjennomsnittleg 18 pst. av si disponible inntekt på mat.

6.10 Arbeidsgruppen som har vurdert bilavgiftene

6.10.1 Sammendrag

Som en oppfølging av Stortingets anmodning i Budsjett-innst. S. nr. 1 (2000-2001), satte Regjeringen i fjor

høst ned en arbeidsgruppe som skulle utrede et nytt engangsavgiftssystem for personbiler, og også se på forholdet mellom engangsavgiften og andre bilavgifter. Arbeidsgruppen avleverte sin rapport til Finansdepartementet 30. april 2003.

Arbeidsgruppen anbefalte, i tråd med EU-kommisjonens signaler, bl.a. at det i årene framover legges større vekt på årsavgift og drivstoffavgifter enn på engangsavgiften.

Rapporten blir sendt på høring, og Regjeringen vil komme tilbake med forslag til eventuelle endringer i bilavgiftene i budsjettet for 2004.

6.10.2 Komiteens merknader

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Kystpartiet, tar dette til orientering.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Kystpartiet viser til at Regjeringen varsler at den vil komme tilbake med eventuelle forslag til endringer i bilavgiftene i forbindelse med budsjettet for 2004 som en oppfølging av arbeidsgruppens rapport.

Rapporten viser at en omlegging av avgiftene er problematisk når det forutsettes at omleggingen skal være provenynøytral. Arbeidsgruppens anbefaling om å legge en større vekt på årsavgift og drivstoffavgifter i årene fremover er i tråd med EU-kommisjonens signaler, men vil gi dramatiske utslag i Norge fordi avgiftene i tilknytning til bil og bilbruk på alle områder ligger på eller nær Eurotoppen.

Disse medlemmer viser til at en provenynøytral omlegging fra engangsavgift til årsavgift vil måtte gi en årsavgift som er høyere enn verdien på mange eldre bruktbiler, og vil i særlig grad ramme ungdom og småbarnsfamilier.

Det er derfor etter disse medlemmers syn nødvendig å vurdere bilavgiftene på et fritt grunnlag, hvor også et redusert proveny er med i vurderingen, for å skape et fornuftig system i tråd med Stortingets forutsetninger.

Etter disse medlemmers vurdering vil et system med lavere avgifter også ha noen dynamiske effekter, og føre til økt salg av nye biler. Dette vil bidra til en helt nødvendig fornyelse av den norske bilparken, hvor hver fjerde bil er over 16 år gammel og gjennomsnittsalderen er 10,2 år og stigende. Dette gjør den norske bilparken til en av Europas eldste, mest forurensende og trafikkfarlige.

Avgiftssystemet bør også legge opp til å oppmuntre bruk av ny og mer miljøvennlig teknologi.

6.11 Hjemme-PC-ordningen

6.11.1 Sammendrag

Ved behandlingen av statsbudsjettet for 2002 ble det vedtatt å etablere en formell regelfesting av den skattefrie trekkordningen for hjemme-PC, enten ved forskriftsendring eller ved lovendring, jf. St.prp. nr. 1 Til-

legg nr. 4 (2001-2002) Om endring av St.prp. nr. 1 om statsbudsjettet medregnet folketrygden 2002.

Ny forskrift om trekkordningen for hjemme-PC ble gitt av Finansdepartementet 6. mai 2003. For å oppnå skattefritaket må avtalen om hjemme-PC være begrunnet i tjenstlig behov. Av forskriften framgår det at internettabonnement, herunder bredbåndtilknytning, er omfattet av skattefritaket som tilleggsutstyr i sammenheng med avtalen om hjemme-PC-ordning.

Den raske utviklingen i utbredelsen av bredbånd i tilknytning til hjemme-PC-avtaler, har medført at tapet av skatteinntekter som følge av fritaket for hjemme-PC vil bli større enn tidligere antatt.

Bredbåndstilknytning har dessuten i større grad enn annen internettilknytning (f.eks. ISDN-tilknytning) karakter av privat nytteverdi. Dette tilsier at langt flere over tid vil gå inn på avtale om hjemme-PC som inkluderer bredbåndstilknytning.

Anslått provenytap i St.prp. nr. 1 Tillegg nr. 4 (2001-2002) tok ikke hensyn til bredbåndstilknytning som tilleggsutstyr i sammenheng med avtale om hjemme-PC.

Provenytapet i 2003 anslås nå til i størrelsesorden 200 mill. kroner påløpt og 150 mill. kroner bokført høyere enn tidligere lagt til grunn. Provenytapet forventes å øke ytterligere i takt med økt utbredelse av denne typen utstyr og avtaler.

6.11.2 Komiteens merknader

Komiteen tar dette til etterretning.

6.12 Naturavgift/arealavgift

6.12.1 Sammendrag

Grønn skattekommisjon foreslo å utrede mulighetene for å innføre en naturavgift, jf. NOU 1996: 9 Grønne skatter - en politikk for bedre miljø og høy sysselsetting.

I St.meld. nr. 42 (2000-2001) varslet regjeringen Stoltenberg at Finansdepartementet og de berørte departementene skulle utrede spørsmålet om naturavgift/arealavgift, og komme med forslag eller anbefaling om muligheten for å innføre et system for en slik avgift.

En nærmere vurdering viser at det knytter seg en del problemer til innføring av en naturavgift. Blant annet vil det medføre både prinsipielle og metodiske problemer i å verdsette de berørte arealene. Det kan også være vanskelig å utforme avgiften slik at den virker etter hensikten, og avgiften vil også være kostbar å administrere.

Dette gjør at Regjeringen ikke ser det som realistisk at en naturavgift kan bli et egnet virkemiddel for å bevare det biologiske mangfoldet. Regjeringen foreslår derfor at utredningen av en naturavgift/arealavgift stilles i bero.

6.12.2 Komiteens merknader

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Sosialistisk Venstreparti, slutter seg til Regjeringens vurdering om at utredningen av en naturavgift/arealavgift stilles i bero.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti viser til at det påbegynte arbeidet med å utrede en såkalt naturavgift, som må betales når en omdisponerer friluftsområder og/eller gjennomfører ulike tiltak som er til ulempe for friluftslivet ikke er slutført. Disse medlemmer er ikke enige i at dette arbeidet bør stilles i bero, og ber Regjeringen vurdere en slik avgift i forbindelse med statsbudsjettet for 2004.

7. PENGE- OG VALUTAPOLITIKKEN

7.1 Sammendrag

Pengepolitikken skal sikte mot stabilitet i den norske kronens nasjonale og internasjonale verdi, herunder også bidra til stabile forventninger om valutakursutviklingen, jf. St.meld. nr. 29 (2000-2001). Norges Banks operative gjennomføring av pengepolitikken skal i samsvar med dette rettes inn mot lav og stabil inflasjon, definert som en årsvekst i konsumprisene som over tid er nær 2,5 pst. Utøvelsen av pengepolitikken skal være framoverskuende og bør se bort fra forstyrrelser av midlertidig karakter som ikke kan sies å påvirke den underliggende pris- og kostnadsveksten.

Verdien av norske kroner styrket seg markert gjennom 2001 og 2002. Målt ved industriens effektive kronkurs (konkurranskursindeksen) styrket kursen seg med nesten 14,5 pst. i denne toårsperioden. Så langt i år har kronekursen svekket seg med i overkant av 5 pst.

Den nominelle styrkingen av kronekursen har bidratt til en klar svekkelse av den kostnadsmessige konkurransevnen. Denne svekkelsen er vesentlig større enn det som anslås å følge av innfasingen av oljeinntektene fram til 2010 i tråd med handlingsregelen for budsjettpolitikken.

Også Holden II-utvalget mener at styrkingen av kronen har vært kraftigere enn det som er forenlig med en balansert utvikling i norsk økonomi framover. Utvalget mener at en lønnsvekst mer på linje med utviklingen hos handelspartnerne gir rom for en reversering av den nominelle kronkursen. Utvalget understreker at det ikke skjedde noe regimeskifte i den faktiske bruken av oljeinntekter med innføringen av handlingsregelen. Den økte bruken av oljeinntekter i perioden fram mot 2010 er begrenset, både absolutt og sett i forhold til våre egne erfaringer over de siste 20 årene. Utvalget mener derfor at den isolerte effekten på norsk økonomi av den økte bruken av oljeinntekter over statsbudsjettet som følger av handlingsregelen, kan ha blitt overvurdert av mange observatører.

Utvalget advarer samtidig mot å åpne for en systematisk sterkere økning i bruken av oljeinntekter enn det som følger av handlingsregelen. Det vil kunne føre til fortsatt sterk krone og svak konkurransevne, og dermed bidra til for rask nedbygging av konkurranseutsatt sektor. I tillegg påpeker utvalget at en slik politikk vil gjøre det vanskeligere å møte økningen i pensjonsutgiftene i årene framover.

Handlingsregelen for budsjettpolitikken innebærer en forsiktig og gradvis økning i bruken av oljeinntektene, og de nødvendige omstillingene kan derfor skje

gradvis og over flere år. Dersom handlingsrommet i hovedsak brukes til å redusere skatter og avgifter, vil svekkelsen av konkurransevnen kunne bli beskjeden. Dessuten er det norske inflasjonsmålet noe høyere enn forventet, gjennomsnittlig prisstigning hos våre handelspartnere, noe som over tid reduserer behovet for en nominell styrking av kronkursen.

Norges Bank hevet styringsrenten med 0,5 prosentpoeng på sitt hovedstyremøte 3. juli 2002. Banken begrunnet i stor grad rentehevingen med resultatene fra fjorårets lønnsoppgjør og utsiktene til høy lønnsvekst de nærmeste årene. Renteøkningen fra juli ble reversert på hovedstyremøtet 11. desember 2002, da styringsrenten ble satt ned med 0,5 prosentpoeng, til 6,5 pst. Banken endret samtidig sin vurdering av risikobildet framover, og uttrykte at det med uendret rente er mer sannsynlig at inflasjonen på to års sikt blir lavere enn 2,5 pst. enn at den blir høyere. Bakgrunnen for rentenedsettelsen var bl.a. ytterligere styrking av kronkursen gjennom høsten i fjor, lavere vekst i internasjonal økonomi og tegn til at utviklingen i norsk økonomi kunne bli noe svakere enn det Norges Bank tidligere ventet. Norges Bank har redusert styringsrenten med til sammen 1,5 prosentpoeng i år, til 5,0 pst. Styringsrenten ble satt ned med 0,5 prosentpoeng på bankens rentemøter 22. januar, 5. mars og 30. april 2003. På rentemøtet 30. april 2003 varslet banken at renten vil kunne bli satt ytterligere ned.

7.2 Komiteens merknader

Komiteens medlemmer fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre tar dette til etterretning.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet vil understreke at pengepolitikken er et viktig element i den økonomiske politikken. Sammen med finanspolitikken og det inntektspolitiske samarbeidet skal pengepolitikken bidra til å stabilisere utviklingen i norsk økonomi, og unngå store svingninger i aktiviteten.

Disse medlemmer viser til at pengepolitikken skal sikte mot stabilitet i den norske kronens nasjonale og internasjonale verdi, herunder også bidra til stabile forventninger om valutakursutviklingen. Pengepolitikken skal samtidig understøtte finanspolitikken ved å bidra til å stabilisere utviklingen i produksjon og sysselsetting, jf. St.meld. nr. 29 (2000-2001). Disse medlemmer vil understreke at utøvelsen av pengepolitikken må bygge på helheten i forskriften, slik at også hensyn til stabilitet i kronkurs og utviklingen i sysselsetting vektlegges. Norges Banks operative mål er en lav og stabil inflasjon som over tid er nær 2,5 pst. Disse medlemmer mener at formuleringen av det operative målet gir Norges Bank den nødvendige fleksibilitet til å ta hensyn til stabilitet i valutakurs og produksjon. Inflasjonen skal være nær 2,5 pst. "over tid", noe Norges Bank har tolket som rundt 2 år fram i tid. Det gir rom for perioder med avvik fra målet, dersom hensynet til stabilitet i produksjon og sysselsetting tilsier det. Videre heter det i forskriften at inflasjonen skal

være "nær" 2,5 pst., presisert til +/- 1 prosentpoeng rundt målet. Også denne formuleringen gir rom for fleksibilitet.

Disse medlemmer viser til at konkurranseevnen svekket seg med 16 pst. gjennom 2001 og 2002, først og fremst på bakgrunn av en kraftig styrking av kronen. Det er rimelig å anta at den sterke kronen har sammenheng med økende rentedifferanse i forhold til utlandet, selv om det er mange forhold som påvirker valutakurser. Svekket lønnsomhet i konkurranseutsatt sektor har ført til økt ledighet. Nedbygging og utflagging av bedrifter og arbeidsplasser er i stor grad en irreversibel prosess. Når vi vet at Norge på lang sikt er avhengig av å ha en valuta-genererende sektor av et visst omfang, gir denne utviklingen grunn til bekymring.

Disse medlemmer mener at pengepolitikken ikke kan bære hele ansvaret for den økonomiske utviklingen den siste tiden. Finanspolitikken har et hovedansvar for å stabilisere økonomien. Regjeringen valgte å bruke 6 mrd. kroner ekstra i Revidert nasjonalbudsjett 2002, selv om temperaturen i økonomien fortsatt var høy. I ettertid har det vist seg at skatteinntektene i 2002 ble langt lavere enn det Regjeringen la til grunn. Lønnsveksten i 2002 var på 5,7 pst., den høyeste reallønnsveksten siden midt på 1970-tallet. Fra 1996 til 2002 vokste timelønnskostnadene i norsk industri med til sammen 18 pst. mer enn hos våre handelspartnere. Den internasjonale lavkonjunkturen har vist seg å være mer alvorlig og langvarig enn det mange trodde for ett år siden. Alle disse forhold har bidratt til at Norge nå er inne i en lavkonjunktur med sterkt økende ledighet.

Disse medlemmer vil understreke at pengepolitikken må ta hensyn til at vedvarende store utslag i valutakursen kan innebære betydelige og langvarige realøkonomiske kostnader for konkurranseutsatt sektor, og etter hvert for økonomien som helhet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Kystpartiet tar Regjeringens omtale av pengepolitikken til orientering, men vil samtidig peke på at mandatet for pengepolitikken fortsatt fremstår som uklart. Problemet er at selv om man slår fast at Norges Banks operative målsetting er en inflasjonsrate på 2,5 pst., så inneholder forskriften også en formulering hvor målet om prisstabilitet tilsynelatende sidestilles med målsetting om kursstabilitet og hensynet til den realøkonomiske utviklingen. Selv om Norges Banks tolkning av mandatet har vært klart fra første dag, ser disse medlemmer at sentralbanken gang på gang utsettes for angrep fra politikere og organisasjonslivet med den begrunnelse av banken fokuserer for mye på den operative målsettingen og ikke tar i betraktning forskriftens innledende og bredere formulering. Dette skaper problemer mht. pengepolitikkenes troverdighet, og det bakes en viss usikkerhetspremie inn i norske renter.

Videre vil disse medlemmer hevde at Regjeringen i altfor sterk grad mener at det er en klar og naturlig sammenheng mellom rentenivå og kronkurs, noe som ikke kan påvises empirisk. Det er etter disse medlemmers oppfatning mange grunner til at den norske

kronkursen har holdt seg sterk over lengre tid, og det er like sannsynlig at kronkursen vil holde seg sterk selv om renten vil bli satt ytterligere ned som at den vil svekke seg. At Regjeringen også hevder at dagens pengepolitiske regime må henge sammen med handlingsregelen, er også en betydelig overdrivelse.

Disse medlemmer viser til at Norge sett i internasjonal sammenheng har hatt svært høy rente. Det vakte oppsikt da Norges Bank satte opp renten med 0,5 prosentpoeng i juli 2002. I de fleste andre industrialiserte land hadde man da for lengst begynt å sette rentene ned som følge av den internasjonale lavkonjunkturen. Helt frem til desember lå styringsrenten i Norge på 7 pst. Norges Banks begrunnelse for å holde renten høy var å unngå en prisdrivende "kjøpefest" i kjølvannet av lønnsoppjøret i 2002. Norges Bank endret syn senhøstes i fjor, og satte ned renten med 0,5 prosentpoeng i desember 2002. Siden har renten blitt redusert ytterligere.

Disse medlemmer vil hevde at skiftet i pengepolitikken i desember i all hovedsak skyldtes at Norges Bank mente at norsk økonomi var på vei inn i en lavkonjunktur, med svak vekst i produksjonen og stigende ledighet. Det var heller ingen indikasjoner på at inflasjonen ville akselerere. Tallene som siden har kommet fra Statistisk sentralbyrå bekrefter denne utviklingen. Kjerneinflasjonen er nede på 1,6 pst.; bruttonasjonalproduktet anslås til kun å vokse med 0,1 pst. i 2003; og arbeidsledigheten har økt til over 100 000 personer.

Disse medlemmer viser til at sentralbanksjefen i sin tale til Centre for Monetary Economics 3. juni 2003 uttalte at:

"(...)perioder med lettelse i pengepolitikken vil (...) være ved og hovedstyret i Norges Bank vil også nøye vurdere å ta større skritt i rentesettingen."

Som begrunnelse viste sentralbanksjefen blant annet til vedvarende lave internasjonale renter, lav norsk prisstigning, økende ledighet, fallende boligpriser og at statsbudsjettet ikke vil stimulere økonomien. Etter disse medlemmers vurdering kan dette oppfattes som at man vurderer at økonomien er i dyp lavkonjunktur. Med de lave anslagene på veksten i produksjon som Statistisk sentralbyrå opererer med, kan man heller ikke utelukke mulighetene for at økonomien går inn i en periode med negativ vekst i bruttonasjonalproduktet. Negativ vekst betyr lavere levestandard for folk flest.

Disse medlemmer viser til at Regjeringen stadig hevder at lav rente er en viktig målsetting i den økonomiske politikken, og rentekuttene tidligere i år har vært tatt til inntekt for at Regjeringen fører en sunn økonomisk politikk. Disse medlemmer mener dette ikke er opplagt. Lav rente skyldes ofte at økonomien er i krise. Uavhengig av inflasjonsutsiktene svinger nemlig renten med konjunkturerne: I gode tider, med mye investeringer, er renten høy, og i dårlige tider, med lite investeringer, er renten lav. Lavere rente nå skyldes en kombinasjon av liten økonomisk aktivitet og lav prisstigning. Hvis renten i løpet av høsten skulle bli satt markant ned, vil det antakelig medføre at markedet

oppjusterer forventet inflasjon, og dermed kan fort forventet realrente bli lik null. Etter disse medlemmers oppfatning vil ikke det fremstå som en vellykket økonomisk politikk.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti konstaterer at Norges Bank dessverre har hatt en for enøyd forståelse av sitt mandat, noe som har medvirket til en rente som har vært mye høyere enn den hadde trengt å være, med påfølgende sterk kronkurs. Deres mål er å holde den underliggende inflasjonen i Norge på 2,5 pst. I april lå den på 1,6 pst., og estimatene tyder på at den underliggende inflasjonen vil holde seg lav framover. Det betyr at renta i Norge våren 2000 lå altfor høyt, og mye tyder på at den har gjort det også i tida som har gått etter det.

Disse medlemmer påpeker at det er vanskelig å si at omleggingen av norsk pengepolitikk har vært vellykket. Etter omleggingen som formelt skjedde ved utforming av nytt mandat for Norges Bank våren 2000, har pengepolitikken fått ansvaret for å stabilisere den økonomiske utviklingen i Norge. Problemet er at sentralbanken har en økonomisk forståelse som tilsier at det er verre med inflasjon enn med arbeidsledighet, samtidig som inflasjonsfaren ofte overdrives. I tillegg er det åpenbart at de tror på økonomiske teorier som ikke gir rom for en konjunkturtilstabiliserende og inntektsutjevne finanspolitikk.

I utøvelsen av pengepolitikken er det en avveining mellom stabilisering av inflasjonen og stabilisering av produksjonen. Med Norges Banks egne ord høres det slik ut:

"Pengepolitikken kan brukes kraftig for raskt å bringe inflasjonen på plass, men med store svingninger i realøkonomien som konsekvens; eller mer gradvis med mindre utslag i realøkonomien, men hvor prisstigningen tillates å avvike fra målet over noe lengre tid. På kort sikt vil det dermed være en avveining mellom produksjons- og sysselsettingsutviklingen og variasjonen i inflasjonen rundt inflasjonsmålet." (Jarle Bergo, i Penger og Kreditt 3/02.)

Dersom man kun har fokus på inflasjonsmålet, vil det bety vesentlig større variasjon i produksjon og arbeidsledighet. Ensidig fokus på produksjonsstabilitet vil bety langt større variasjon i inflasjonen. I praksis vil dette være umulig pga. problemer knytta til lønns- og prisspiraler. Mellom disse ytterpunktene finnes det mange mellomløsninger, og disse medlemmer understreker at avveiningen mellom disse i stor grad er et politisk valg.

Etter omleggingen av pengepolitikken har vi fått langt større variasjon i valutakursen. Renta er sentralbankens virkemiddel for å nå målet om stabil inflasjon. Innstrammingseffekten ved renteøkning virker i stor grad gjennom valutakursen, blant annet ved at styrket valutakurs påvirker konkurranseutsatt sektor, gjennom svekket konkurransekraft med utenlandske bedrifter. Dette forventes ytterligere av euroen, der færre valutaer forventes å skape større spekulasjonsmotiverte svingninger mellom de gjenværende valutaer.

Disse medlemmer påpeker at omleggingen medfører en klarere definering av sentralbanksjefens rolle som overdommer i den økonomiske politikken. Dersom Regjeringens egne økonomiske prognoser eller særlig SSB sine prognoser hadde vært lagt til grunn, hadde det vært grunnlag for lavere rente enn i dag. Dersom partene i arbeidslivet eller Stortinget - etter Norges Banks oppfatning - opptrer uansvarlig, vil pengepolitikken brukes til å stramme inn. Sjøl om et flertall på Stortinget skulle ønske å føre en mer ekspansiv politikk, for eksempel for å redusere antall arbeidsløse, kan vi med den foreslåtte ansvarsfordelingen oppleve at dette motarbeides av Norges Bank gjennom høyere rente.

Disse medlemmer understreker at konsekvensene av denne feilslåtte politikken nå er svært synlige. Den stramme pengepolitikken har medført høy kronkurs, og dette har preget norsk økonomi sterkt. Rentedifferansen til resten av Europa har vært svært høy, og det har gjort norske kroner attraktive. Bakgrunnen for dette kan vi delvis finne i høyere kostnadsvekst i Norge enn i landene rundt oss, men en stor del av ansvaret må også legges på en pengepolitikk som har lagt for stor vekt på hensynet til stabil inflasjon, på bekostning av målet om lav arbeidsledighet. Konsekvensen er omfattende industridød og akselererende tap av arbeidsplasser i konkurranseutsatt sektor. Dette gir også ringvirkninger inn i øvrige deler av økonomien.

Disse medlemmer registrerer at pengepolitikken det siste halve året heldigvis er blitt lagt om i ekspansiv retning. Dette har ført til en svekkelse av kronkursen, sjøl om mye gjenstår før den er tilbake på nivået den lå på før styrkingen begynte. Men dette illustrerer også problemet med å la pengepolitikken stå for aktivitetskorrigeringen i økonomien. Innstramming gjennom høyere rente virker primært via styrket valuta. Det betyr at det i hovedsak er konkurranseutsatt sektor som må ta støyten. Dette har vært svært synlig det siste året. Det er ikke så vanskelig å stramme inn på denne måten, men når det blir behov for å stimulere økonomien får vi store problemer. Næringer som skal selge sine produkter på verdensmarkedet kan ikke bygges opp i takt med konjunktursvingningene. Det tar vesentlig lengre tid. Slike næringer er derfor helt avhengige av mer stabile rammevilkår enn dagens pengepolitikk vil gi dem. Disse medlemmer understreker at det derfor er nødvendig med en omlegging av pengepolitikken slik at hensynet til inflasjon ikke veier tyngre enn hensynet til en stabil økonomisk utvikling og lav arbeidsledighet. Det innebærer også at finanspolitikken må brukes mer aktivt for å stabilisere økonomien.

Medlemmen i komiteen frå Senterpartiet er nøgd med at Noregs Bank på tampen av 2002 aktivt endra sin rentepolitikk, og sette ned styringsrenta med 0,5 prosentpoeng. Problemet med politikkskiftet er at det kom for seint. I tillegg er det sjølvsagt alvorleg at rentepolitikken til sentralbanken er den viktigaste årsaka til svekka kostnadmessig konkurranseevne

grunna ei markert realappresiering av den norske krona.

Denne medlemen viser til at Karl Popper argumenterte for at opne, kritiske ordskifte konstituerer den komparative føremonen til demokratiske styresett. Slike opnar spesielt for læring av feil. Formelt sett har Noregs Bank styrt etter eit eksplisitt inflasjonsmål i to år, og uformelt sidan 1999. Senterpartiet sin popperianske posisjon er at nett penge- og valutapolitikken ikkje bør immuniserast frå ordskifte generelt og politisk-faglege innvendingar spesielt. Tvert imot kan slike danne grunnlag for identifisering av manglar ved den noverande politikken, og i tillegg gje peikepinnar om mogelege, konstruktive politikkskift. Denne medlemen viser elles til sine kommentarar under punkt 2.2. om den mogelege motsetnaden mellom eit uttalt inflasjonsmål og omsynet til konkurransevne i ein liten, open økonomi som den norske.

Denne medlemen ynskjer å skissere to andre, potensielt sett problematiske sider ved den noverande pengepolitikken. Det fyrste gjeld høvet til å evaluere Noregs Banks rentepolitikk i ljøs av faktisk, realisert inflasjon. Utøvinga av rentepolitikken er framtidsretta, og i regelen fastsett ut frå verknaden på sannsynleg inflasjonsrate to år fram i tid. Det prinsipielle og politiske problemet med evalueringar av rentepolitikken er at dei naudsynleg vil vere usikre og tentative. Årsaka til dette er at realisert inflasjon to år etter ei bestemt rentefastsetjing typisk er ein funksjon av eit vell av andre årsaksfaktorar, inklusive ytterlegare renteendringar så vel som uventa sjokk. Eitt viktig moment i så måte gjeld den faglege usemja som rår i høve til kor raskt einskildendringar i renta får fullt gjennomslag i økonomien. Den sentrale aspektet er likevel at avvik mellom prognosen til Noregs Bank på eitt tidspunkt og faktisk utfall to år seinare alltid kan (bort-) forklarast, noko som i vitskapsfilosofien er omtalt som Duhem-Quinetesen. Éin variant av denne tesen er at ein korkje logisk sett eller med visse kan identifisere den eller dei spesifikke faktorane som driv avvik mellom forventa og realisert utfall.

Denne medlemen vil også peike på at Noregs Bank i røynda styrer etter ein ikkje-observerbar inflasjonsstorleik sidan sentralbanken pliktar å styre etter ein underliggjande kjerneinflasjon. Utrekningar av denne fordrar utøving av skjønn i form av val av ein korrigeringsmetode i høve den ordinære konsumprisindeksen (KPI). Spesielt korrigerer Noregs Bank for endringar i avgifter og energiprisar. Implisitt i dette valet må vere ei overtyding om at slike endringar ikkje fører til ein varig effekt på inflasjonen. Dén premissen er derimot langt frå opplagd. Til dømes kan effektane av oljeprissjokka på 70- og 80-talet gje grunnlag for andre slutningar.

I det offentlege ordskiftet er det elles KPI som er det konvensjonelle inflasjonsmålet, og som ålmenta typisk vil oppfatte som sjølvle mælestokken for prisauke i økonomien. Forskar Hilde C. Bjørnland ved Universitetet i Oslo har derimot vist at nett den inflasjonsindikatoren som Noregs Bank styrer etter, er den som utvi-

ser minst samvariasjon med KPI av dei prisvekstindikatorane som SSB reknar ut.

8. STATENS PETROLEUMSFOND

8.1 Sammendrag

Det har vært bred enighet i Stortinget om fondets investeringsstrategi. Petroleumsfondet skal forvaltes på en forsvarlig måte, hvor siktemålet er høy avkastning innenfor moderat risiko, for på den måten å bidra til å sikre grunnlaget for framtidig velferd, herunder pensjoner. Dette kan best oppnås ved at fondet opptrer som en finansiell investor. Eierandelen i enkeltelskaper er liten, og fondet plasseres slik at det gir en avkastning på linje med bredt sammensatte aksje- og obligasjonsindekser i land med velutviklet selskaps-, børs- og verdipapirlovgivning.

Ved utgangen av 2002 utgjorde Petroleumsfondet 604,6 mrd. kroner, jf. St.meld. nr. 3 (2002-2003) Statsrekneskapen 2002. Avkastningen for den internasjonale verdipapirporteføljen (inkl. Miljøfondet) for 2002 var minus 4,7 pst. målt i utenlandsk valuta i samsvar med valutassammensetningen til fondets referanseportefølje. Målt i norske kroner var avkastningen minus 19,1 pst. Forskjellen mellom de to avkastningstallene skyldes at den norske kronen styrket seg i verdi i forhold til fondets valutakurv i løpet av perioden.

Petroleumsfondets kapital anslås å vokse til 816 mrd. kroner ved utgangen av 2003. En har i dette anslaget lagt til grunn fondsverdien ved utgangen av 2002, samt en forutsetning om 4 pst. realavkastning på porteføljen målt i Petroleumsfondets valutakurv i 2003. Det er lagt til grunn at kronekursen utvikler seg i samsvar med terminkursene per utgangen av 1. kvartal, dvs. at kronen veid mot valutakurven til Petroleumsfondet svekker seg med 8-9 pst. gjennom 2003 i forhold til kursen ved utgangen av 2002.

Samlede netto overføringer fra statskassen til Petroleumsfondet i løpet av 2003 er anslått til drøyt 107 mrd. kroner.

I forskriften om forvaltningen av Statens petroleumsfond er utøvelsen av eierrettigheter regulert i § 11 der det heter at:

"Norges Bank skal ikke utøve eierrettigheter knyttet til aksjer med mindre det er nødvendig for å sikre fondets finansielle interesser."

I de første årene etter at Petroleumsfondet i 1998 begynte å investere i aksjer ble hele aksjeporteføljen forvaltet av eksterne forvaltere. Siden 1999 har Norges Bank også selv forvaltet aksjeporteføljen for Petroleumsfondet. Norges Bank har etablert interne retningslinjer for eierskapsutøvelse, men har inntil nylig ikke utøvd stemmerett i de internt forvaltede aksjeporteføljene.

I brev av 12. februar 2003 til Finansdepartementet orienterer Norges Bank om at de interne retningslinjene for eierskapsutøvelse er blitt revidert. Norges Bank skriver i brevet at banken framover, innenfor gjeldende forskrift, legger opp til en noe større aktivitet innen eierskapsutøvelsen enn tidligere.

Norges Bank peker på at flere utviklingstrekk gjennom de siste årene har aktualisert spørsmålene om utøvelsen av eierrettighetene i aksjeporteføljen i Statens petroleumsfond, herunder skandalene knyttet til dårlig styring av store selskaper, som er synliggjort særlig i USA. Norges Bank peker videre på at store institusjonelle eiere i økende grad har styrket samarbeidet seg imellom for å kunne øve mer innflytelse for å ivareta sine finansielle interesser.

Norges Bank skriver følgende i brevet:

"Økningen i eierandelene og mulighetene til å øve innflytelse gjennom samarbeid med andre institusjonelle investorer, tilsier en økende sannsynlighet for at Norges Bank gjennom noe mer aktiv utøvelse av eierrettigheter kan bidra til å beskytte og utvikle Petroleumsfondets finansielle interesser."

Departementet merker seg de endringer Norges Bank legger opp til når det gjelder eierskapsutøvelse framover. Finansdepartementet legger til grunn at Norges Bank, i tråd med brevet fra banken, rapporterer om den eierskapsutøvelse som er blitt foretatt, herunder om stemmegivningen på generalforsamlinger.

Petroleumsfondet er en langsiktig investor, og forskriftens ordlyd om å "sikre fondets finansielle interesser" refererer således til de langsiktige finansielle interessene. Norges Bank peker i brevet på at et fellestrekk ved de mange eksemplene på dårlig selskapsstyring man har sett de siste årene, er at verken bedriftsledelse eller investorer har hatt tilstrekkelig fokus på den langsiktige verdiutviklingen.

Departementet merker seg dette og deler bankens syn på disse problemstillingene. Krav til hyppig rapportering og stor oppmerksomhet rundt løpende resultater gjør at forvaltere og bedriftsledere i for stor grad vil kunne fokusere på kortsiktige resultater på bekostning av langsiktige hensyn. Aktiv eierskapsutøvelse er et virkemiddel for særlig å ivareta langsiktige finansielle hensyn. Eierskapsutøvelse er også et virkemiddel som benyttes innen forvaltning etter etiske retningslinjer. Aksjonærenes langsiktige finansielle interesser tilsier også at bedriftene de eier bør være opptatt av å drive virksomheten innenfor sosialt ansvarlige rammer. Når langsiktige finansielle mål og etiske mål er sammenfallende, vil eierskapsutøvelse kunne være velegnet for å påvirke bedriftenes adferd i ønsket retning.

Regjeringen har oppnevnt et offentlig utvalg som skal fremme forslag om etiske retningslinjer for Petroleumsfondet. Regjeringen tar sikte på, blant annet på bakgrunn av utvalgets rapport, å følge opp dette spørsmålet overfor Stortinget våren 2004. Det kan være naturlig å vurdere ordlyden i § 11 i forskriften for forvaltningen av Petroleumsfondet i den sammenheng.

Som eier av Petroleumsfondet er det departementets oppgave å påse at forvaltningen gjøres på en god og forsvarlig måte. Departementet har ansett som det viktig at en får en vurdering av forvaltningen også av en uavhengig ekstern konsulent. I Nasjonalbudsjettet 2003 ble det vist til at Finansdepartementet har gitt i oppdrag til konsulentselskapet Mercer å evaluere forvaltningen av Petroleumsfondet. Mercer har nå kom-

met med en rapport med sine vurderinger. Rapporten er tilgjengelig på internettssidene til Finansdepartementet (www.odin.dep.no/fin).

Departementet har merket seg at Mercer gjennomgående er positive til måten Norges Bank forvalter Petroleumsfondet på. Samtidig pekes det på utfordringer ved forvaltningen som man må være oppmerksom på framover. Mercers rapport gir etter departementets mening nyttige innspill i arbeidet med Petroleumsfondet framover.

Regjeringen oppnevnte i november 2002 et offentlig utvalg som skal foreslå etiske retningslinjer for Petroleumsfondet. Utvalget er nå i avslutningen av sitt arbeid, og skal avgi sin innstilling i sommer. På grunnlag av bl.a. utvalgets rapport og tilhørende høringsuttalelser vil Regjeringen legge fram sak om dette for Stortinget i Revidert nasjonalbudsjett 2004.

Det er etablert en uttrekksmekanisme for Petroleumsfondet som skal sikre at fondets investeringer ikke er i strid med Norges folkerettslige forpliktelser. I Nasjonalbudsjettet 2003 ble det varslet at Finansdepartementet ville undersøke systematisk om det finnes selskaper i Petroleumsfondets portefølje som er involvert i produksjon av landminer, kjemiske eller biologiske våpen, eller har virksomhet som er i strid med FNs barnekonvensjons artikler 34 og 35 om bl.a. seksuell utnyttelse av barn eller ILO-konvensjon nr. 182 om de verste former for barnearbeid.

Etter en anbuds konkurranse, ble det svenske selskapet Caring Company valgt til å utføre dette arbeidet. Caring Company leverte sin første rapport 30. mars 2003. Denne rapporten er nå oversendt Folkerettsrådet for Petroleumsfondet for en vurdering. Folkerettsrådet har fått frist for tilbakemelding den 15. juni 2003. Departementet avventer Folkerettsrådets vurdering før en behandler rapporten nærmere. En vil komme tilbake til dette i Nasjonalbudsjettet 2004.

8.2 Komiteens merknader

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Kystpartiet, tar dette til etterretning.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet vil peke på at selv om disse medlemmer i all hovedsak støtter opp om fondets investeringsstrategi så lenge det er politisk flertall for at alle midlene skal investeres utenfor Norge, så har disse medlemmer ved flere anledninger tatt til orde for at noen av midlene som overføres til fondet burde ha vært benyttet til å redusere skatter og avgifter i Norge for å bedre grunnlaget for innenlandsk verdiskapning. Disse medlemmer viser også til at Fremskrittspartiet ved ulike anledninger har tatt til orde for at noen av midlene også burde investeres i Norge. Dette er forslag disse medlemmer vil gjenta på egnet måte og vil i denne omgang ta Regjeringens omtale til orientering.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti viser til at oljefondet har fått en betydelig størrelse, på tross av dårlig avkastning de senere

år. Med unntak av 1 mrd. kroner i miljøfondet, investeres hele fondets kapital nå med høyest mulig avkastning innenfor gitt risiko som eneste retningslinje. Et minimumskrav må være at den norske stat som aktør på verdens kapitalmarkeder, må tilfredsstille de etiske standarder som gjelder for vår politikk for øvrig.

Etter lang tids påtrykk fra disse medlemmer klarte omsider den forrige regjeringen å etablere den såkalte uttreksmekanismen i oljefondet. Det er en åpning i retningslinjene for fondet som gir mulighet til å unngå å investere i enkeltbedrifter som driver i strid med folkerettslige avtaler Norge er forpliktet av. Dette betyr for eksempel at oljefondet har formell mulighet til å trekke sin investering i en landmineprodusent, etter at denne plasseringen ble dokumentert av Sosialistisk Venstreparti.

Fremdeles er imidlertid nordmenn gjennom oljefondet eiere i en rekke selskaper som tjener penger på virksomhet vi ikke vil assosiere oss med. Våpenproduksjon, miljødeleggelser, barnarbeid, etc. - oljefondet har plassert penger i selskaper som er involvert i alt dette og mye mer. Problemet er at dette må avdekkes av Sosialistisk Venstreparti og andre for at denne bestemmelsen kan tre i kraft.

Disse medlemmer viser i den forbindelse til flertallsvedtaket i Revidert budsjett for 2002 om nedsettelse av et utvalg som skal foreslå etiske retningslinjer for oljefondet i 2004. Slike retningslinjer vil kunne bidra til at de verste investeringene unngås. Disse medlemmer har notert seg at utvalget ble nedsatt i oktober 2003, og at det vil avgi sin innstilling i disse dager. Disse medlemmer vil følge dette arbeidet nøye og vil komme tilbake til saken når utvalgets arbeid blir presentert for Stortinget.

Medlemmen i komiteen frå Senterpartiet noterer at Petroleumsfondets avkastning i 2002, målt i norske kroner, var minus 19,1 pst. Målt i utlandsk valuta var resultatet noko betre; minus 4,7 pst. Isolert sett er det siste avkastningsresultatet det relevante i høve fondets internasjonale kjøpekraft. Det fyrste er derimot minst like viktig all den tid handlingsregelen spesifiserer at det strukturelle, oljekorrigerte underskotet på statsbudsjettet skal svare til forventet realavkastning av fondet, målt i norske kroner ved inngangen til budsjettperioden. Skilnaden mellom dei to resultatene kjem av endringar i kronekursen, som eit stykke på veg kan forklarast av rentepolitikken til Noregs Bank.

Denne medlemmen minner om at siktemålet for Petroleumsfondet er høg avkastning innanfor moderat risiko. Eitt problem med den noverande investeringsprofilen til fondet botnar i eksponeringa mot internasjonale aksjemarknader. Senterpartiet vurderer denne som for høg, og har fremja forslag om at berre 25 pst. av investeringane til fondet skal investerast i aksjar, jf. Dokument nr. 8:107 (2002-2003). Ein kontrafaktisk analyse viser at ein aksjeandel lik 25 pst. f.o.m. 1998, som er tidspunktet då delar av Petroleumsfondet også vart investert i aksjar, ville ha generert ei realavkastning på just 4 pst. Dette svarer til det nivået som har vorte spesifisert som forventet avkastning. Reint faktisk

har realavkastninga sidan 1997 vore på 2,53 pst. Denne medlemmen meiner at handlingsregelens legitimitet vil verte svekka dersom faktisk realavkastning over tid er konsistent lågare enn den forventet realavkastninga. Dessutan vil handlingsregelen då innebære at Noreg etter kvart bruker meir enn permanentinntekta, slik at realverdien av petroleumsformuen over tid minskar.

Komiteens medlem fra Kystpartiet mener at man skal være kritisk til å plassere og investere statsformuen utenriks mens det fremdeles er investeringsoppgaver som skulle ha vært løst i vårt eget land, og disse investeringene kan gjøres uten at det blir skapt for stor etterspørsel i økonomien. Dette medlem viser til at Statistisk sentralbyrå tidligere i vår antydte at det var rom for å bruke betydelig mer innenlandsk, herunder både forbruk og investeringer, uten at det skulle medføre store problemer i forhold til inflasjon. Dette medlem mener at inflasjonsmomentet ikke er det viktigste, da "olje-fondet" etter planen skal føres tilbake til den norske økonomien om en generasjons tid. Dette medlem mener at det på dette tidspunktet, fra om lag 2020 og utetter, vil være større fare for inflasjon enn om man investerer oljeformuen i infrastruktur og tilrettelegging av næringsutvikling i dagens samfunn.

9. FOLKETRYGDFONDET

9.1 Sammendrag

Folketrygdfondets kapital utgjorde 136,1 mrd. kroner ved utgangen av 2002, målt til markedsverdi. Av dette utgjorde plasseringer i egenkapitalinstrumenter 20 mrd. kroner. Knappt 68 pst. av fondets verdipapirportefølje er plassert i stats- og statsgaranterte instrumenter, og av dette utgjør kretslån til staten det meste.

Folketrygdfondet oppnådde en avkastning på 1,8 pst. i 2002. Avkastningen for fondets norske egenkapitalplasseringer var på minus 27,5 pst., nordiske aksjer ga en avkastning på minus 43,5 pst. mens plasseringer i obligasjoner hadde en avkastning på 8,6 pst. Over de siste fem år har fondet gjennomsnittlig hatt en årlig avkastning på totalkapitalen på 4,1 pst. Det vil bli gitt en nærmere omtale av resultatene for Folketrygdfondet i Kredittmeldinga 2002 som legges fram til høsten.

9.2 Komiteens merknader

Komiteen tar dette til orientering.

10. SYSSELSETTINGSPOLITIKKEN

10.1 Sammendrag

En høy avgang fra arbeidslivet til ulike trygdeordninger vil begrense mulighetene for videre vekst i norsk økonomi, og svekke grunnlaget for velferdsordningene. Regjeringen er opptatt av å motvirke en utvikling der det effektive arbeidstilbudet reduseres. Skattesystemet bør stimulere til arbeidsinnsats. I tillegg bør også pensjons- og trygdeordningene inneholde incentiver som stimulerer til å stå i arbeid. En høy arbeidsstyrke

og en effektiv bruk av arbeidskraftressursene er avgjørende for fortsatt god utvikling i norsk økonomi.

Gjennom 2002 og hittil i år har sysselsettingen avtatt, og arbeidsledigheten har økt. I første kvartal 2003 utgjorde arbeidsledigheten, målt ved Statistisk sentralbyrås arbeidskraftundersøkelse, 4,1 pst. av arbeidsstyrken. Fram til i fjor sommer var ledighetsøkningen i hovedsak konsentrert til deler av privat tjenesteyting, bl.a. innen IKT-sektoren, og i det sentrale østlandsområdet. Siden har imidlertid ledigheten økt på bredere basis, både geografisk og bransjevis. Tall fra Aetat viser bl.a. at ledigheten den siste tiden har økt markert blant industriarbeidere og bygge- og anleggsarbeidere.

Arbeidsmarkedspolitikken skal bidra til at ledige raskt kommer tilbake i arbeid og ikke støtes ut av arbeidsmarkedet. Den skal stimulere ledige til aktiv jobbsøking og overgang til ordinært arbeid. For en del av de ledige vil det være behov for informasjon, rådgivning og oppfølging fra Aetat etter en periode med jobbsøking på egen hånd. Hvis ledige ikke lykkes med å komme i ordinært arbeid etter en periode med jobbsøking, vil mange få tilbud om å delta på arbeidsmarkedstiltak. Studier fra OECD underbygger at økt oppfølging fra arbeidsmarkedsetaten, forbedret jobbsøking og egenaktivitet er viktige og effektive elementer i en aktiv arbeidsmarkedspolitikk.

I budsjettet for 2003 ble Aetat styrket med om lag 220 årsverk, og de ordinære arbeidsmarkedstiltakene ble økt med om lag 450 plasser til et gjennomsnittlig nivå i 2003 på 8 650 plasser. For å møte den svakere utviklingen i arbeidsmarkedet ble det i februar 2003 fremmet forslag (St.prp. nr. 44 (2002-2003)) om å styrke bemanningen i Aetat med ytterligere 200 årsverk og etablere 1 000 flere tiltaksplasser. Ved behandlingen i Stortinget ble det pluss på ytterligere 2 500 tiltaksplasser, slik at nivået i andre halvår 2003 kan bli om lag 12 150 plasser. Den økte tiltaksinnsatsen vil rette seg inn mot prioriterte grupper i arbeidsmarkedet, som innvandrere, ungdom og langtidsledige. Økningen i tiltaksnivået er tilpasset situasjonen på arbeidsmarkedet og ledighetens sammensetning. Regjeringen vil fortløpende vurdere situasjonen på arbeidsmarkedet og behovet for arbeidsmarkedstiltak.

Innenfor økningen på 3 500 nye tiltaksplasser i 2003 er det lagt opp til å øke tilbudet om målrettet jobbsøkertrening i jobbklubber med 1 000 plasser. Det legges opp til rask gjennomstrømming, slik at en innenfor disse 1 000 plassene kan gi tilbud om jobbklubb til vesentlig flere personer i løpet av året. Deltakelse i jobbklubb vil sette ledige i stand til drive mer intensiv og effektiv jobbsøking, og kan dermed øke mulighetene for overgang til arbeid. En vil i tillegg prøve ut en resultatbasert ordning for kjøp av jobbklubbplasser. I tillegg til en fast betaling pr. deltaker vil kursarrangørene i denne ordningen motta bonus for hver deltaker som formidles til jobb innenfor en fastsatt tidsramme etter avsluttet kurs.

Samtidig som den økonomiske politikken på kort sikt er rettet inn mot å motvirke økningen i arbeidsledigheten, er det avgjørende at innsatsen for å sikre et høyt arbeidstilbud fortsetter. Befolkningsutviklingen

tilsier en begrenset vekst i arbeidsstyrken framover. I tillegg vil høy avgang til ulike tidligpensjons- og trygdeordninger redusere den effektive arbeidsstyrken og svekke mulighetene for økonomisk vekst. Dette vil gjøre det vanskeligere å dekke det økende arbeidskraftbehovet i offentlig og privat tjenesteyting vi vet vil komme i årene framover, uten betydelige avskallinger i konkurranseutsatte næringer. Det er i Norge i dag flere personer på uføretrygd enn det er sysselsatte i industrien. Etter en økning på hele 30 000 personer fra 1998 til 2000, var veksten i antall uførepensjonister mer moderat i 2001 og 2002. Antall personer på attføring og under rehabilitering økte imidlertid kraftig i disse to årene. Dette har bl.a. sammenheng med at en har skjerpet kravet til attføring før uførepensjon kan innvilges. I tillegg er det fortsatt betydelig innstrømming til AFP-ordningen. I 2002 ble det 8 300 nye AFP-pensjonister. Tilstrømmingen til trygdeordningene sett under ett har derfor fortsatt i et betydelig tempo. Tall fram til og med første kvartal i år kan tyde på at veksten i antall uførepensjonister er i ferd med å ta seg opp igjen. Ved utgangen av mars 2003 var det registrert 295 100 uførepensjonister. Dette er 8 200 flere personer enn på samme tid i fjor.

Siden 1994 har også økende sykefravær i betydelig grad bidratt til å redusere det effektive arbeidstilbudet. Intensjonsavtalen om et inkluderende arbeidsliv har som en hovedmålsetting å redusere sykefraværet med 20 pst. fra 2. kvartal 2001 til utgangen av 2005. I tillegg har avtalen som mål å øke yrkesaktiviteten blant personer med redusert funksjonsevne og øke den reelle pensjonsalderen. Veksttakten i det legemeldte sykefraværet avtok noe gjennom 2002, mens veksten i det egenmeldte sykefraværet tiltok gjennom året. Alt i alt var det samlede sykefraværet i både 3. og 4. kvartal i 2002 om lag 4 pst. høyere enn på samme tid året før. Utviklingen i sykefraværet siden intensjonsavtalen ble inngått innebærer at sykefraværet må reduseres med nesten 30 pst. de neste to årene for at målsettingen i avtalen skal oppfylles. Avtalen skal evalueres etter 2. kvartal 2003.

10.2 Komiteens merknader

Komiteens medlemmer fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre slutter seg til Regjeringens vurdering. Disse medlemmer er bekymret over at arbeidsledigheten stiger som en følge av svake internasjonale konjunkturer og særnorsk svekkelse av konkurransevne grunnet høy lønnsvekst over flere år, høy rente og sterk kronekurs. Disse medlemmer er fornøyd med Regjeringens økonomiske politikk som aktivt er rettet mot å reversere de særnorske problemene - en sterk krone, en høy rente og et høyt lønnspress.

Disse medlemmer viser til at Regjeringens stramme budsjett har bidratt til at renten har gått ned med 2 pst. siden budsjettet ble vedtatt og at kronekursen har svekket seg den senere tid. Ytterligere rentekutt er signalisert av Norges Bank.

Disse medlemmer er fornøyd med at Regjeringen har tatt initiativ til et samarbeid med partene i arbeidslivet om et moderat lønnsoppgjør. Dette har

bidratt til at lønnsøkningene i år nærmer seg nivået hos våre handelspartnere, hvilket er nødvendig for å bedre den norske konkurranseevnen.

Disse medlemmer viser til at Regjeringen har fått flertall for å redusere skatter og avgifter med om lag 20 mrd. kroner i de to siste budsjettene, hvorav brorparten har gått til næringslivet. Bedring av bedriftenes rammevilkår er etter disse medlemmers mening et målrettet tiltak for å vinne kampen mot arbeidsledigheten.

Disse medlemmer er positiv til at Regjeringen fortløpende vurderer situasjonen på arbeidsmarkedet og behovet for arbeidsmarkedstiltak. Disse medlemmer viser til at dette har gitt seg utslag i at Aetat i 2003 er blitt styrket med 420 årsverk, og at antall ordinære tiltaksplasser i andre halvdel av 2003 vil ha økt med om lag 50 pst. til 12 150 i forhold til årsstart. Disse medlemmer er også fornøyd med Regjeringens satsing på å øke tilbudet om målrettett jobbsøkertraining i jobbklubber da dette er et godt tilbud til høyt kvalifiserte arbeidsledige.

Disse medlemmer ser med bekymring på den sterke økningen i avgangen fra arbeidsmarkedet i form av tidlig pensjonering, uføretrygding, og vekst i sykefraværet de siste årene. Det er bekymringsfullt at det nå er flere personer på uføretrygd enn det er sysselsatte i industrien.

Disse medlemmer viser til at det ut over Regjeringens satsingsområder har blitt funnet rom til å øke forskningsfondet ytterligere med 1 mrd. kroner, opprettholde den næringsrettede forskningen under forskningsområdet, satse på reiselivet gjennom styrking av den internasjonale markedsføringen, styrke satsingen på rassikring og styrke satsingen på kommersialisering av forskningsresultater, kompetanseutvikling og støtte til nyetablerere gjennom SND. Dette bidrar sammen med bedringer i rammebetingelsene til å skape og sikre arbeidsplasser.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til Dokument nr. 8:101 (2002-2003) om tiltak mot den økende arbeidsledigheten og nedbygging av konkurranseutsatt næringsliv. Disse medlemmer konstaterer at de vanskelige tidene for norsk økonomi fører til at det stadig er flere uten arbeid. Ved utgangen av mai var det registrert totalt 87 200 helt ledige arbeidssøkere, noe som tilsvarer 3,7 pst. av arbeidsstyrken. Disse medlemmer vil påpeke at sammenlignet med mai i fjor har den registrerte ledigheten økt med hele 29 pst. Arbeidsledigheten øker i alle yrkesgrupper, og det er en markant vekst i arbeidsledigheten i industrien. Uten omfattende tiltak, vil ledigheten fortsette å øke, slik Regjeringen varsler i sitt budsjetttopplegg.

Disse medlemmer mener at den viktigste oppgaven nå er å redusere arbeidsledigheten og skape grunnlag for nye arbeidsplasser. Disse medlemmer har derfor lagt fram forslag til omprioriteringer på statsbudsjettet som innebærer tiltak på over 1,2 mrd. kroner for å bekjempe den økende arbeidsledigheten

og nedbygging av konkurranseutsatt næringsliv. I tillegg foreslår disse medlemmer at det opprettes et nytt statlig investeringsselskap for bygging av infrastruktur for gassen med en egenkapital på 3 mrd. kroner. Videre foreslår disse medlemmer å øke utlånsrammen i Husbanken med 2 mrd. kroner for å få fart i boligbyggingen og å utvide lånerammen i SIVA med 300 mill. kroner.

Disse medlemmer viser til at Statistisk sentralbyrå har analysert virkningen av ordinære tiltaksplasser i 2001. Resultatet var at 43 pst. av deltakerne på arbeidsmarkedstiltak var i arbeid 6 måneder etter avsluttet tiltak, mens bare 27 pst. av dem som ikke hadde vært på tiltak hadde fått arbeid. Etter disse medlemmers vurdering viser dette at arbeidsmarkedstiltak er et effektivt virkemiddel.

Disse medlemmer mener at antall tilgjengelige arbeidsmarkedstiltak må stå i et rimelig forhold til antall arbeidsledige. I dag er det mange ledige som skal kjempe om relativt få tiltaksplasser, selv med den økningen i antall plasser Stortinget vedtok tidligere i vår. Disse medlemmer foreslår derfor å bevilge midler til å opprette 3 000 flere tiltaksplasser.

Disse medlemmer er av den oppfatning at bedrifter som i en periode har problemer, bør få muligheter til utvikle kompetansen til de ansatte sammen med Aetat og utdanningssystemet. På den måten kan bedriftene utvikle seg videre og ha større mulighet for å klare seg. Disse medlemmer foreslår derfor at 2 000 av tiltaksplassene skal være innenfor bedriftsinntern opplæring.

Disse medlemmer vil peke på at lovverket åpner for at arbeidsmarkedsopplæring i regi av Aetat kan anvendes for lengre permitteringsperiode enn 26 uker, og disse medlemmer mener at denne muligheten må brukes.

Disse medlemmer viser til at bedriftene i dag har mulighet til å permittere de ansatte i 26 uker. Noen bransjer har unntak og kan permittere de ansatte lenger. Disse medlemmer mener at normalt bør en periode på 26 uker være lang nok, men det er behov for å tillate en lengre permitteringsperiode i noen bransjer for å hindre at bedriftene i disse bransjene må si opp personer med verdifull kompetanse, som dermed kan forsvinne fra bransjen. Disse medlemmer fremmer derfor forslag om lovendringer slik at Regjeringen i forskrift kan gi unntak fra 26-ukers-regelen.

Disse medlemmer viser til at Regjeringen i fjor høst fikk flertall for omfattende innstramninger i dagpengeordningen. Ferietillegget ble fjernet, antall ventedager økte fra 3 til 5, maksimal stønadperiode ble redusert fra 3 til 2 år, kravet til ledighet økte fra 40 til 50 pst. og kravet til minsteinntekt økte fra 1,25 G til 1,5 G. Disse medlemmer synes disse endringene er usosiale og gikk imot dem. Nå foreslår disse medlemmer å reversere endringene, slik at de arbeidsledige kan få de samme ytelsene som de hadde tidligere.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til Dokument nr. 8:92 (2002-2003) hvor

stortingsrepresentantene Carl I. Hagen, Siv Jensen og Per Sandberg foreslår tiltak for å bedre økonomiens virkemåte, øke den økonomiske veksten og redusere arbeidsledigheten.

Disse medlemmer er bekymret for den voksende ledigheten. I Nasjonalbudsjettet for 2003 anslo Regjeringen ledigheten i 2003 til om lag 100 000 personer. Alt tyder på at dette var altfor optimistisk. Etter disse medlemmers oppfatning er norsk økonomi inne i en dyster utvikling. Veksten i BNP er svært lav, og anslagene er ytterligere nedjustert av Regjeringen i revidert budsjett. Arbeidsledigheten stiger blant annet på grunn av en rask og uheldig nedbygging og utflagging av norske industriarbeidsplasser. Lønnsomheten i næringslivet svikter og statens skatteinntekter svikter. Etter disse medlemmers oppfatning roper denne situasjonen på alt annet enn et stramt budsjett. Det er nettopp i en situasjon med lav vekst og ledig kapasitet, som blant annet illustreres av den økende ledigheten, at skatte- og avgiftslettelser vil være et effektivt og nødvendig bidrag til å gi de nødvendige tilbudssidestimulanser som kan gi ny vekst i BNP og dermed redusert ledighet, økt lønnsomhet og dermed også økte skatteinntekter på sikt. Etter disse medlemmers oppfatning bør hovedfokus i den økonomiske politikken være økt vekst i BNP, som betyr økt vekst i innenlands produksjon og inntekt på kort og lang sikt. Økt vekst i nasjonens inntekt er viktig for å opprettholde veksten i privat inntekt. Det er også viktig for å kunne opprettholde veksten i det offentlige tjenestetilbudet. Disse medlemmer mener det er galt å påstå at en såkalt stram finanspolitikk er nødvendig for å få lavere renter og kronekurs. Den såkalte handlingsregelen er også svært skadelig for norsk økonomi, både på kort og lang sikt. Handlingsregelen medfører en overfokusering på statsbudsjettets løpende overskudd og bidrar til å opprettholde et alt for høyt skatte- og avgiftstrykk, som legger en kraftig demper på den økonomiske veksten. Den statlige sparingen i Statens petroleumsfond er enorm. Disse medlemmer vil redusere sparingen i fondet noe for å kunne senke skatter og avgifter. Dette vil ikke redusere statens muligheter til å finansiere fremtidige pensjoner, da statens inntekter på sikt i mye større grad avhenger av veksten i innenlandsk produksjon og inntekt enn nivået på statlig sparing i petroleumsfondet. En reduksjon i skatter og avgifter vil føre til økt vekst i produksjon og inntekt, og dermed utvide skatte- og avgiftsgrunnlaget.

Disse medlemmer vil hevde at Regjeringen ikke har tatt inn over seg at norsk økonomi vokser svært lite, og at vekstutsiktene i et lengre perspektiv også er lave. Det er derfor nødvendig med større ambisjoner om vekst i BNP, og dette fordrer en økonomisk politikk som på kort og mellomlang sikt mobiliserer ressurser og øker effektiviteten, og som på lang sikt har ambisjoner om at Norge skal være ledende i produktivitetsutviklingen internasjonalt. Det er nå viktig å unngå at en midlertidig resesjon avløses av en langvarig stagnasjon. En langvarig stagnasjon kan i denne forbindelse defineres som en periode med en BNP-vekst under 1,5 pst.

Generelle og vedvarende lettelse i beskatningen av arbeidsinntekter er helt nødvendig for å få til betydelige tilbudssideeffekter i norsk økonomi. Det vil gjøre det mer lønnsomt å arbeide og vil også medføre mer moderate lønnsoppgjør, sysselsettingen vil øke og produksjonen vil øke. Samtidig vil privat sparing øke, og det vil bli lettere for næringslivet å få tilgang til ulike former for privat kapital.

Disse medlemmer vil i forbindelse med behandlingen av statsbudsjettet for 2004 legge frem omfattende forslag til skatte- og avgiftsreduksjoner, og vil derfor i denne forbindelse fremme forslag som supplerer de nødvendige skatte- og avgiftslettelse som må komme. Forslagene fra disse medlemmer er til dels kortsiktige virkemidler og dels langsiktige virkemidler og de er i det alt vesentlige samfunnsøkonomisk lønnsomme og politisk nødvendige, også uavhengig av konjunktursituasjonen.

Disse medlemmer mener følgende tiltak bør realiseres snarest:

- Bedre kapitaltilgangen til risikoprojekter samt stimulere til fornuftig strukturutvikling og utvikling av kapitalmiljøer.

Kapitaltilgangen til risikoprojekter er svært lav. Etablerte bedrifter sliter med finansiering av prosjekter og spesielt gründermiljøene mangler risikokapital. Et hovedproblem i Norge er at det i all hovedsak er staten som har betydelig formue, mens det i mindre grad er formue av betydning på private hender. Denne situasjonen er skapt ved at det gjennom lang tid er bygget opp statlig kapital, spesielt ved beskatning av petroleumsinntekter, samtidig som privat sektor er gjort kapitalfattig gjennom et høyt skatte- og avgiftstrykk. På lang sikt må skatter og avgifter senkes, slik at bedrifter og husholdninger får beholde mer av den verdiskapningen de leverer, slik at privat sparing kan øke. Dermed vil privat kapital kanaliseres inn i kapitalmarkedet på en naturlig måte og bidra til en dynamisk utvikling av næringslivet, samtidig som det gir grunnlag for en veksttrafikk privat finansnærings. Men privat formuesoppbygging tar tid, og i mellomtiden bør man legge til rette for at statlig kapital kan fylle denne rollen. For at dette skal fungere optimalt, er det viktig å etablere uavhengige fond med uavhengige styrever som hindrer at Storting og regjering kan blande seg bort i de investeringsvalg som gjøres av fondene i det daglige.

- Fremskynding av allerede vedtatte og nødvendige offentlige byggeprosjekter.

Da byggenæringens største utfordringer de siste årene har vært å skaffe seg nok kompetent arbeidskraft, har det vært nedlagt et betydelig arbeid i å rekruttere ungdom til næringen. Dette har gitt positive resultater. Men de internasjonale konjunkturer og usikkerhet rundt økende arbeidsledighet i Norge, har medført klare signaler om at aktivitetsnivået i næringen vil falle, til tross for at det offentlige har svært mange store prosjekter som vil bli satt i gang etter hvert. Man kan

dermed komme i den situasjon at dårlig koordinering av offentlig byggevirksomhet fører til kraftige svingninger i aktivitetsnivået for byggenæringen, med de konsekvenser dette har for samfunnet. Fra en situasjon med permitteringer og oppsigelser i noen tid fremover, kan det bli en situasjon med press på kapasiteten i næringen noen år senere. Dette vil medføre at vi nok en gang går inn i en tid hvor en får betydelig økt kostnadspress, krav om kortere byggetid, redusert produktivitet og dårligere kvalitet på produktene. Disse medlemmer ser samfunnsøkonomiske gevinster å hente ved at det offentlige nå fremskynder igangsetting av allerede besluttede og nødvendige prosjekter som man uansett konjunktursituasjon ser det nødvendig å realisere. Skole- og kirkebygg har også et stort behov for vedlikehold, som det ikke er noen grunn til å vente med.

- Forserping av allerede igangsatte veibyggingssprosjekter og igangsetting av nye.

Situasjonen i anleggssektoren er igjen blitt svært vanskelig. Antallet ledige anleggsarbeidere øker, og lite tyder på noe oppsving. Staten er en stor kunde på anleggsmarkedet. Å tilleggsbevilge for inneværende år vil gi stabilitet på arbeidsmarkedet og i bransjen for øvrig, og det vil sikre sysselsettingen og utviklingen av viktig kompetanse for de ansatte.

- Styrke den internasjonale satsningen av Norge som turistland.

Det er mye å vinne på verdiskapning innenfor turist- og reiselivsbransjen gjennom en internasjonal satsning og merkevarebygging. Aggressiv markedsføring i konkurrentland finansiert av myndigheter i andre land, har bidratt til tap av markedsandeler hjemme og mye ledig kapasitet. Å avsette midler til markedsføring av Norge i utlandet, som de fleste andre land gjør, er fornuftig, og burde ikke påvirke budsjettbalansen heller, fordi pengene brukes i utlandet. Skulle dette gi resultater i form av økt turisme til Norge, gir dette økte eksportinntekter og høyere verdiskapning i Norge og vil således være positivt for norsk økonomi.

- Økt satsning på forskning og utvikling.

Forskning er investering i fremtidig livskvalitet og velferd. Forskningen har stor betydning for den økonomiske utviklingen, og er derfor viktig for fremtidige generasjoner. Fremtidig vekst vil henge sammen med at eksisterende næringer blir mer kunnskapsintensive og at det skapes nye kunnskapsintensive bedrifter. I 2001 ble det i Norge brukt 1,62 pst. av BNP til FoU, mens det i Sverige ble brukt 4,3 pst. av BNP til samme formål. Det er vedtatt målsetting å nå opp til OECD-gjennomsnitt innen 2005 i Norge, og selv om dette er lite offensivt, ligger vi langt unna å nå målsettingen, særlig når Regjeringen i revidert budsjett faktisk foreslår å kutte i forskningsbevilgninger. Centres of Excellence er etablert av Norges forskningsråd for å stimu-

lere norske forskningsmiljøer til å vie seg til langsiktig grunnleggende forskning på høyt internasjonalt nivå. Det er gode grunner til å opprette flere slike sentre innen prioriterte områder. Disse medlemmer vil særlig peke på områdene biomarin, energi, offshore og marin.

- Styrket internasjonal eksportinnsats.

Det er viktig å styrke norske bedrifters konkurransevne i internasjonale markeder. Norsk eksportnæring er relativt sett kapitalfattig grunnet vedvarende høyt skatte- og avgiftsnivå. Økt innsats vil bidra til økte eksportinntekter fra annet enn petroleumsvirksomhet.

- Statlige utviklingskontrakter.

Det er behov for en videreutvikling av IFU- og OFU-ordningene som i dag administreres av SND. Statlige utviklingskontrakter er avtaler mellom en statlig virksomhet og en norsk bedrift som påtar seg å utvikle og levere et nytt, avansert produkt eller tjeneste til den statlige virksomheten. OFU-kontrakter kan omfatte forprosjekter, spesifisering og utvikling av prototyp og utviklingsprosjekt som omfatter utprøving og eventuelt prøveserie.

- Sikre at Aetat i enda større grad benytter private tjenesteytere for å sørge for nødvendig arbeidsformidling og avlastning med merkantile oppgaver.

Det haster å fremme tiltak for å hindre økningen i arbeidsledigheten. Dette er ikke bare et spørsmål om å øke utgifter, men også et spørsmål om å begrense utgiftene som vil komme som følge av antall dagpengemottakere. Ett slikt tiltak innebærer bruk av private tjenesteytere for å sørge for privat arbeidsformidling samt avlastning i Aetat med merkantile oppgaver.

- Sørge for at privat sikkerhetspersonell benyttes for uttransportering av avviste asylsøkere i de tilfeller der politiets kapasitet er fullt utnyttet.

Disse medlemmer viser til forslag om ekstrabevilgninger til UDI for å minske restansene i asylsaksbehandlingen. Dette får som konsekvens at det vil bli uttransportert et større antall asylsøkere fra Norge, all den tid vi erfaringsmessig vet at størsteparten av asylsøkerne som kommer ikke har grunnlag for opphold. For å uttransportere avviste asylsøkere har kommunalkomiteen tidligere gitt anledning til å benytte alternative metoder for uttransport. Derfor bør det brukes privat sikkerhetspersonell i de tilfeller der politiets kapasitet er utnyttet fullt ut, og ikke kan løses midlertidig med ekstrabevilgninger.

- Heve pleiefaktoren i sykehjemmene, øke bemanningen og sørge for at omsorgsarbeidere får anledning til å arbeide i hele eller tilnærmet hele stillinger der dette er mulig.

Disse medlemmer viser til at Fremskrittspartiet gjennom mange år har pekt på den lave bemanningsfaktoren i eldreomsorgen, særlig i sykehjemmene. Det vil være et nyttig hjelpemiddel å få utarbeidet minstenormer for pleiefaktorer i sykehjem basert på brukernes pleiebehov. Lav bemanningsfaktor fører til for stor belastning på dem som arbeider i omsorgsyrkene, samtidig som det ikke blir mulig å yte tilstrekkelig omsorg og pleie, verken når det gjelder kvalitet eller kvantitet. I eldreomsorgen er en stor del av stillingene deltidstilinger, ofte med svært lave brøker. Det er grunn til å spørre seg om dette fører til effektive tjenester. Dagens stillingsstruktur fører også til mer administrasjon og instruksjon til flere ansatte. Samlet gir dette dårlig økonomisk styring og utnyttelse av midlene i omsorgssektoren.

- Sikre like forutsetninger til Eurofighterprosjektet og JSF-prosjektet.
- Intensivere arbeidet med å få realisert gjenkjøp overfor norsk industri i de prosjekter som er gjennomført og i de som er under realisering.

For å sikre en positiv utvikling for norske høyteknologibedrifter og annen industri er det viktig at Forsvarets materiellanskaffelser virker positivt for norsk industri. Gjennom oppkjøpsregimet skal norsk industri sikres oppdrag i forbindelse med store forsvarskontrakter som går til utenlandske leverandører. I forbindelse med den planlagte nyanskaffelsen av kampfly, er det inngått forpliktende samarbeid med Lockheed Martin/JSF om utvikling med henblikk på et eventuelt kjøp av kampflyet JSF/F-35. Dette samarbeidet koster for Norges til sammen \$ 122 mill. over en periode på ti år. For å sikre en reell konkurranse om levering av nye kampfly er det viktig at det ikke låses samarbeid av denne typen mot en spesiell leverandør. Et samarbeid med konkurrenten Eurofighter på samme økonomiske nivå, vil sikre en reell konkurranse om levering av nye kampfly. Et slikt samarbeid med Eurofighter vil også sikre norske industri- og teknologibedrifter store kontrakter, og på den måten bidra til å minske arbeidsledigheten.

- Matvarehjelp til u-land.

Norge har ratifisert Matvarehjelpkonvensjonen av 1999. Det norske bidraget kanaliseres via Verdens matvareprogram (WFP). For å sikre en kvalitativ høy standard på de norske bidragene til WFP og å bidra til opprettholdelse av industriarbeidsplasser i Norge er det ønskelig å beholde en viss binding av bistandsmidlene.

- Bedrede rammevilkår for norske bedrifter, blant annet gjennom å tilpasse miljøkravene.

Det er viktig å verne om miljøet, men dette må skje gjennom internasjonalt samarbeid, og ikke gjennom ensidige nasjonale tiltak. Det er til liten glede for det globale miljøet om en forurensningskilde flytter fra Norge til utlandet, spesielt med bakgrunn i at norsk næringsliv allerede er blant de mest miljøvennlige i

verden. Gasskraftsaken illustrerer at norsk industris mange miljøkrav er særnorske. Et annet eksempel er tiltakene for å redusere utslipp av klimagasser fra industrien. Disse medlemmer mener derfor det er nødvendig å sikre at norske miljøkrav for næringslivet tilpasses samme rammebetingelser som i EU og andre konkurrentland.

- Økt oljevernberedskap.

Skipstrafikken langs norskekysten i dag er stor. Eksport av olje fra Nordvest-Russland er ventet å øke betydelig, noe som vil medføre at skipstrafikken øker kraftig i nordområdene med hensyn til transport av olje. Dette øker risikoen for ulykker og krever styrket beredskap mot større ulykker og uhell langs kysten. Det er derfor viktig å styrke eksisterende oljevernberedskap og etablere nye oljeverndepoter der dette er nødvendig.

- Fremme nødvendige tiltak for å redusere konflikter i forbindelse med opprettelsen av nasjonalparker, verneområder og lignende.

Det er betenkelig at myndighetene oppfordrer mange distriktskommuner til å tenke nytt for å sikre lokalt næringsliv, men samtidig legger utallige hindringer i veien for de samme kommunene. Det gjelder for eksempel mulighetene for å drive turisme i naturskjønne omgivelser, småkraftverk i lokale elver, fiskeoppdrett i lokale fjorder og tømmerhogst i lokale skoger.

- Bredbåndsfond for kommunene.

Norge sakker kraftig akterut på internasjonale rangeringer over antall sluttbrukere med tilgang til bredbånd. Norge har færre husstander og bedrifter knyttet til bredbånd enn andre land. Disse medlemmer mener at bredbåndsinfrastruktur må bygges ut over hele landet og komme sammen med satsning på innhold.

- SkatteFUNN.

SkatteFUNN-ordningen har vist seg å være en delvis suksess og bør videreføres. Men ordningen ekskluderer enkeltmannsforetak og det kan neppe ha vært Stortingets intensjon og bør følgelig rettes opp.

- Grensehandelsavgifter.

Grensehandelsutsatte næringer er nå enda mer utsatt for oppsigelser, permitteringer og nedleggelse pga. den generelle økonomiske situasjonen. En kraftig reduksjon i avgifter på grensehandelsutsatte varer vil bidra til at grensehandelen avtar og at flere vil gjøre sine innkjøp i Norge og dermed bidra til å styrke norsk handelsnæring, redde arbeidsplasser og skape nye arbeidsplasser langs hele grensen mot Sverige.

- Inntektspolitisk samarbeid.

Moderate lønnsoppgjør kan sikres ved at staten gir sitt bidrag ved å tilby skatte- og avgiftslettelser som kompensasjon for at det ikke gis bruttolønnstillegg ved inntektsoppgjøret. Utgangspunktet for det nasjonale lønnsoppgjøret dreier seg i stor grad om å sikre alle grupper en viss kjøpekraftsutvikling basert på en vurdering av næringslivets og i særlig grad det konkurranseutsatte næringslivs konkurranseevne. Sentrale elementer som inngår i det tekniske beregningsutvalgets grunnlagsvurderinger, er forventet prisutvikling eller inflasjon og gjeldende skattesatser som sier noe om hvor stort et bruttotillegg må være for å sikre den ønskede kjøpekraftsutvikling. Disse medlemmer mener derfor at staten bør tilby skatte- og avgiftslettelser for kommende lønnsoppgjør for å unngå brutto-lønnsøkninger som driver opp kostnader og priser og reduserer konkurranseevnen.

– Justissektoren.

Innen justissektoren er det en rekke uløste oppgaver hvor samfunnet har et ansvar for at de blir løst, eksempelvis forsere utbygging av fengsel, omgjøre nedlagte militæranlegg til midlertidige fengsel, utdanne flere fengselsbetjenter, tillate drift av private fengsel, ansette flere jurister og merkantilt personell innen politi- og påtalemyndighet og la private selskaper besørge fange-transport.

– Bruk av gass i Norge og tilrettelegging for økt vannkraftutbygging.

Det er nødvendig med fremtidsrettede stabile rammebetingelser for norsk petroleumsindustri og kraftbransje. Utbygging av hovedrørledninger for gass burde være et myndighetsansvar, tiltak som sikrer bygging av gasskraftverk må iverksettes, det må legges til rette for å gi konsesjon for bygging av gasskraftverk andre steder i Norge, det må sikres teknologinøytrale støtteordninger for økt kraftproduksjon, og konsesjonsregler for bygging av mindre kraftverk må forenkles.

Disse medlemmer viser for øvrig til Innst. S. nr. 260 (2002-2003), Innst. O. nr. 122 (2002-2003), samt Innst. S. nr. 283 (2002-2003) Virkemiddelmeldingen hvor Fremskrittspartiets ulike forslag fremkommer.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti viser til Dokument nr. 8:78 (2002-2003) om strakstiltak mot arbeidsledighet. Disse medlemmer understreker at arbeidskraften er vår viktigste ressurs. 70 pst. av Norges nasjonalformue sitter i nordmenns hjerner og hender. I årene framover er det mangel på arbeidskraft som vil bremse utviklingen av velstand og velferd. Å la over 100 000 voksne arbeidsføre mennesker gå arbeidsløse er derfor uakseptabel sløsing.

Disse medlemmer påpeker at tilknytning til arbeidslivet er en viktig forutsetning for et godt liv for svært mange. Både økonomisk og sosialt er arbeidslivet helt sentralt. Arbeidsledighet, særlig når den blir

langvarig, gir økt risiko for mange typer problemer - fattigdom, psykiske problemer, ensomhet, varig utstøting av arbeidslivet mv. For den enkelte er det derfor svært viktig å komme raskt ut i arbeid.

Det er ikke mangel på uløste oppgaver i det norske samfunnet. Disse medlemmer viser til at det derfor er åpenbart fornuftig å koble viktige oppgaver som står ugjort i dag, og arbeidsløse med den riktige kompetansen. Ved å sørge for at disse finner hverandre skapes det en vinn/vinn-situasjon for den enkelte og samfunnet:

- Mange arbeidsløse kommer i jobb i stedet for å motta trygd.
- Viktige samfunnsoppgaver blir utført.
- Rekruttering til uførhet og mange sosiale problemer reduseres.
- Sløsing med vår viktigste ressurs reduseres.

Punktene over viser at dette vil gi betydelige samfunnsmessige gevinster. utfordringen er å få til dette uten å skape nytt press på renta. I merknader til kapittel 2 i denne innstillingen, redegjør disse medlemmer for hvordan den økonomiske politikken bør innrettes for å sikre dette. Det innebærer primært at vi må få en bedre disponering av statens penger, med sikte på å få flere hender i meningsfylt arbeid, men også en viss økning av pengebruken utover dette.

Disse medlemmer viser til at norsk økonomi i det siste har vært preget av høy kronekurs som følge av stram pengepolitikk. Rentedifferansen til resten av Europa har vært svært høy, og det har gjort norske kroner attraktive. Bakgrunnen for dette kan vi delvis finne i høyere kostnadsvekst i Norge enn i landene rundt oss, men en stor del av ansvaret må også legges på en pengepolitikk som har lagt for stor vekt på hensynet til stabil inflasjon, på bekostning av målet om lav arbeidsledighet. Konsekvensen er omfattende industridød, og akselererende tap av arbeidsplasser i konkurranseutsatt sektor. Denne pengepolitikken har vært helt ødeleggende for norsk økonomi.

Disse medlemmer registrerer at pengepolitikken det siste halve året heldigvis er blitt lagt om i ekspansiv retning. Dette har ført til en svekkelse av kronekursen, sjøl om mye gjenstår før den er tilbake på nivået den lå på før styrkingen begynte. Men dette illustrerer også problemet med å la pengepolitikken stå for aktivitetskorrigeringen i økonomien. Innstramming gjennom høyere rente virker primært via styrket valuta. Det betyr at det i hovedsak er konkurranseutsatt sektor som må ta støytten. Dette har vært svært synlig det siste året. Det er ikke så vanskelig å stramme inn på denne måten, men når det blir behov for å stimulere økonomien får vi store problemer. Næringer som skal selge sine produkter på verdensmarkedet kan ikke bygges opp i takt med konjunktursvingningene. Det tar vesentlig lenger tid. Slike næringer er derfor helt avhengige av mer stabile rammevilkår enn dagens pengepolitikk vil gi dem. Disse medlemmer understreker at det derfor er nødvendig med en omlegging av pengepolitikken slik at hensynet til inflasjon ikke veier tyngre

enn hensynet til en stabil økonomisk utvikling og lav arbeidsledighet. Det innebærer også at finanspolitikken må brukes mer aktivt for å stabilisere økonomien.

Disse medlemmer påpeker at det også er helt nødvendig å få til et inntektspolitisk samarbeid. Alle parter må nå bidra for å bekjempe arbeidsledigheten. Regjeringen må sammen med partene i arbeidslivet finne fram til løsninger som bidrar til å holde kostnadsutviklingen i Norge nede. Dette må ikke skje på en måte som forsterker forskjellsutviklingen i samfunnet. Når arbeidstakerne nå viser vilje til moderasjon må skattelettelse til høytlønte og fortsatt sterk økning i toppledernes lønninger hindres. Kravet til moderasjon må heller ikke brukes til å nekte trygdede og lavtlønte rettferdige og nødvendige forbedringer i levekår.

Denne planen er et viktig bidrag til en slik dugnad: Gjennom klar omprioritering fra privat forbruk til viktige fellesskapsprosjekter bidrar vi til å få ledige hender i arbeid. Sammen med en omlegging av pengepolitikken vil dette være en grunnleggende forutsetning både for å bevare eksisterende arbeidsplasser og for å skape nye.

Disse medlemmer er særlig bekymret for den sterke økningen i arbeidsledigheten blant ungdom. Disse medlemmer viser til at økningen i ledigheten i aldersgruppen 20-24 år er sterkere enn den generelle ledighetsutviklingen og at svært mange nyutdannede har vanskelig for å etablere seg på arbeidsmarkedet. Ifølge tall fra A-etat var 12 827 ungdommer mellom 20 og 24 år registrert uten arbeid ved utgangen av mai måned. Det er 36 pst. flere enn i mai 2002. Disse medlemmer finner denne utviklingen totalt uakseptabel. Høy ungdomsledighet representerer ikke bare sløsing med viktige ressurser, men også at mennesker holdes utenfor arbeidslivet på et tidspunkt hvor muligheten til å samle seg yrkeserfaring for mange er særlig viktig. Disse medlemmer ser for eksempel en urovekkende tendens til at lærlinger ikke får fast arbeid etter endt læretid. Det er avgjørende at ikke denne tendensen får bite seg fast, slik at mange unge mennesker blir langtidsledige og over tid ikke får noen fast tilknytning til arbeidslivet. Disse medlemmer viser til Sosialistisk Venstrepartis merknader og forslag i forbindelse med Utjamningsmeldinga der Sosialistisk Venstreparti gikk inn for å gi gruppen mellom 20 og 24 år en garanti om arbeid slik at ingen blir gående ledig lenger enn 6 måneder, og en garanti om tiltak og/eller opplæring etter 4 ukers arbeidsledighet. Det vises også til merknader og forslag under kommunalkomiteens behandling av Dokument nr. 8:82 (2002-2003) hvor Sosialistisk Venstreparti går inn for å gjeninnføre ungdomsgarantien for unge mellom 20 og 24 år. Disse medlemmer er bekymret over at Regjeringen ikke ser ut til å ha noen strategi for å bekjempe ungdomsledigheten, og vil understreke behovet for raskt å komme med tiltak som kan snu utviklingen.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer i Innst. S. nr. 260 (2002-2003) en rekke forslag om tiltak som vil kombinere ledige hender med uløste oppgaver i samfunnet. Her vil vi særlig peke på følgende tiltak (i mill. kroner):

Tiltak	Forslag
Rassikring	150
Veiinvesteringer	50
Jernbane	580
T-bane	20
Div. bygg universiteter og høyskoler	45,2
SND - Regionale næringsfond	230
- Landsdekkende innovasjonsordning	50
- Kulturbasert næringsutvikling	5
- Næringsrettet design	5
- Nyskaping, omstilling og kapasitetstilpasning i fiskerinæringen	30
- Maritimt innovasjonsprogram	10
- Tapsfond fiskeindustrien	50
- Tapsfond fiskerinæringen	15
Norges forskningsråd	53,5
Forsknings- og utviklingskontrakter	35
Forskning og utvikling i landbruket	25
Internasjonal markedsføring av Norge som reisemål	10
Sosial boligbygging	100
Ordinære arbeidsmarkedstiltak	100
Arbeidsmarkedstiltak for yrkeshemmede	150
Husbankens lånerammer	2 500
Opprydning forurensa grunn og havbunn	15
ENOVA-tilskudd til ENØK	200
Sum	4 428,7

Medlemen i komiteen frå Senterpartiet tek dette til etterretning. Denne medlemen syner elles til sine kommentarar under 2.2, som i grove trekk skisserer korleis finans- og næringspolitikken lyt utformast for å auke sysselsetjinga i norsk økonomi.

Komiteens medlem fra Kystpartiet tar dette til etterretning.

11. INNTEKTSPOLITIKKEN

11.1 Sammendrag

Lønnsoppgjøret i 2002 førte til høye tillegg. Det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppgjørene anslo i sin marsrapport årslønnsveksten fra 2001 til 2002 for alle grupper til 5,7 pst. Med en vekst i konsumprisene på 1,3 pst. innebærer det en reallønnsvekst i 2002 på hele 4,3 pst. En må tilbake til 1975 for å finne en tilsvarende høy reallønnsvekst. Til tross for sterkt svekket konkurransevne og svekket lønnsomhet i flere næringer ble lønnsveksten høy i både skjermede og konkurranseutsatte sektorer. Lønnsoverhenget inn i 2003 er anslått til 2,75 pst. I tillegg ble det i fjorårets oppgjør i enkelte tariffområder avtalt tillegg for inneværende år. Dette gir et bidrag til årslønnsveksten i år på 0,5 prosentpoeng.

Høy lønnskostnadsvekst de siste årene har bidratt til en kraftig svekkelse av den kostnadsmessige konkurransevnen. Konkurransevnen er svekket både som

følge av at lønnsveksten i Norge er høyere enn hos handelspartnerne og som følge av en kraftig styrking av kronekursen. I felles valuta økte lønnskostnadene i norsk industri med 19 pst. mer enn hos handelspartnerne fra 1996 til 2002.

På bakgrunn av den høye lønnsveksten i 2002 og svekkelsen av den kostnadsmessige konkurranseevnen tok Regjeringen i fjor høst et initiativ overfor partene i arbeidslivet for å styrke det inntektspolitiske samarbeidet. Det ble enighet om å sette ned to utvalg for å drøfte utfordringer for lønnsdannelsen og det inntektspolitiske samarbeidet:

- Et ekspertutvalg som skulle vurdere utfordringer for konkurranseutsatt sektor og lønnsdannelsen i årene framover (Holden II-utvalget).
- Et dialogforum under Kontaktutvalget, ledet av arbeids- og administrasjonsministeren, som fikk som mandat å drøfte grunnlaget for lønnsoppjøret i 2003.

På bakgrunn av dette arbeidet la Kontaktutvalget fram en felles erklæring 22. januar 2003 om situasjonen foran mellomoppjøret i 2003. I denne erklæringen forpliktet partene i arbeidslivet seg til å få lønnsveksten i Norge mer på linje med utviklingen hos våre handelspartnere.

Regjeringen ser det som svært positivt at tariffoppgjørene så langt har vært i tråd med enigheten i Kontaktutvalget og ambisjonen om å få ned lønnsveksten mot samme nivå som handelspartnerne. Basert på en forutsetning om at også lønnsglidningen blir moderat, anslås årslønnsveksten fra 2002 til 2003 for alle grupper til om lag 41/2 pst. De særskilte tilleggene som ble gitt til lærerne i fjor, bidrar til å trekke opp årslønnsveksten med 0,1 prosentpoeng i år. Oppgjørene i 2003 ser ut til å bidra til at lønnsoverhenget inn i 2004 blir relativt moderat, og vesentlig lavere enn i 2003. For 2004 anslås årslønnsveksten å komme ned til 41/2 pst.

Regjeringen har på sin side fulgt opp sine forpliktelser i erklæringen fra Kontaktutvalget. Bevilgningene til arbeidsmarkedstiltak og personell i Aetat er økt, skattefradraget for fagforeningskontingent foreslås økt i forbindelse med Revidert budsjett 2003, og Regjeringen vil i løpet av kort tid sette ned et utvalg som skal se nærmere på mulige virkemidler for å redusere uønsket deltid slik at tilgangen på arbeidskraft kan øke.

Både Holden II-utvalgets rapport og erklæringen fra Kontaktutvalget om mellomoppjøret 2003 understøtter Regjeringens politikk for å styrke konkurranseevnen og motvirke den økte ledigheten. Regjeringen deler Holden II-utvalgets vurdering av at problemene konkurranseutsatt sektor nå opplever først og fremst har sammenheng med lønnsdannelsen og den sterke kronekursen. Som utvalget understreker, er det her en må søke løsningene. Utvalget anbefaler ikke tiltak som støtter enkeltbransjer og enkeltvirksomheter. Med lavere lønnsvekst kan pengepolitikken slakkes opp. Da faller renten og kronen vil kunne svekkes.

Regjeringen vil også vise til at utvalget advarer mot å åpne opp for en systematisk sterkere økning i bruken

av oljeinntekter enn det som følger av handlingsregelen. Det vil kunne føre til sterk krone og svekket konkurranseevne, og bidra til for rask nedbygging av konkurranseutsatt sektor. I tillegg vil det gjøre det vanskelig å møte økningen i pensjonsutgiftene i årene framover.

11.2 Komiteens merknader

Komiteens medlemmer fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre slutter seg til Regjeringens vurdering. Disse medlemmer er bekymret over svekkelsen i næringslivets konkurranseevne som følge av særnorske høye lønnsoppgjør de siste seks, syv år, en trend som i fjor toppet seg med det høyeste reallønnsoppjøret på nær 30 år. Det er derfor meget positivt at Regjeringens initiativ overfor partene i arbeidslivet for å styrke det inntektspolitiske samarbeidet ser ut til å bidra til at årets lønnsoppgjør blir mer på linje med lønnsoppgjørene hos våre handelspartnere. Disse medlemmer har merket seg Holden II-utvalgets vurdering av at problemene konkurranseutsatt sektor nå opplever først og fremst har sammenheng med lønnsdannelsen og den sterke kronekursen, og støtter utvalgets konklusjon på at det er her en må søke løsninger. Det er derfor gledelig at Regjeringens finanspolitikk har bidratt til at renten har blitt redusert med 2 pst. siden budsjettet ble vedtatt og at kronekursen har svekket seg den senere tid. Disse medlemmer har også merket seg at utvalget ikke anbefaler tiltak som støtter enkeltbransjer og enkeltvirksomheter. Generelle tiltak som demper presset på lønnsdannelsen, fører til lavere rente og svekker kronekursen vil bedre situasjonen for alle landets mer en 430 00 bedrifter. Disse medlemmer støtter også utvalgets advarsel mot å åpne for en systematisk sterkere øking i bruken av oljepenger.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at Arbeiderpartiet sammen med LO la fram forslag til et nytt solidaritetsalternativ 5. mars 2003. Bakgrunnen for forslaget var den økonomiske situasjonen, med økende arbeidsledighet og nedbygging i konkurranseutsatt industri. Disse medlemmer vil peke på at Arbeiderpartiet og LO er enige om at situasjonen må snus gjennom en mer langsiktig og ansvarlig budsjettpolitikk og inntektspolitikk som bidrar til lavere rente og lavere og mer stabil kronekurs. LO og Arbeiderpartiet er også enig om at det er behov for et forpliktende og utdypet inntektspolitisk samarbeid, en aktiv arbeidsmarkedspolitikk og en offensiv nærings- og industripolitikk. Disse medlemmer vil peke på at Arbeiderpartiet følger opp solidaritetsalternativet i sine forslag til revidering av statsbudsjettet for 2003. Disse medlemmer viser til sin merknad under punkt 2.2 i denne innstillingen.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til sine merknader i kapittel 10 om at staten bør tilby skatte- og avgiftslettelse for å hindre bruttolønnsøkninger, fordi dette kan bidra til å styrke norske bedrifters konkurranseevne samtidig som kjø-

pekraften for arbeidstagerne opprettholdes. Disse medlemmer har registrert at Regjeringen gjennom årets lønnsoppgjør har benyttet dette virkemiddelet, riktignok i svært beskjeden grad, gjennom skattefradraget for fagforeningskontingent. Etter disse medlemmers oppfatning er ikke dette et godt nok virkemiddel fordi det først og fremst kommer de fagorganiserte til gode, men det viser at Regjeringen ikke lenger er fremmed for tanken om å benytte slike virkemidler. Disse medlemmer forventer derfor at Regjeringen i større grad vil være rede til å benytte skatte- og avgiftsreduksjoner som virkemiddel i kommende lønnsoppgjør.

Disse medlemmer vil minne om at Fremskrittspartiet ved gjentatte anledninger har fremmet forslag om dette i Stortinget. Disse medlemmer vil hevde at hadde Regjeringen tatt dette virkemiddelet i bruk, særlig ved fjorårets lønnsoppgjør, kunne vi ha unngått den kostnadsveksten mange konkurranseutsatte bedrifter opplevde pga. høye bruttolønnstillegg som har ført til både konkurser, permitteringer, oppsigelser og utflytting.

Disse medlemmer deler ikke Regjeringens oppfatning hva gjelder å holde seg fast i handlingsregelen for bruk av oljeinntekter i norsk økonomi og viser her til sine merknader andre steder i denne innstilling.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti understreker at et inntektspolitisk samarbeid er en forutsetning for å bekjempe arbeidsledigheten på sikt. For å sikre en kostnadsutvikling som er bærekraftig også for konkurranseutsatt sektor, må vi få til et forpliktende samarbeid der alle parter bidrar for å bekjempe arbeidsledigheten. Regjeringen må sammen med partene i arbeidslivet finne fram til løsninger som bidrar til å holde kostnadsutviklingen i Norge nede. Dette må imidlertid ikke skje på en måte som forsterker forskjellsutviklingen i samfunnet. Når arbeidstakerne viser vilje til moderasjon, må skattelettelser til høytlønte og fortsatt sterk økning i topplederens lønninger, hindres. Kravet til moderasjon må heller ikke brukes til å nekte trygdede og lavtlønte rettferdige og nødvendige forbedringer i levekår.

Disse medlemmer har i Dokument nr. 8:78 (2002-2003) lansert en plan for å bekjempe arbeidsledigheten. Dette er et viktig bidrag til en slik dugnad: Gjennom klar omprioritering fra privat forbruk til viktige fellesskapsprosjekter bidrar vi til å få ledige hender i arbeid. Sammen med en omlegging av pengepolitikken vil dette være en grunnleggende forutsetning både for å bevare eksisterende arbeidsplasser og for å skape nye.

Medlemmen i komiteen frå Senterpartiet vil aller fyrst peike på at målsetnaden med inntektspolitikken er å påverke lønsdaninga i økonomien. Inntektspolitiske virkemiddel som oppmodingar overfor partane i arbeidslivet og utveksling av informasjon kan fungere, men vil typisk ha usikre effektar. Denne medlemmen meiner den sentrale inntektspolitiske

utfordringa er å syte for velfungerande institusjonelle rårer kring lønsdaninga. Spesielt meiner Senterpartiet at sentraliserte lønsforhandlingar er godt eigna til å sikre ei lønsdaning som over tid er samfunnsøkonomisk gagnleg. Ei relativt meir desentralisert lønsdaning vil opne for at ulike fagforbund i sterkare grad konkurrerer mot einannan, noko som i saman kan generere løns- og prisspiralar som svekkar den kostnadsmessige konkurranseevna. Gjennom sentraliserte lønsforhandlingar kan dette konkurranseaspektet derimot modererast, slik at lønsveksten lettare kjem på line med forholda hjå dei viktigaste handelspartnarane våre. Sentraliserte lønsoppgjer har elles vore eit særtrekk ved lønsdaninga i Austerrike, Noreg og Sverige, og har over tid produsert vesentleg lågare arbeidsløysenivå enn i land der lønsdaninga har vore mindre sentralisert.

Denne medlemmen viser til den såkalla hovudkursteorien, som tilseier at K-sektor bør vere lønsleiiande i ein liten, open økonomi som den norske. I K-sektor har verksemdene relativt mindre rom enn bedrifter i skjerma, konsumretta sektor til å auke produktprisane for å kompensere for lønsauke utover produktivitetsveksten. Dersom skjerma sektor er lønsleiiande, aukar sannsynet for ein ubalansert lønsvekst som systematisk undergrev konkurranseevna til K-sektor. Senterpartiet meiner sjansane for ei slik utvikling aukar ettersom talet på sysselsette i K-sektor minskar. Dette fordi det politisk kan verte vanskelegare å insistere på at ei stendig minkande minoritet av dei sysselsette skal ha einerett på å vere lønsleiiande. Denne medlemmen meiner difor at Regjeringas neglisjering av K-sektor ikkje berre skaper aukande arbeidsløys, men i tillegg kan minske sjansane for at lønsdaninga tek omsyn til lønsevna i den konkurranseutsette sektoren i økonomien.

Komiteens medlem fra Kystpartiet tar dette til etterretning.

12. RETNINGSLINJER FOR REGULERING AV FOLKETRYGDENS GRUNNBELØP

12.1 Sammendrag

Ved behandlingen av St.prp. nr. 72 (2001-2002) om trygdeoppgjøret for 2002 fattet Stortinget 20. juni 2002 følgende vedtak:

"Stortinget ber Regjeringen legge frem sak om retningslinjene for trygdeoppgjøret. Saken legges frem slik at Stortinget kan vedta eventuelle nye retningslinjer i forkant av trygdeoppgjøret 2003."

Ved behandlingen av St.prp. nr. 1 (2002-2003) om statsbudsjettet for 2003 fattet Stortinget 11. desember 2002 følgende to vedtak:

"Stortinget ber Regjeringen ta igjen etterslepet fra pensjonistoppgjøret i juni 2002 før trygdeoppgjøret i 2003."

"Stortinget ber Regjeringen sørge for at reguleringen av grunnbeløpet i folketrygden minst reguleres i tråd med lønnsutviklingen for yrkesaktive."

De nåværende retningslinjene, som ble vedtatt av Stortinget i 1999, har følgende ordlyd:

"Etter drøftingar på førehand med organisasjonar for pensjonistane gjer Regjeringa framlegg for Stortinget om regulering av grunnbeløpet i folketrygda. Reguleringa av grunnbeløpet skjer normalt 1. mai kvart år. Siktemålet for reguleringa skal vere å gi pensjonistar med folketrygdpensjon ei inntektsutvikling om lag på linje med utviklinga for yrkesaktive og i tråd med dei prinsipp og mål som er lagt til grunn for gjennomføringa av det inntektspolitiske opplegget elles. Venta inntektsutvikling for yrkesaktive blir 2002 fastsett med utgangspunkt i inntektsoppgjera for offentlege tilsette og LO/NHO-oppgjeret. Det skal følgje med eit bakgrunnsmateriale som viser kva tala for venta inntektsutvikling for yrkesaktive er basert på og andre tilhøve som har hatt innverknad på fastlegginga av grunnbeløpet. Materialet skal også vise korleis inntektsutviklinga har vore for yrkesaktive og pensjonistar i dei seinare åra. Oversikt over utviklinga for yrkesaktive i LO/NHO-området og for offentlege tilsette og for gruppa lønnstakarar i alt baserast mellom anna på materiale om lønnsutviklinga frå Det tekniske berekningsutvalet for inntektsoppgjera."

Retningslinjene som ble vedtatt var i samsvar med Regjeringens forslag, jf. St.meld. nr. 1 (1999-2000) og Budsjett-innst. S. nr. 11 (1999-2000). Retningslinjene har lagt rammen for Regjeringens årlige forslag for Stortinget om regulering av grunnbeløpet, og for de forutgående drøftingene mellom Regjeringen og organisasjonene.

Grunnbeløpet i folketrygden økte i perioden 2000-2002 med i gjennomsnitt 4,7 pst. pr. år. Det er 0,1 prosentpoeng mindre pr. år enn sammenlikningsgruppen og 0,2 prosentpoeng mindre pr. år enn for lønnstakere i alt, når de særskilte lønnstilleggene for lærerne holdes utenom. Disse lønnstilleggene, som delvis har en motpost i økt undervisningstid, har bidratt til å øke årslønsveksten for alle lønnstakere med til sammen nesten 0,5 prosentpoeng over årene 2000-2002.

Både yrkesaktive og pensjonister har inntekter fra andre kilder enn lønnsarbeid og folketrygdpensjon. Ifølge tall fra Statistisk sentralbyrås inntektsstatistikk utgjorde folketrygdpensjon i gjennomsnitt knapt 2/3 av samlet inntekt for alderspensjonister i 2000. De samlede pensjonsinntektene medregnet tjenestepensjon utgjorde om lag 82 pst. av bruttoinntekten, mens kapitalinntektene sto for vel 12 pst. For lønnstakere utgjorde lønn vel 90 pst. og kapitalinntekter om lag 6 pst. av samlet inntekt for gruppen under ett. Kapitalinntektene er særlig påvirket av renteutviklingen og kan derfor variere betydelig over tid.

Utgiftene under folketrygden vil øke meget kraftig framover. Dette skyldes dels at ytelsene pr. pensjonist øker, blant annet fordi stadig flere får rett til tilleggs-pensjon. Samtidig øker antall eldre kraftig i forhold til antall yrkesaktive. Aldringen av befolkningen er på ingen måte noe særnorsk fenomen. Veksten i folketrygdens pensjonsutgifter er likevel nesten tre ganger sterkere i Norge enn i gjennomsnittet for OECD-land. Dette skyldes blant annet at andre land har foretatt endringer i sine pensjonssystemer fordi det har vært klart

at de ikke har vært økonomisk bærekraftige. I årene framover ser det ut til at veksten i kjøpekraften for pensjonistene i Norge som gruppe blir vesentlig sterkere enn veksten i kjøpekraften for lønnstakerne, siden stadig flere får tilleggs-pensjon.

I den foreløpige rapporten fra Pensjonskommissjonen antydes det at det bør legges opp til en innstramming i folketrygdens pensjonsutgifter på lang sikt tilsvarende 2-3 pst. av BNP. Etter at Pensjonskommissjonen la fram sin foreløpige rapport har imidlertid oppdaterte befolkningsframskrivninger bidratt til at innstrammingsbehovet er økt ytterligere.

Pensjonskommissjonen har i sin foreløpige rapport blant annet vurdert et system med en todeling av grunnbeløpet i en opptjeningsdel og en utbetalingsdel. I et slikt system har pensjonskommissjonen vurdert en ordning der opptjeningsdelen indekseres i forhold til lønnsutviklingen i økonomien og utbetalingsdelen reguleres i form av en pris- eller lønnsindeks eller en kombinasjon av disse.

Pensjonskommissjonens rapport vil foreligge høsten 2003. Det vil være nødvendig med en ny vurdering av retningslinjene for regulering av grunnbeløpet i folketrygden når pensjonskommissjonens rapport skal følges opp.

Etter en samlet vurdering legger Regjeringen ikke opp til en særskilt regulering av folketrygdens grunnbeløp i forkant av årets trygdeoppgjør. På bakgrunn av Stortingets vedtak og gjennomgangen over vil imidlertid Regjeringen nå foreslå at det gjøres følgende tillegg til retningslinjene:

"Til grunn for reguleringa skal ligge venta inntektsutvikling i reguleringsåret, saman med ei vurdering av inntektsutviklinga dei seinaste åra."

For øvrig vil Regjeringen komme tilbake til disse spørsmålene i proposisjonen om trygdeoppgjøret. Med dette tillegget blir retningslinjene som følger:

"Etter drøftingar på førehand med organisasjonar for pensjonistane gjer Regjeringa framlegg for Stortinget om regulering av grunnbeløpet i folketrygda.

Reguleringa av grunnbeløpet skjer normalt 1. mai kvart år.

Siktemålet for reguleringa skal vere å gi pensjonistar med folketrygdpensjon ei inntektsutvikling om lag på linje med utviklinga for yrkesaktive og i tråd med dei prinsipp og mål som er lagt til grunn for gjennomføringa av det inntektspolitiske opplegget elles. Til grunn for reguleringa skal ligge venta inntektsutvikling i reguleringsåret, saman med ei vurdering av inntektsutviklinga dei seinaste åra.

Venta inntektsutvikling for yrkesaktive blir fastsett med utgangspunkt i inntektsoppgjera for offentlege tilsette og LO/NHO-oppgjeret. Det skal følgje med eit bakgrunnsmateriale som viser kva tala for venta inntektsutvikling for yrkesaktive er basert på og andre tilhøve som har hatt innverknad på fastlegginga av grunnbeløpet. Materialet skal også vise korleis inntektsutviklinga har vore for yrkesaktive og pensjonistar i dei seinare åra. Oversikt over utviklinga for yrkesaktive i LO/NHO-området og for offentlege tilsette og for gruppa lønnstakarar i alt baserast mellom anna på materiale om lønnsutviklinga frå Det tekniske berekningsutvalet for inntektsoppgjera."

Det legges opp til at de foreslåtte retningslinjene legges til grunn for gjennomføring av årets trygdeoppgjør.

12.2 Komiteens merknader

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre, viser til behandlingen av St.meld. nr. 32 (2002-2003) om retningslinjene for trygdeoppgjøret, der følgende vedtak for retningslinjene ble fattet av Stortinget den 28. mai 2003:

"Nr. 447

Retningslinjene for trygdeoppgjøret endres slik at de lyder:

Etter drøftingar på førehand med organisasjonar for pensjonistane gjer Regjeringa framlegg for Stortinget om regulering av grunnbeløpet i folketrygda.

Reguleringa av grunnbeløpet skjer normalt 1. mai kvart år.

Siktemålet for reguleringa skal vere å gi pensjonistar med folketrygdpensjon ei inntektsutvikling minst på linje med utviklinga for yrkesaktive, korrigert for særlege tilhøve, og i tråd med dei prinsipp og mål som er lagt til grunn for gjennomføringa av det inntektspolitiske opplegget elles. Til grunn for reguleringa skal ligge venta inntektsutvikling for lønnstakarar i alt i reguleringsåret etter justering av grunnbeløpet for avvik mellom venta og reell lønnsauke siste år.

Venta inntektsutvikling for yrkesaktive blir fastsett med utgangspunkt i inntektsoppgjera for lønnstakarar i alt. Det skal følgje med eit bakgrunnsmateriale som viser kva tala for venta inntektsutvikling for yrkesaktive er basert på og andre tilhøve som har hatt innverknad på fastlegginga av grunnbeløpet. Materialet skal også vise korleis inntektsutviklinga har vore for yrkesaktive og pensjonistar siste år og i dei seinere åra. Oversikt over utviklinga for yrkesaktive i alt baserast på materiale om lønnsutviklinga frå Det tekniske berekningsutvalet for inntektsoppgjera.

Nr. 448

Stortinget ber Regjeringa ved trygdeoppgjøret 2003 legge til grunn retningslinjene slik de er endret ved behandlingen av St.meld. nr. 32 (2002-2003) jf. Innst. S. nr. 223 (2002-2003)."

Flertallet vil påpeke at et flertall bestående av Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet hadde følgende merknader til hvordan de nye retningslinjene skulle forstås:

"Flertallet fastholder at lønnsutviklingen for pensjonister skal være minst på linje med utviklingen for yrkesaktive, og at retningslinjene skal presisere dette.

Flertallet mener at en underregulering best kan unngås ved at drøftingene tar utgangspunkt i et justert grunnbeløp der siste års differanse mellom forventet og reell lønnsutvikling er etterregulert. Til grunn for beregningen av etterreguleringen legges Det tekniske beregningsutvalgets årlige rapport om grunnlaget for inntektsoppgjøret. Ved drøftingene legges forventet lønnsvekst for alle grupper ("lønnstakere i alt") kommende år til grunn, slik det framkommer i Regjeringens forslag til Revidert nasjonalbudsjett 2003.

Flertallet vektlegger at det er lønnsutviklingen for alle grupper ("lønnstakere i alt") som skal legges til grunn for beregningen, fordi det finnes pensjonister fra alle lønnstakergrupper. Lønnstakere samlet vil også etter flertallets syn bedre speile forventet og reell lønnsutvikling enn om en selektert gruppe velges som sammenligningsgruppe.

Flertallet mener imidlertid at spesielle forhold skal hensyntas. Med "spesielle forhold" menes her en lønnsutvikling for enkeltgrupper som ikke bare skyldes et rent lønnstillegg, men også endrede oppgaver eller endret arbeidstid, og som dermed medfører at en sammenligning av lønnsutviklingen mellom de årene der forutsetningene ble endret, får redusert relevans.

Ved at etterslepet tas inn ved oppstart av drøftingene, vil det i ettertid ikke kunne reises tvil om hvilken del av reguleringen av grunnbeløpet som skyldes etterregulering, og hvilken del som skyldes regulering basert på forventet lønnsvekst."

Flertallet vil påpeke at det i flertallets kommentarer til forslaget til nye retningslinjer, som Stortinget vedtok den 28. mai 2003, og som Stortinget også vedtok at skulle legges til grunn ved årets oppgjør, er presisert at:

"Ved drøftingene legges forventet lønnsvekst for alle grupper ("lønnstakere i alt") kommende år til grunn, slik det framkommer i Regjeringens forslag til Revidert nasjonalbudsjett 2003."

Flertallet vil påpeke at forventet lønnsvekst i henhold til revidert nasjonalbudsjett er 4,5 pst., mens Regjeringens tilbud til organisasjonene var 4,0 pst. Selv om tilbudet korrigeres for "spesielle tilhøve", slik de vedtatte retningslinjene åpner for, mener flertallet at et tilbud på 4,0 pst. er så langt fra forventet lønnsvekst at det bryter med Stortingets vedtatte retningslinjer. Flertallet vil derfor stemme mot at Regjeringens tilbud til organisasjonene ved årets oppgjør godkjennes.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til Innst. S. nr. 223 (2002-2003), jf. St.meld. nr. 32 (2002-2003). Forskjellen mellom regjeringspartiene og opposisjonens forslag til retningslinjer for trygdeoppgjøret er knyttet til begrepet "minst på linje med" og beskrivelsen av hvordan etterslepet skal beregnes. Disse medlemmer mener at begrepet "minst på linje med" vil skape en forventning om at inntektsutviklingen for pensjonistene skal ligge over inntektsutviklingen for lønnstakere i alt. Dette ble bekreftet i forbindelse med årets forhandlinger. Å skape denne type forventninger mener disse medlemmer er uansvarlig i en periode der det er bred politisk enighet om de utfordringene dagens pensjonssystem representerer for samfunnet i fremtiden. Dette er en utfordring Norge deler med resten av Europa. Om lag hver fjerde krone av statsbudsjettets utgifter er knyttet til reguleringen av grunnbeløpet. Når det gjelder beskrivelsen av hvordan etterslepet skal beregnes mener disse medlemmer at regjeringspartienes forslag til retningslinjer er mer presise da disse er knyttet opp til faktisk utvikling, mens opposisjonens forslag tar utgangspunkt i "forventet lønnsvekst".

Disse medlemmer viser til at Regjeringa i forbindelse med forhandlingene for 2003 la til grunn de vedtatte retningslinjene for trygdeoppgjøret, jf. Innst. S. nr. 223 (2002-2003). Anslaget for lønnsvekst for lønnstakere i alt i henhold til revidert nasjonalbudsjett

er 4,5 pst., korrigert for lærerpakken i 2003 (-0,1) og etterslep for grupper av lønnstakere (-0,2), vil da gi et anslag for lønnsveksten korrigert for "særlige høve" på 4,2 pst. Statens tilbud i årsreguleringen (eks. etterslepskompensasjon) var på 4,0 pst., pluss sikringsbestemmelser om etterregulering. Til dette må en ta høyde for en overregulering av etterslepet i 2002 på 0,13 pst. og en virkning på inntektsveksten fra 2002 til 2003 av økningen i grunnpensjonen fra 1. mai 2003 på 0,5 pst. Disse medlemmer viser til at dette innebærer en økning i grunnbeløpet med 2 374 kroner. Dette gir en gjennomsnittlig økning i grunnbeløpet fra 2002 til 2003 på 4,73 pst., inkludert etterregulering fra 2001 på 0,6 pst. og fra 2002 på 0,5 pst. For minstepensjonistekategorier er økningen på hele 12 984 kroner til 180 192, blant annet som følge av vedtaket om å øke grunnpensjonen til ektefeller og samboere. Dette forslaget vil gjøre pensjonistene til årets inntektsvinnere. På bakgrunn av dette, mener disse medlemmer at Regjeringen har fulgt opp Stortingets retningslinjer for trygdeoppgjøret.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet vil peke på at Fremskrittspartiet allerede i Innst. S. nr. 243 (1997-1998) foreslo endringer i retningslinjene for regulering av Folketrygdens grunnbe-

løp med bakgrunn i den underregulering som stadig skjedde. Disse medlemmer vil også vise til Innst. S. nr. 235 (1998-1999) der Fremskrittspartiet fremmet forslag om endringer i retningslinjene i tråd med de endringer som flertallet går inn for i Innst. S. nr. 223 (2002-2003). Det har alltid vært Fremskrittspartiets intensjon at landets pensjonister skal ha en inntektsutvikling på linje med de yrkesaktives, og disse medlemmer har siden midten av 1980-tallet årlig fremmet forslag til økninger av grunnbeløpet som ville hindret det store etterslepet og underreguleringen som norske pensjonister må leve med. Disse medlemmer er derfor fornøyde med at stortingsflertallet i 2003 sørger for at retningslinjene for regulering av grunnbeløpet nå blir i tråd med de forslag Fremskrittspartiet har fremmet gjennom alle disse år.

Disse medlemmer er også fornøyd med at retningslinjene nå inneholder følgende setning:

"Til grunn for reguleringa skal liggje venta inntektsutvikling for lønnstakarar i alt i reguleringsåret etter justering av grunnbeløpet for avvik mellom venta og reell lønnsauke siste år".

Dette vil etter disse medlemmers mening gi bedre muligheter for en reell vurdering av inntektsutviklingen i forhold til utviklingen av grunnbeløpet.

13. FRAKSJONSMERKNADER

13.1 Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre

Komiteens medlemmer fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til at dette er en revisjon av budsjettet for 2003. Disse medlemmer mener justeringene Regjeringen har foreslått er vel tilpasset den økonomiske situasjonen, og vil legge et godt grunnlag for en lavere rente og svakere kronekurs. Disse medlemmer øker innsatsen for å trygge arbeidsplasser og legge grunnlag for ny verdiskaping, gjennom følgende tiltak (kroner):

Kap. 286.90 Fondskapital Fondet for forskning og nyskaping	1 mrd.
Kap. 920.53 Næringsrettet forskning under forskningsrådet	53,5 mill.
Kap. 937.70 Reiselivstiltak, internasjonal markedsføring	10,0 mill.
Kap. 1320.31 Rassikring	50,0 mill.
Kap. 2420.55 SND landsdekkende innovasjonsordning Kommersialisering av forskningsresultater .	50,0 mill.

Disse medlemmer viser til at flertallet har forslått å øke Grunnbeløpet utover Regjeringens forslag til trygdeoppgjør for 2003. Disse medlemmer foreslår derfor en egen inndekningspakke for å dekke denne merkostnaden på 572 mill. kroner.

Denne inndekningspakken består av:

Kap.	Post	Beskrivelse	Proveny (mill. kr.)
310	75	Tilskudd til private kirkebygg	5
440	1	Politidirektoratet, driftutgifter	14,6
1140	77	Miljø- og næringstiltak i jordbruket	5
1320	23	Trafikktilsyn, drift og vedlikehold av riksveger m.m., gevinst ved funksjonskontrakter i Statens Vegvesen	15
1400	78	Nikkelverket Kola	10
1441	39	Oppryddingstiltak under SFT	5
1620	1	Statistisk Sentralbyrå	5
1760	45	Nyanskaffelser av materiell og nybygg og nyanlegg, større utstyrsanskaffelser og vedlikehold	50

Kap.	Post	Beskrivelse	Proveny (mill. kr.)
2309	1	Effektivisering av driften i staten	100
2309	1	Ymse	255,7
3410	1	Økt rettsgebyr fra 700 til 740 kr.	51,2
5656	80	Utbytte Argentum	50
		Deteksjonsutstyr, ubrukte midler under kap. 451 Samfunnsikkerhet og beredskap, post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, som er overført fra budsjetterminen 2002, kan ikke nyttes i 2003	5,5
Totalt		572

13.2 Arbeiderpartiet

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at dette er en revisjon av budsjettopplegget for 2003. Disse medlemmers hovedprioriteringer fremgår derfor av merknadene i Budsjett-innst. S. I (2002-2003).

Disse medlemmer viser til at den økonomiske politikken må bidra til en stabil økonomisk utvikling hvor en unngår unødige sterke konjunkturutslag, at den økonomiske politikken må kunne opprettholdes over tid og bidra til verdiskaping og en effektiv utnyttelse av ressursene i offentlig og privat sektor. Disse medlemmer viser til at de ulike delene av den økonomiske politikken må virke sammen. Budsjettpolitikken må bidra til en stabil utvikling av produksjon og sysselsetting og legge grunnlaget for at partene i arbeidslivet, gjennom moderate og rettferdige lønnsoppgjør, kan bidra til å bedre forholdene for konkurranseutsatt sektor. Pengepolitikken skal understøtte budsjettpolitikken og inntektspolitikken og sikre en stabil økonomisk utvikling.

Disse medlemmer viser til at den alvorligste utfordringen vi nå står overfor er den raskt økende arbeidsledigheten. Denne utviklingen svekker vårt grunnlag for verdiskaping og velferd, og må møtes med en langt mer offensiv politikk for arbeid og verdiskaping enn det Regjeringen legger opp til i sitt budsjettforslag. Særlig alvorlig er den raske nedbyggingen av industrien og annen konkurranseutsatt virksomhet.

De viktigste prioriteringene i disse medlemmers budsjettforslag er:

Tiltakspakke mot økende ledighet og nedbygging av konkurranseutsatt næringsliv på om lag 1,2 mrd. kroner.

Svekkelsen av konkurransesituasjonen for industri og annen konkurranseutsatt virksomhet må møtes med offensiv politikk for arbeid og verdiskaping. Disse medlemmer har derfor i sitt alternative budsjett en tiltakspakke på over 1,2 mrd. kroner for å øke sysselsettingen og bevare eksisterende arbeidsplasser. Tiltakspakken består dels av generelle virkemidler rettet inn mot vekst og nyskaping og dels av tiltak overfor prioriterte bransjer.

Hovedpunktene i industri- og næringspakken er følgende tiltak:

375 MILL. KRONER TIL ETABLERING AV NYE ARBEIDSPASSER

- økt bevilgning til forsknings- og utviklingskontrakter med 35 mill. kroner, slik at SND ikke må avvise gode prosjekter som kan føre kompetanseoppbygging og økt lønnsomhet i bedriftene i framtiden,
- økt satsning på regional utvikling med 165 mill. kroner, for blant annet å kunne gi støtte til mer enn fire inkubatorstipender til nyetablerere i hvert fylke,
- 60 mill. kroner til SNDs landsdekkende innovasjonsordning til blant annet kommersialisering av forskningsresultater, herunder støtte til nyetablerere og til et nytt prosjekt for næringsrettet design,
- utvidelse av SIVAs utlånsramme med 300 mill. kroner, slik at SIVA kan gi nye lån også til høsten,
- gå imot Regjeringens forslag til kutt i den næringsrettede forskningen med 53,5 mill. kroner,
- 1 mrd. kroner til Forskningsfondet.

I tillegg vil disse medlemmer øke bevilgningen til Enova med 40 mill. kroner, til Norsk Designråd med 3 mill. kroner og gå imot forslaget til nedskjæring i kompetanseutviklingsprogrammet på 20 mill. kroner.

474 MILL. KRONER TIL MÅLRETTEDE TILTAK FOR PRIORITERTE BRANSJER

Offshore leverandørindustrien og skipsverftene

Disse medlemmer mener at det er nødvendig å arbeide aktivt for å opprettholde og videreutvikle norsk industri knyttet til olje- og gassvirksomheten. Dette innebærer:

- etablering av et nytt statlig investeringselskap for gassinfrastruktur. Sammen med andre investorer skal selskapet investere langsiktig i infrastruktur for transport av gass, og selskapet tilføres inntil 3 milliarder kroner i egenkapital.
- Statens vegvesen får fullmakt til å gi løfte om støtte til drift av inntil fire nye ferger i året, slik at fergeselskapene kan bestille nye ferger. Dette vil gi oppdrag til skipsverft som i dag mangler kontrakter, og vil sikre at fergeflåten ikke blir stadig eldre.

I tillegg vil disse medlemmer øke bevilgningen til opprusting av bevaringsverdige eldre jern- og stål-fartøyer med 10 mill. kroner. Disse medlemmer vil også øke bevilgningen til forskning innenfor olje- og gass, særlig på utvinning fra små felt og haleproduksjon med 20 mill. kroner.

Fiskerinæringen

Det er store muligheter for økt verdiskaping i marin sektor gjennom blant annet vekst i oppdrettsnæringen, videreføring i fiskeindustrien og nye næringer blant annet basert på utnyttelse av biprodukter. Fiskerinæringen er imidlertid inne i en vanskelig periode og trenger støtte for å komme over kneika.

Disse medlemmer foreslår følgende:

- støtte til SNDs program for nyskaping, omstilling og kapasitetstilpasning i fiskerinæringen og økning i bevilgningen til marint innovasjonsprogram, for blant annet å videreføre satsingen på oppdrett av skjell, kveite, steinbit og torsk (til sammen 40 mill. kroner),
- økt utlånsramme for SNDs risikolån til fiskeindustrien og en garantiramme for fiskerinæringen på 200 mill. kroner. For begge ordningene er det nødvendig å øke tapsfondene med til sammen 65 mill. kroner,
- gi Fiskerinæringens kompetansesenter et tilskudd på 5 mill. kroner,
- gå mot Regjeringens kutt på 1 mill. kroner til fiskeri-havbruk og transportrettet FoU.

Maritime næringer

Følge opp Stortingets vedtak om å innføre en netto-lønnsordning for offshorefartøyene i NOR (120 mill. kroner).

Reiseliv

Øke bevilgningen til internasjonal markedsføring av Norge som reisemål med 10 mill. kroner.

Bygg og anlegg

For å møte den økende ledigheten i bygg- og anleggsbransjen foreslår disse medlemmer å:

- øke utlånsrammen i Husbanken med 2 mrd. kroner,
- framskynde arbeidet med en del høyskole- og universitetsbygg som er klare til byggestart, men som mangler bevilgning (Høyskolen i Østfold, Høgskolen i Stavanger, Høgskolen i Nesna, Norges Musikkhøgskole, Høyskolen i Bodø og student-senteret i Bergen) (totalt 70,2 mill. kroner),
- sette i verk nødvendig utvidelse av fengselskapasiteten for å redusere soningskøen (32,9 mill. kroner),
- gå imot Regjeringens kutt på 2,5 mill. kroner til fiskerihavneanlegg,
- gå imot Regjeringens kutt på 20 mill. kroner til investeringer i jernbanelinjer,

- sette i verk nødvendige tiltak for å sikre rasutsatte veistrekninger. De prosjektene som har størst systemsettingseffekt må prioriteres (50 mill. kroner).

Nesten 400 millioner kroner til en aktiv arbeidsmarkedspolitikk

Disse medlemmer mener det er en uakseptabel sløsing med ressurser, og svært dårlig samfunnsøkonomi å la nærmere 90 000 voksne, arbeidsføre mennesker gå ledige. En sterk og aktiv arbeidsmarkedspolitikk er derfor nødvendig:

- Bevilge 228 mill. kroner til 3 000 nye tiltaksplasser for å øke de ansattes kompetanse og dermed øke muligheten for å få jobb. 2 000 av plassene skal være innenfor bedriftsintern opplæring. Bevilge 15 mill. kroner til administrasjon av arbeidsmarkeds-tiltak i Aetat,
- gjeninnføre 2002-reglene for dagpenger fra 1. august 2003 (130 mill. kroner),
- gi bedrifter i utsatte bransjer mulighet til å permittere ansatte lenger enn 26 uker,
- styrke Arbeidstilsynet med 10 mill. kroner for å avdekke flere brudd på arbeidsmiljøloven og hindre sosial dumping.

Opprettholde vedtatte sosiale ordninger

Disse medlemmer mener det er viktig å opprettholde eksisterende og gode sosiale ordninger, og å sørge for at de ordninger Stortinget har vedtatt blir gjennomført. Det innebærer:

- økte inntektsgrenser for bostøtte til barnefamilier, slik Stortinget vedtok i vår (120 mill. kroner),
- at støtten til skolefritidsordningen trappes opp mot det nivået den tidligere hadde (50 mill. kroner)

Disse medlemmer går imot Regjeringens kutt på 10 mill. kroner til boligtilskudd til etablering, utbedring og utleieboliger, samt kutt på 25 mill. kroner til syketransport. Videre vil disse medlemmer bevilge 16,8 mill. kroner til Rørås rehabiliteringssenter.

Holde løftet til pensjonistene

Disse medlemmer mener at Trygdeoppgjøret i 2003 må gjennomføres i samsvar med de nye retningslinjene. Det innebærer at folketrygdpensjonistene får en inntekstutvikling minst på linje med utviklingen for yrkesaktive, slik de er lovet. Disse medlemmer viser til at forventet lønnsvekst for lønnstakere i 2003 anslås til 4,5 pst. i revidert nasjonalbudsjett, noe som gir 4,4 pst. når en justerer for ettervirkningen av lærerpakken. Disse medlemmer mener derfor at en lønnsvekst på 4,4, pst. i 2003 må legges til grunn ved justering av folketrygdens grunnbeløp, og foreslår at det bevilges 572 mill. kroner slik at denne forutsetningen kan oppfylles.

Andre forslag

Disse medlemmer foreslår følgende bevilgninger ut over det som er nevnt over:

- Tilskudd på 5,8 mill. kroner til nominasjon.
- Kompensasjon til Rødøy kommune på 10 mill. kroner.
- 16 mill. kroner til Statens kartverk.
- 20 mill. kroner til tilskudd til kalking.
- Reversere kutt på 3,8 mill. kroner til filmtiltak.
- Reversere kutt på 6,4 mill. kroner til pressestøtten.
- Gå imot Regjeringens kutt på 0,5 mill. kroner til elektroniske navigasjonshjelpemidler.
- Gå imot Regjeringens utsettelse av utslippsavgift på avfall og gå inn for en utsettelse av differensiert deponiavgift (netto bevilgning 5 mill. kroner).

Endringer på inntektssiden og reduksjon i bevilgninger

Økt satsing for å få ned ledigheten, stoppe usosiale kutt og oppfylle løftene til pensjonistene innenfor budsjetttrammen dekkes inn dels ved å øke noen skatter og avgifter og dels ved å foreslå kutt i Regjeringens prioriteringer. Skatte- og avgiftsforslagene er i stor grad en videreføring av forslag som disse medlemmer fremmet i behandlingen av budsjettet for 2003. Disse medlemmer foreslår følgende endringer i forhold til Regjeringens budsjett:

- Reversere økningen i innslagspunktene i arveavgiften som fulgte av regjeringspartienes avtale med Fremskrittspartiet høsten 2002.
- Øke avgiften på brennevinsbasert rusbrus og sterkvin.
- Øke rettsgebyret fra 700 til 740 kroner. Det forutsettes at økning i rettsgebyret ikke rammer de som trenger fri rettshjelp.
- Fjerne skattefradraget for gaver til frivillige organisasjoner.
- Fjerne skattefradraget for arbeidsgiverbetalt sykebehandling og forsikring fordi ordningen bryter med sentrale skattepolitiske og helsepolitiske målsettinger. Hovedregelen i skattelovgivningen er at alle typer inntekt skal beskattes, det gjelder uavhengig av i hvilken form inntekten er mottatt, som lønn, naturalia, dekning av privatutgifter eller annen økonomisk støtte.
- Heve verdsetningen fra 65 pst. til 80 pst. av skattemessig verdi på ikke-børsnoterte aksjer og til 80 pst. av kursverdien på aksjer notert på SMB-listen. Også grunnfondsbevis skal verdsettes til 80 pst. av kursverdien.
- Endre reglene i delingsmodellen slik at en større del av inntekten beskattes som arbeidsinntekt (inntekt opp til 23 G og inntekt over 75 G skal skattlegges som personinntekt, mens inntekt mellom 23 G og 75 G skal skattlegges som alminnelig inntekt).
- Stramme inn dagens modell for beskatning av opsjoner i arbeidsforhold. Dette er en skattekreditt som først og fremst kommer bedriftsledelsen og høyt lønnede til gode. Fordelen av opsjoner skal

ved innløsning eller salg beskattes på samme måte som lønn.

- Begrense økningen i støtten til private skoler med 233,7 mill. kroner i forhold til Regjeringens forslag for 2003. Dette er om lag halvparten av kuttet disse medlemmer foreslo i fjor høst. Disse medlemmer mener det er galt med en så sterk økning i overføringene til private skoler som det Regjeringen foreslår, samtidig som den offentlige skolen, pga. dårlig økonomi i mange kommuner, blir svekket. Støtten til private høyskoler kuttes med 23 mill. kroner.
- Halvere satsen i kontantstøtten fra 1. juli 2003, samt redusere spesielle driftsutgifter knyttet til kontantstøtten med 1,5 mill. kroner.
- Gevinst ved funksjonskontrakter i Statens vegvesen.
- Redusere tilskuddet til private kirkebygg med 9,7 mill. kroner.
- Redusere 5 mill. kroner på bevilgning til tingretten og lagmannsretten .
- Redusere tilskudd for styrking av politiet med 14,6 mill. kroner.
- Redusere 5,5 mill. kroner på tilskudd til deteksjonsutstyr.
- Redusere bevilgningen til Alternativ til abort i Norge med 5 mill. kroner.
- Redusere tilskudd til opprydningstiltak under SFT med 5 mill. kroner.
- Forskyve prosjekter i Forsvaret med til sammen 200 mill. kroner.
- Redusert bevilgning som følge av at driften i staten effektiviseres (15 mill. kroner).
- Reduserte dagpengeutbetalinger ved 3 000 nye tiltaksplasser gir en innsparing på 56,5 mill. kroner.
- Innsparing knyttet til apotekene (60 mill. kroner).
- Reduksjon i bevilgningen til sykebehandling i utlandet med 15 mill. kroner.

Disse medlemmer viser for øvrig til sine merknader under de ulike kapitler i innstillingen.

13.3 Fremskrittspartiet

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til sine merknader som fremkommer under de ulike kapitler i denne innstilling samt i Innst. S. nr. 260 (2002-2003) og Innst. O. nr. 122 (2002-2003).

13.4 Sosialistisk Venstreparti

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti viser til sine merknader i Budsjett-innst. S. I (2002-2003), og understreker at revidert nasjonalbudsjett kun er en revisjon av det ordinære budsjettet. Disse medlemmer viser videre til sine merknader i Innst. S. nr. 260 (2002-2003), Innst. O. nr. 122 (2002-2003) samt i denne innstillingen, for en detaljert gjennomgang av disse medlemmers forslag og standpunkt i forhold til saker som er tatt opp i forbindelse med behandlingen av revidert nasjonalbudsjett.

Disse medlemmer understreker at kampen mot arbeidsledigheten er hovedsaken i dette budsjettet, og viser i den sammenheng til merknader til kapittel 2 Hovedtrekkene i den økonomiske politikken og utviklingen, kapittel 10 Sysselsettingspolitikken og kapittel 11 Inntektspolitikken, for en utførlig beskrivelse av disse medlemmers politikk for å bekjempe arbeidsledigheten.

13.5 Kystpartiet

Komiteens medlem fra Kystpartiet viser til sine merknader i denne innstillingen og i Innst. S. nr. 260 (2002-2003) og Innst. O. nr. 122 (2002-2003). Dette medlem vil presisere at man bare har fremmet endringer i revidert budsjett som er nødvendige ut fra de endringer i forutsetninger som har skjedd siden fastsettelsen av opphavelig statsbudsjett for 2003, høsten 2002. Dette medlem vil videre vise til sitt helhetlige forslag til statsbudsjett for 2003 som ble presentert i innstillingene i forbindelse med fastsettelsen av statsbudsjettet for 2003, jf. Budsjett-innst. S. nr. 1 og Budsjett-innst. S. I (2002-2003), med tilleggsinnstillinger, og Innst. O. nr. 19 og 27 (2002-2003), med tilleggsinnstillinger. Dette medlem legger Kystpartiets stortingsprogram for 2001-2005 til grunn for sitt forslag til revidert budsjett for 2003.

Dette medlem vil fremheve følgende:

Kystpartiet vil opprettholde Norge som et fritt, selvstendig land som er eid og styrt av Norges innbyggere. Kystpartiet vektlegger de medmenneskelige og kristne grunnverdier. Gjennom vårt kulturelle rotfeste skal norsk kultur videreføres og videreutvikles. På den måten vil vi styrke vår lokale og nasjonale identitet og ta vare på vår nasjonale arv. Kystpartiet vil styrke vernet om Grunnloven og eiendomsretten. Kystpartiet vil motarbeide at Norge selges bit for bit. Norske ressurser og bedrifter skal eies og styres i Norge, ikke av globale kapitalinteresser.

Kystpartiet har tro på at en fornuftig utnyttelse av naturrikdommene vil gi økt verdiskapning. Ved å ta kysten og distriktene i bruk på en slik måte, ligger forholdene bedre til rette for at vi kan styrke vårt miljø og vår kultur. Kystpartiet vil arbeide for at biologisk mangfold og økologisk balanse med bærekraftig utvikling og høsting blir en rettesnor for landets videre utvikling. Ved å høste på en fornuftig måte i sjø og på land, legger vi forholdene til rette for en bærekraftig utvikling.

Ved å styrke lokaldemokratiet vil Kystpartiet bygge landet på differensierte samfunn. En desentralisering av makt vil styrke lokalsamfunnene og gi enkeltmennesket mulighet til å være med på å bestemme over egen livssituasjon. Likeså er Kystpartiets mål å bygge videre på sosiale nettverk i lokalsamfunn og arbeidsliv. Velferden skal være tilgjengelig for alle - uansett hvor de bor i landet.

Kystpartiet ønsker likeverd og likestilling for alle med et tilbud som er avpasset behov. Bosted, etnisk tilhørighet, utseende, religion, kjønn, funksjonsevne eller sivilstand skal ikke fremskaffe urettferdighet. Kystpartiet vil føre en restriktiv innvandringspolitikk. Det må

være en selvfølge at innvandrere lærer seg norsk og innretter seg etter norske lover og regler.

For å hindre den sterke sentraliseringen går Kystpartiet inn for at statlige kontorer og institusjoner i størst mulig grad flyttes til distriktene. Dette skaper arbeidsplasser i distriktene samtidig som driftsutgifter og investeringer i pressområder reduseres. På denne måten kan staten investere i distriktene for å oppnå større avkastning på offentlig innskutt kapital. Slik øker antall arbeidsplasser, trygghet, mangfold og ikke minst trivsel i distriktene, og presset mot byene reduseres. Kystpartiet er imot den statlige sentraliseringen av arbeidsplasser på bekostning av distriktene. Rettsstaten og demokratiet skal videreutvikles og Norge skal ha et sterkt og fleksibelt forsvar av hele landet, bygget på alminnelig verneplikt og medlemskap i NATO.

Kystpartiet er imot medlemskap i EU og vil være på vakt mot tilpasningen som skjer til Den europeiske unionen - og som skjer til tross for folkets nei til Unionen. På bakgrunn av dette og folkeavstemmingen er Kystpartiets klare standpunkt: Nei til medlemskap i EU. Kystpartiet krever også reforhandling av EØS-avtalen som hittil har skapt mer problemer enn fordeler for landet.

Kystpartiet vil motvirke at næringsliv bygget på nasjonale fornybare ressurser selges ut av landet. I møte med den globale utvikling er det viktig at ressursgrunnlaget for fremtidig verdiskapning forblir under norsk kontroll. Lokalt eierskap er en styrke for lokalsamfunnene, og grunnleggende for at det kan utvikles et godt samarbeid mellom næringsliv og lokalsamfunn. Gjennom skattepolitiske virkemidler vil Kystpartiet stimulere til langsiktig privat eierskap og bedre rammevilkår for små og mellomstore bedrifter.

Statens kapitalressurser skal ikke brukes til å kjøpe opp og skaffe seg kontroll over bedrifter som eies lokalt og som har gode utviklingsmuligheter innenfor rammen av privat næringsliv. Heller ikke skal statens ressurser brukes til kapitalinnsprøyting i bedrifter lokalisert i utlandet som er i direkte konkurranse med norskbasert næringsliv og som har gunstigere markedsgang og lavere lønnskostnader enn tilsvarende bedrifter i Norge. Gjennom hensiktsmessige låneordninger der statlig og privat kapital deler risiko, skal det legges til rette for innovasjon og nyetableringer. Gjennom skattefradrag for investeringer i lokale samfunnsprosjekter vil Kystpartiet stimulere til økt samhandling mellom lokalmiljø og næringsliv. Kystpartiet vil arbeide for at bedriftsbeskatningen skal tilfalle kommunene der produksjonen foregår.

Norsk næringslivs konkurranseulempe ved å ligge langt fra markedene må motvirkes ved økt statlig satsing på hensiktsmessige transportårer tilpasset moderne kommunikasjonsmidler, og avgiftsnedsettelse på drivstoff for skipsfart og landeveistrafikk. Norske transportører må gis konkurransedyktige rammevilkår. Det må bli enklere å etablere nye næringer. Ny næringsutvikling hemmes ved et overdrevent skjema-velde og urimelige gebyrer og avgifter. Kystpartiet er positiv til at investeringsavgiften fjernes, og vil være

pådriver for at dette gjennomføres. Statens kontroll- og reguleringsiver i forhold til næringslivet må begrenses.

Kystpartiet vil trygge privat eierskap ved å fjerne arveavgift og skatt på produksjonsutstyr. Skatten må ligge på sluttproduktet, og generasjonsskifte i privateide bedrifter må kunne gjennomføres uten at bedriftene tappes for kapital.

Kystpartiet vil legge til rette for at primærnæringene skal få best mulige rammevilkår med større fortjeneste for dem som gjennom sitt arbeide skaper verdiene. Verdien av ren norsk matproduksjon må i større grad tilfalle produsenten, ikke omsetningsleddene.

Med dagens IT-løsninger og muligheter er det kostnadseffektivt å desentralisere offentlige arbeidsplasser i betydelig større grad enn tilfellet er i dag. Den største andelen av SND-midlene skal investeres i distriktene. Arbeid er en viktig trivselsskaper. At folk har et arbeid de trives i, gir mindre kriminalitet og krever mindre sosialomsorg.

Det skal lønne seg å arbeide og investere i egen bedrift og øvrig næringsliv. Kystpartiet vil arbeide for lavere skatter og avgifter for å gi bedriftene mulighet til å øke egenkapitalen, og derved trygge sysselsettingen. Råderett over egen inntekt gir valgfrihet og fremmer investeringer i produktiv virksomhet. Kystpartiet går inn for at bedrifter i distriktene skal kunne styrke egenkapitalen ved at vi gjeninnfører skattemessige fordeler med fondsavsetninger. Delingsmodellen må endres. Det skal lønne seg å arbeide i egen bedrift.

Skattetrykket på både næringslivet og enkeltpersoner er for høyt i Norge. Kystpartiet vil arbeide for at småbedrifter og industri får lavere arbeidsgiveravgift, lavere skatt i en begrenset tidsperiode ved nyetablering og lavere merverdiavgift. Kystpartiet vil fjerne investeringsavgiften og redusere arbeidsgiveravgiften med minst 2 pst. i alle soner. Merverdiavgiften bør ikke omfatte tjenester som eksempelvis reiselivsnæringen.

Økte gebyrer og avgifter rammer folk flest hardt, og er en form for skattlegging som bidrar til å forsterke de økonomiske forskjellene mellom folk med ulikt inntektsgrunnlag. Mens ordinære skatter beregnes ut fra inntekt, fastsettes gebyrer og avgifter uten hensyn til betalingsevne. Derfor slår avgiftsøkningene spesielt hardt ut i forhold til dem som har minst fra før. Enslige og éninntektsfamilier får en dramatisk reduksjon i sin realinntekt i forhold til dem som har to inntekter å fordele avgiftsbyrden på. Kystpartiet vil arbeide for reduserte gebyrer og avgifter på varer og tjenester som folk flest er avhengige av.

Kystpartiet vil arbeide for et enklere og mer rettferdig skattesystem. Taket for toppskatt må heves til godt over gjennomsnittlig lønnsnivå, og skattefradraget på lav inntekt må være stort nok til at heldags arbeid gir mulighet til å leve av egen arbeidsinntekt. Ved å redusere skatte- og avgiftsnivået kan staten bidra til en fornuftig lønnspolitikk som ikke virker inflasjonsdrirende. Når folk får beholde mer av sin egen inntekt, synker også behovet for offentlige tjenester.

I Norge har det vært vanlig at velrenommerte og solide bedrifter går i arv fra generasjon til generasjon, men dagens arveavgift er i mange tilfeller til hinder for

dette. Den kapital som ligger i produksjonsutstyr og bygninger må kunne videreføres skattefritt til neste generasjon, slik at bedriftenes soliditet ikke svekkes. Bare slik kan vi sikre det langsiktige private eierskap som er vesentlig for distriktenes næringsliv og utviklingsmuligheter.

Kystpartiet vil fortsette sin intense kamp for reduserte avgifter på drivstoff. Slike avgifter rammer enkeltmennesker og bedrifter i distriktene hardt, og gir bedrifter i distriktene en ekstra konkurranseulempetilbud. Kystpartiet går også inn for en refusjonsordning for drivstoffavgift i områder uten kollektivtrafikktilbud. Kystpartiet ønsker også å demme opp for den omfattende grensehandelen ved å gjøre det ulønnsomt å kjøre til våre naboland for å kjøpe tobakk, alkohol og andre sterkt avgiftsbelagte varer. Det skal gis større muligheter for å spare penger til egen alderdom. Ektefeller til fiskere skal likestilles med ektefeller til bønder ved beregning av pensjonspoeng.

Norge er et variert land, geografisk og klimatisk. Kystpartiet vil arbeide for at det opprettholdes fullverdige lokalsykehus med tilfredsstillende akutttilbud og fødeavdeling der slike sykehus er i drift i dag. Statlig overtagelse av sykehusene skal ikke medføre at distriktene får et dårligere tilbud enn de har i dag. Lokalbefolkningen skal føle seg trygg på at de får den hjelp de trenger når de trenger den, uansett bosted, vær og føreforhold.

Trygdesatsene må være i samsvar med satsene for alminnelig livsopphold. Garantert minste inntekt (GMI) bør innføres. Det er uverdige at trygdede blir tvunget over i køen på sosialkontoret med dagens lave satser. Trygdepolitikken må i større grad legges opp slik at uføretrygdete kan ha større arbeidsinntekt uten trekk i trygden enn i dag, og at det tilrettelegges for at uføretrygdete i større grad kan vende tilbake til arbeidslivet når forholdene tilsier dette.

For at kvinner skal kunne nyttiggjøre seg et utdannings- eller jobbtilbud, er tilfredsstillende barnehagedekning en viktig forutsetning. Kystpartiet vil i særlig grad stimulere til at jenter kommer inn i fiskeri-, havbruk- og andre distriktnæringer. Kystpartiet vil arbeide for å styrke de desentraliserte utdanningstilbudene på videregående skoler, høyskoler og universitet, med hovedvekt på kvinners behov og ønsker. Kvinnens stilling skal styrkes ved at hennes valgmuligheter innen utdanning og arbeid skal bli bedre. Ved å flytte statlig virksomhet ut i distriktene, vil Kystpartiet øke jobbmulighetene for kvinner. Arbeidet for lik lønn for arbeid av lik verdi må videreføres.

På utdanningssteder er det i dag et stort press på det etablerte leiemarkedet. Vi mener myndighetene snarest må prioritere bygging av flere studentboliger. I vårt kalde land er det uakseptabelt at mennesker er bostedsløse og henvist til å bo på gaten. Kystpartiet er sterkt kritisk til at stadig flere kommuner oppretter kommunale eiendomsselskaper som pålegges å drive med overskudd, og som derfor fastsetter en utleiepris som ekskluderer de svakeste fra boligmarkedet. Kystpartiet vil arbeide for en sosial boligbygging som sikrer subsi-

dierte leiligheter for mennesker med lav inntekt. Bygging i strandsonen skal reguleres av den enkelte kommune og skal ikke reguleres av nasjonal rådgivning.

Skal Norge ha en god skole, trenger vi dyktige og kunnskapsrike lærere. Dagens informasjonsamfunn medfører at kravet til lærerens eget kunnskapsnivå er større enn før. Uten egne kunnskaper er det vanskelig å være kritisk i forhold til all den informasjon som presenteres gjennom media og Internett, og som elevene stiller spørsmål om. Uten kunnskapsbredde er det vanskelig å forstå den globale nyhetsdekning som er med på å skape holdninger blant barn og unge. Det er et alvorlig problem at leseferdigheten stadig blir dårligere og at norske elever og studenter har dårligere realfagkunnskaper enn jevnaldrende i andre land.

Gjennom gode etterutdanningsordninger må det legges til rette for at pedagoger kan utvide sitt kompetanseområde. Kystpartiet mener at sabbatsår der lærere kan fordype seg i nye fagområder eller høste erfaring fra andre yrker, kan motvirke utbrenthet og bidra til at flere lærere blir stående i arbeid til normal pensjonsalder. En slik mulighet til utvikling gjennom yrkeskarrieren kan bidra til å bedre rekrutteringen til yrket. Lærere må ha sikkerhet for en brukbar lønn. Kystpartiet er skeptisk til at Regjeringen stiller motkrav i form av høyere undervisningstimetall for bedre lønnsvilkår. Undervisning er et intensivt arbeide, og økt krav til mer undervisning kan lett bli kostbart i form av økt sykefravær og større frafall fra yrket.

Kystpartiet går inn for at kommunale musikkskoler skal lovfestes og at statlige midler øremerkes til dette. Vi ser det som viktig at det er variasjon av tilbud til barn og unge, fordi mye ungdom forsvinner ut av organiserte aktiviteter når de kommer i tenårene.

Kystpartiet vil arbeide for at våre to skriftspråk blir opprettholdt. Vi vil også arbeide for at samisk kultur og språk blir holdt i hevd.

Fartøyvernet har i mange år fått en dårlig behandling. Departementenes ansvar for å ivareta bevaring og andre kulturelle forhold innen "eget" fagfelt, skal ytterligere forsterkes og understrekes. Hvert departement skal ha egen budsjettpost som omhandler kulturelle tiltak. Kulturelle restaureringsarbeider skal unntas moms.

De som utsettes for restriksjoner e.l. i forbindelse med kulturminner, må få tilskudd fra staten hvis restriksjonene reduserer verdien på eiendommen. Der kulturminner jevnlig må vedlikeholdes av eierne må disse få vedlikeholdstilskudd fra staten. Idretten har en verdi i seg selv. Men også som forebyggende tiltak mot at barn og unge skal få tilknytning til kriminalitets- og rusbelastede miljøer, er det viktigere enn noensinne at vi tar vare på og utvikler barne- og ungdomsidrettene. Det er et offentlig ansvar å bygge og holde vedlike flere innen- og utendørs idrettsanlegg.

Breddeidrett fremmer sosialt fellesskap og helse, og konkurranseidretten er et viktig element for å gi barn og unge inspirasjon til å yte sitt beste. Det er viktig at vi både lokalt og nasjonalt gir unge sunne forbilder og i tillegg er konkurranseidrett på høyt plan blitt god underholdning for alle aldersgrupper.

Kystpartiet går inn for at det innføres momsfratak for idrettslag og andre frivillige og veldedige organisasjoner med en omsetning på under to millioner kroner. Det er viktig at stat, fylker og kommuner samarbeider om vedlikehold og bygging av idrettsanlegg som kan samle de mange gruppene. Kystpartiet mener det er viktig at det offentliges bidrag til frivillige organisasjoner som arbeider til beste for fellesskapet økes både fra sentrale og lokale myndigheter. De frivillige organisasjonene er uvurderlige medspillere i utviklingen av gode samfunn.

For få år siden hadde en norsk radiokanal, en fjernsynskanal og telefon på arbeidsplassen og hjemme. Nå har informasjonsteknologien gjort det mulig å ta inn minst et tosifret TV-kanaler, fire nasjonale og et vell av lokale radiostasjoner, i tillegg til at vi kan snakke i telefonen hvor vi vil. Vi har også fått video og mange kan kommunisere med verden på Internett. I denne rivende utviklingen mener vi det er viktig å beholde en allmennkringkaster som NRK. Kystpartiet mener at det er vesentlig for at vi skal kunne ivareta vår identitet, norsk kultur samt våre to skriftspråk og samisk. En snarlig overgang til digital-TV vil føre til at hele landet får inn flere fjernsynskanaler enn i dag. Vi ser klare fordeler ved at andre kulturer og språk på denne måten kommer hjem til folk. Men det er også betenkeligheter. Blant annet kan den voldsomme konkurransen føre til at kvaliteten på NRKs program synker og at undervisningsprogram i for stor grad blir fraværende.

Kystpartiet går inn for snarlig overgang til digital-TV samt at bredbåndnettet må gjøres tilgjengelig i distriktene. Hele folket skal ha bredbånd. Særlig i distrikts-Norge opplever befolkning og næringsliv daglig hvor begrensende det er å ha uløste oppgaver innen samferdsel. Kystpartiet vil derfor bidra til at konkurransekraften økes ved å øke de offentlige investeringer til samferdsel. Samfunnsøkonomisk lønnsomme samferdselsprosjekter må prioriteres før mindre lønnsomme prosjekter.

Kystpartiet mener at dersom vårt bosettingsmønster skal opprettholdes, er det viktig at vi ikke bare har en kyststamvei, men også en indre stamvei. Disse hovedstamveiene må få gode vertikale transportårer som gir grunnlag for utvikling av store felles bo- og arbeidsområder som ikke må deles opp av bompengeringer. Bompenger skal bare brukes der bygging av ny vei erstatter fjordkryssinger med ferge, og kostnadene ved bompasering må ikke overstige prisen på fergen.

Kystpartiet vil prioritere midler til opprustning og utbygging av veinettet, herunder rassikring. Igangsatte veiprosjekter ferdigstilles før nye veiprosjekter igangsettes. Kystpartiet mener det er en nasjonal skam at mange veiprosjekter ender i fjellveggen, sjøen eller i skogen. Dagens bilavgiftspolitikken sørger for at spesielt ungdommen kjører gamle og lite sikre biler. Ved tragiske ulykker sørger skader og død for stor belastning på helsevesenet. Bilpolitikken må omformes slik at folk flest oppfatter den som riktig og rettferdig. Transport med bil er pålagt meget store avgifter som er i ferd med å knekke bransjens økonomi. Kystpartiet vil arbeide for en reduksjon av disse avgiftene. Kystpartiet

går imot at småflyplasser skal nedlegges da dette svekker et konkurransedyktig næringsliv og livskvaliteten for den enkelte i distriktene.

Infrastruktur som mobildekning, TV-dekning, radio, veier, havner, sjøtransport osv. må fungere på en slik måte at det er mulig å drive næringsvirksomhet på en effektiv måte i distriktene. Kystpartiet skal arbeide for videreføring av jernbanen til Narvik for å fange opp den samhandel som utvikles på Nordkalotten. Med dette prosjektet realisert vil vi ha et jernbanenett fra Stavanger i vest via Narvik til Vladivostok og Kina i øst.

Hurtigrutens posisjon som "Riksveg nr. 1" er urokkelig. Kystpartiet vil arbeide hardt for at dagens rutenett opprettholdes. Denne kystfarten vil fortsatt bety svært mye for alle i kystsamfunnene. Det gjelder så vel næringslivet som den enkelte beboer. Hurtigruten er allerede etablert som en av landets fremste turistmagneter. Hurtigbåtordningen for ytterdistriktene har vært en suksess og må opprettholdes på dagens nivå. Hurtigbåtforbindelse mellom Midt-Norge og Nord-Norge må styrkes i langt sterkere grad enn det som er tilfelle i dag. Hurtigbåttilbudet må koordineres bedre og de ulike tilbudene må tilknyttes hverandre. Det er Kystpartiets målsetting at transport i hovedsak skjer med hurtiggående lastebåter. Dette gir lavere veivedlikehold og færre ulykker. Lastebåtene skal i hovedsak bygges og utrustes i Norge og mulig drivstoff kan være naturgass. Statlige og offentlige tjenestetilbud skal ikke avvikles i distriktene for å opprettes i sentrale strøk.

Kystpartiet vil arbeide for at Kystvakten styrkes og får tilført flere ressurser. Denne militære enheten er av stor betydning for sikkerheten og varetransporten til havs, der Kystvaktens betydning i kontroll av fiskeresursene blir enda tydeligere enn nå. Kystpartiet vil styrke etaten slik at personell og materiell får tilført nok midler til å utvikle tjenesten.

Kystpartiet vil kreve at en større del av verdiskapingen skal forbli i distriktene slik at kommunene kan løse de lovpålagte oppgavene samtidig som man kan legge til rette for kommunens innbyggere og kommunens næringsliv. Dette som en motvekt mot den pågående sentralisering. Kommunenes skattøre reduseres år for år. Kystpartiet skal arbeide for at kommunenes andel av skattøre skal økes for på denne måten å styrke fylkes- og kommuneøkonomien. Kystpartiet vil at bedriftsbeskatningen skal tilfalle den kommune hvor bedriften ligger. Kystpartiet vil motarbeide at eventuell betaling for oppdrettskonsesjon skal tilfalle staten. Eventuell konsesjonsbetaling må ikke være høyere enn at den lokale befolkning kan gå inn som eiere i oppdrettsnæringsen, og betalingen må tilfalle kommunene.

Kystpartiet vil at staten øker tilskuddet til renovering av vannverk. Dette på bakgrunn av bestemmelsene i EØS-avtalen som pålegger alle vannverk i Norge og ha forsvarlig rensing av vannet. Dette gjelder også nye vannverk.

14. KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen viser til at forslag som er satt frem i denne innstillingen er samlet under kapittel 23 Tilråding fra komiteen eller kapittel 22 Forslag fra mindretall i Innst. S. nr. 260 (2002-2003), jf. St.prp. nr. 65 (2002-2003) og under kapittel 17 Komiteens tilråding eller kapittel 16 Forslag fra mindretall i Innst. O. nr. 122 (2002-2003), jf. Ot.prp. nr. 93 (2002-2003).

Komiteen viser til St.meld. nr. 2 (2002-2003) og til det som står foran og rår Stortinget til å gjøre slikt

vedtak:

St.meld. nr. 2 (2002-2003) - Revidert nasjonalbudsjett 2003 - vedlegges protokollen.

Oslo, i finanskomiteen, den 14. juni 2003

Siv Jensen
leder og ordfører

